

Приручник о полицијском обезбеђивању скупова уз поштовање људских права

Приручник о полицијском обезбеђивању скупова уз поштовање људских права

Објавио ОЕБС
Канцеларија за демократске институције и људска права (ОДИХР)
Ул. Мiodowa 10
00-251 Варшава
Пољска

www.osce.org/odihr

© OSCE/ODIHR 2016

Сва права задржана. Садржај ове публикације може слободно да се користи и копира у образовне и друге некомерцијалне сврхе, под условом да се уз такву репродукцију наведе да је извор ОЕБС/ОДИХР.

ISBN 978-92-9234-932-5

Дизајн: Homework, Варшава, Пољска

Насловница: ОЕБС/Анита Данка

Штампано у Пољској у Poligrafus Jacek Adamiak

Садржај

Захвалице.....	5	Употреба силе као задња опција.....	33
Предговор.....	7	Полиција и медији.....	36
Увод.....	9		
		ПОГЛАВЉЕ 3. ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКА	
		И ПРОЦЕНА РИЗИКА.....	39
		Модел одлучивања.....	40
		Процена ризика.....	43
Део I.		Део II	
Дефиниције, принципи и политике.....	13	Пре окупљања: Организација	
		и планирање.....	45
ПОГЛАВЉЕ 1. ПРАВО НА СЛОБОДУ		ПОГЛАВЉЕ 4. КОМАНДНА СТРУКТУРА...46	
МИРНОГ ОКУПЉАЊА.....	14	Стратешка команда.....	48
Врсте окупљања.....	16	Оперативна команда.....	50
Насиље и окупљања.....	19	Тактичка команда.....	52
Ограничавање окупљања.....	20	Улоге и одговорности.....	54
Забрана окупљања.....	24		
Трошкови.....	24	ПОГЛАВЉЕ 5. ФАЗА СТРАТЕШКОГ	
		ПЛАНИРАЊА.....	55
ПОГЛАВЉЕ 2. КЉУЧНИ ПРИНЦИПИ		Знање.....	55
У ПОЛИЦИЈСКОМ ОБЕЗБЕЂИВАЊУ		Омогућавање.....	56
ОКУПЉАЊА.....	25	Комуникација.....	57
Рад полиције у демократском		Разликовање.....	60
друштву.....	25	Процена ризика.....	60
Разумевање понашања учесника.....	26	Стратешке намере.....	61
Принципи полицијског обезбеђивања			
окупљања.....	28	ПОГЛАВЉЕ 6. ФАЗА ОПЕРАТИВНОГ	
Знање.....	28	ПЛАНИРАЊА.....	65
Омогућавање.....	29	Знање.....	66
Комуникација.....	29	Процена ризика.....	67
Разликовање.....	30	Омогућавање.....	68
Исходи.....	31		
Опита примена принципа.....	31		
Различитост и једнакост.....	31		

Комуникација.....	70	Део IV	
Разликовање.....	71	Након окупљања.....	117
Непредвиђене ситуације.....	72		
Оперативне опције.....	72	ПОГЛАВЉЕ 10. БАВЉЕЊЕ ПРАКТИЧНИМ	
Полицијске улоге.....	74	ПИТАЊИМА	118
Ресурси и опрема.....	80	Управљање људским ресурсима	118
Оружје.....	83	Евидентирање употребе силе	119
		Повреде полицијских службеника.....	119
		Враћање опреме	119
		Притвор.....	120
ПОГЛАВЉЕ 7. ФАЗА ТАКТИЧКОГ		ПОГЛАВЉЕ 11. ФАЗЕ АНАЛИЗЕ	
ПЛАНИРАЊА	93	УСПЕШНОСТИ ИЗВРШЕНЕ АКЦИЈЕ	
Знање.....	93	И УЧЕЊЕ	122
Омогућавање.....	94	Врсте анализе успешности	
Комуникација.....	96	извршене операције.....	122
Разликовање.....	98	Научене лекције	126
Део III			
Док Траје Окупљање.....	101		
ПОГЛАВЉЕ 8. ОМОГУЋАВАЊЕ МИРНИХ		Додатак	131
ОКУПЉАЊА	102		
Знање.....	102	РЕЧНИК ПОЈМОВА	131
Омогућавање.....	103		
Комуникација.....	104	ПРЕГЛЕД УЛОГА И ОДГОВОРНОСТИ	
Разликовање.....	105	РАЗЛИЧИТИХ КОМАНДНИХ НИВОА ПРЕ,	
Понашање полиције.....	105	ТОКОМ И НАКОН ОКУПЉАЊА	134
Спонтана окупљања	107		
Омогућавање учесницима да се		БИБЛИОГРАФИЈА И КОРИСНИ	
развију.....	109	ЛИНКОВИ	138
ПОГЛАВЉЕ 9. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ			
НЕРЕДА И НАСИЉА	111		
Деескалација.....	111		
Обуздавање (спречавање ширења).....	112		
Разбијање окупљања.....	114		

Захвалнице

Канцеларија ОЕБС-а за демократске институције и људска права (ОДИХР) захваљује се Алану Џонсу (Allan Jones), међународном саветнику за полицијско обезбеђивање (Уједињено Краљевство), чије су знање, вештине и преданост били од кључног значаја за израду овог Приручника о полицијском обезбеђивању скупова уз поштовање људских права.

ОДИХР и Јединица за стратешка питања у раду полиције у оквиру Одељења ОЕБС-а за транснационалне претње (ТНТД/СПМУ) такође се захваљују Панелу стручњака за слободу окупљања и другим експертима који су давали повратне информације и коментаре током израде смерница:

Ото Аданг (Otto Adang), руководилац Одсека за одржавање јавног реда, Полицијска академија Холандије, Холандија;

Ања Бинерт (Anja Bienert), Amnesty International, Холандски одсек, Програм за полицију и људска права, Холандија, Панел стручњака за слободу окупљања ОДИХР-а;

Томас Цезар (Thomas Cäsar), Национални полицијски биро, Одељење за распоређивање, Немачка полиција, Немачка;

Јан Чепел (Jan Chappell), виши полицијски службеник (у пензији), Метрополитанска полиција, Уједињено Краљевство;

Дејвид Голдбергер (David Goldberger), професор емеритус права, Универзитет Охајо, Сједињене Америчке Државе, Панел стручњака за слободу окупљања ОДИХР-а;

Мајкл Хамилтон (Michael Hamilton), виши предавач на предмету Законодавство о јавним протестима, Универзитет Источна Англија, Уједињено Краљевство, Панел стручњака за слободу окупљања ОДИХР-а;

Еди Хендрикс (Eddie Hendrickx), међународни стручњак за полицијско обезбеђивање, Белгија;

Сели Џексон (Sally Jackson), стручњакиња за родна питања, НВО „Standing Together”, Уједињено Краљевство;

Нил Џарман (Neil Jarman), директор Института за истраживања о сукобима, Уједињено Краљевство, Панел стручњака за слободу окупљања ОДИХР-а;

Андре Конце (André Konze), Канцеларија за студије науке о полицији и даљу едукацију, Немачки полицијски универзитет, Немачка;

Катажина Лопушињска (Katarzyna Łopuszyńska), Команда операција и управљања кризним ситуацијама, Национална полиција, Пољска;

Мануел Аугусто Мажина да Силва (Manuel Augusto Magina da Silva), начелник, Португалска полиција, Португал;

Зоран Мишић, помоћник начелника Управе униформисане полиције, полиција Србије, Србија;

Анеке Осе (Anneke Osse), консултанткиња за питања полиције и људских права, Кенија;

Сергеј Остаф (Serghei Ostaf), директор Ресурсног центра за људска права (CReDO), Молдавија, Панел стручњака за слободу окупљања ОДИХР-а;

Ралф Прајс (Ralph Price), заменик начелника, главни правни саветник, Канцеларија начелника, Полицијска управа Чикаго, Сједињене Америчке Државе;

Мартина Шрајбер (Martina Schreiber), стручњакиња за одржавање јавног реда и динамику масе, Немачка;

Жилбер Синискалко (Gilbert Siniscalco), командант, Француска национална полиција, Француска;

Мартин Свенсон (Martin Svensson), Шведска национална полиција Малме, Шведска; и

Гери Вајт (Gary White), директор Операција, Ineqe Group, Уједињено Краљевство.

Предговор

Слобода мирног окупљања је основно људско право, садржано у многим међународним инструментима за заштиту људских права, укључујући Копенхашки документ ОЕБС-а из 1990. године. Она чини темељ демократског друштва, омогућавајући свима да јавно износе своје ставове, који могу да буду другачији и непопуларни. Државе имају обавезу да поштују, штите и испуњавају ово право. Право на мирно окупљање гарантовано је само док је окупљање мирно. Незаконита али мирна окупљања, када организатор или појединци можда не испуњавају неки законски услов, и даље имају право на исти ниво заштите као и сва мирна окупљања.

Улога полиције у омогућавању окупљања од пресудног је значаја. Као највидљивија манифестација владиних овлашћења, полиција демонстрира опредељеност државе за одржавање владавине закона и заштиту основних људских права и слобода. Полиција мора да пружи подршку код одржавања свих мирних окупљања, укључујући спонтана и истовремена окупљања и противдемонстрације, те да заштити учеснике окупљања, омогућавајући им да слободно изразе своје ставове пред циљном публиком. Овим Приручником се промовише промена полицијског менталитета када се ради о полицијском обезбеђивању скупова, тако да на окупљања више не гледају као на потенцијално опасне догађаје, него као на манифестације важног људског права које полиција мора да поштује и штити. Већина окупљања су, у ствари, мирна и не представљају посебан проблем за одржавање јавног реда. Међутим, од кључног је значаја да полиција буде добро припремљена и обучена за спречавање сукоба који се односе на окупљања и ублажавање евентуалних тензија.

Овај Приручник је део ширих активности ОДИХР-а на пружању подршке испуњавању обавеза ОЕБС-а у области слободе окупљања. ОДИХР прати јавна окупљања у државама учесницама ОЕБС-а и објављује извештаје са налазима и препорукама, укључујући оне

који се односе на полицијско обезбеђивање скупова. *Смернице о слободи мирног окупљања* ОДИХР-а, које су објављене заједно са Европском комисијом за демократију кроз право Савета Европе (Венецијанска комисија), служе као главна одредница и референтна тачка за процену нивоа поштовања међународних стандарда људских права.

Што се тиче израде ових алата, много дугујемо независним експертима који су уједно и чланови ОДИХР-овог Панела стручњака за слободу окупљања. Наставићемо да се ослањамо на њихову експертизу и објективност у нашем раду на разматрању законодавства и изградњи капацитета у вези са слободом окупљања у подручју ОЕБС-а.

Овим Приручником се допуњује и серија приручника о принципима рада полиције у демократском друштву и добрим праксама које је израдила Јединица за стратешка питања у раду полиције у оквиру Одељења ОЕБС-а за транснационалне претње (ТНТД/СПМУ), у блиској сарадњи са ОДИХР-ом. Надам се да ће се добре праксе полицијског обезбеђивања скупова, описане у овом Приручнику, проширити и да ће их примењивати полиција у читавом подручју ОЕБС-а.

Михаел Георг Линк (Michael Georg Link)

Директор ОДИХР-а

Увод

Право на мирно окупљање ради протеста, организовања демонстрација, прославе, комеморације и уопштено, да би се колективно изразили нечији ставови надлежним органима и другим грађанима, у самој је сржи функционалних демократских система. Оно је блиско повезано са другим каменима темељима демократије и плурализма, као што су слобода изражавања и слобода удруживања. Право на слободу мирног окупљања садржано је у многим међународним инструментима за заштиту људских права, а гарантовано је Копенхашким документом ОЕБС-а из 1990. године.

Омогућавање коришћења права на слободу мирног окупљања може да представља изазов за надлежне органе. То се нарочито односи на полицију која је првенствено одговорна за то да омогући одржавање окупљања, истовремено обезбеђујући да то не доведе до непропорционалног нарушавања права и слобода других, уз одржавање јавног реда.

Циљ овог Приручника је да полицији пружи смернице за омогућавање коришћења права на мирно окупљање. Приручник је првенствено намењен полицијским службеницима са командним одговорностима за полицијско обезбеђивање скупова на било ком нивоу, који раде у подручју ОЕБС-а. У Приручнику су описани кључни кораци и принципи пажљивог полицијског рада са скуповима кроз осмишљено и пропорционално полицијско обезбеђење, чији је основни циљ омогућавање коришћења права на мирно окупљање. Дате су смернице за успешно полицијско обезбеђивање скупова на основу захтева међународног права људских права и успостављених добрих пракси из читавог подручја ОЕБС-а. Иако се Приручник фокусира на „окупљања”, ове смернице и препоручене праксе примењиве су и на друге врсте скупова (на пример, државне манифестације, спортски догађаји).

У публикацији је посебно наглашено колико је важно да полиција уложи време и ресурсе у планирање и припрему за одређени догађај. То је од виталног значаја, како би се скуп могао наставити према плану организатора, уз минимално нарушавање права и слобода других. Таквим приступом може да се смањи ризик од насиља или јавних нереда, а може се и изградити поверење јавности у полицију. У самом средишту ове публикације леже четири принципа – знање, комуникација, омогућавање (фацилитација) и разликовање – које полиција треба да узме у обзир у свим фазама припреме и полицијског обезбеђивања јавних скупова, у циљу спречавања и ублажавања сукоба.

Приручником се воде полицијски команданти кроз процес ангажовања у заједници и планирања. У њему су утврђене командне улоге и одговорности, а говори се и о питању одлучивања. Дате су смернице за полицијско обезбеђивање различитих врста окупљања и тактике према понашању појединаца и група у оквиру скупа. Такође се говори о сврси и циљевима полицијског обезбеђивања, а описани су и параметри за употребу полицијске силе у оквирима међународног права о људским правима.

Ова публикација обухвата планирана и спонтана окупљања и пружа смернице за планирање и омогућавање таквих скупова. У даљем делу текста описана је структура поступања након скупова и процеса анализе скупова, који омогућавају унапређење и интегрисање добре праксе у будући полицијски рад. Многи приступи описани у овој публикацији можда су већ познати у неким државама, док у другима и нису тако уобичајени. Истовремено, сви обухваћени приступи одраз су постојећих добрих пракси полицијског обезбеђивања окупљања у различитим државама учесницама ОЕБС-а, заснованих на принципима рада полиције у демократском друштву, те би требало да буду лако прилагодљиви за примену у полицијским службама широм региона. Приручник су израдили полицијски команданти са много година искуства, а прошао је неколико фаза процене од стране полицијских команданата и стручњака за људска права који поседују знање у области слободе окупљања.

ОДИХР активно пружа законодавну и другу врсту помоћи државама учесницама ОЕБС-а, како би се побринуо да се јавна окупљања регулишу и полицијски обезбеђују у складу са међународним стандардима људских права. Ова публикација је израђена у оквиру тог рада, како би се помогло државама учесницама да изврше своје обавезе које

се односе на слободу мирног окупљања. Уз Приручник ће да уследи едукација коју ће спровести ОДИХР, како би пружио подршку полицији у припреми и обезбеђивању окупљања путем почетних и редовних обука на радном месту за полицијске команданте.

Део I

ДЕФИНИЦИЈЕ, ПРИНЦИПИ И ПОЛИТИКЕ

ПОГЛАВЉЕ 1. ПРАВО НА СЛОБОДУ МИРНОГ ОКУПЉАЊА

Слобода мирног окупљања је основно људско право, и као таква сматра се једним од камена темељаца демократског друштва. У овом делу описани су неки од основних принципа који подржавају то право и истакнуте су неке кључне одговорности полиције када ради на обезбеђивању јавних окупљања.

Право на слободу мирног окупљања обухваћено је свим важним међународним документима за заштиту људских права, укључујући:

- Члан 20 Универзалне декларације о људским правима (1948);
- Члан 21 Међународног пакта о грађанским и политичким правима (1966);
- Члан 11 Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода (1950); и
- Члан 15 Конвенције УН о правима детета (1989).

У Копенхашком документу ОЕБС-а (1990), државе учеснице ОЕБС-а су се обавезале на поштовање права на мирно окупљање и демонстрације.

Право на мирно окупљање односи се на све појединце и групе, нерегистрована удружења, правна лица и корпорације. Забрањена је дискриминација по основама као што су „раса”, боја коже, пол, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или друштвено порекло, имовина, статус по рођењу или други статус. Дискриминација по било којем од наведених основа, којом се ограничава право људи на мирно окупљање, биће сматрана кршењем међународних људских права.

Док је у међународним документима описан шири принцип права на окупљање, он се обично потврђује у националном уставу и додатно појашњава у домаћем законодавству и прописима који садрже детаљнији опис конкретних процедура којима се омогућава право на окупљање.

У дефиницији окупљања, коју наводе ОЕБС/ОДИХР и Венецијанска комисија у својим Смерницама о слободи мирног окупљања¹ (*Guidelines*

1 *Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly*, 2nd edition, (Warsaw: OSCE / ODIHR / Venice Commission, 2010), <<http://www.osce.org/odihhr/73405>>.

on Freedom of Peaceful Assembly) (у даљем тексту: *Смернице*), истакнуто је да су окупљања догађаји који имају за циљ преношење поруке неке о нечему. Мада су обично привремена, могу да трају и дужи период, са полутрајним структурама постављеним на неколико месеци. Иако неки облици окупљања можда покрећу одређена регулаторна питања, потребно је да се омогуће све врсте мирних окупљања, било статичних или покретних.

Окупљања могу да имају бројне сврхе, укључујући прославе, комеморације и протесте. Коришћење права на мирно окупљање је средство за колективно преношење поруке или изражавање мишљења; то укључује изражавање различитих, критичких, радикалних и непопуларних мишљења или мишљења мањине. Изражавање таквих радикалних и мањинских ставова може, у некој мери, да представља увреду за друге чланове заједнице, али оно ипак мора да буде заштићено и омогућено док су активности мирне.

Многа окупљања такође доводе до одређеног поремећаја рутинских активности; њима могу да буду заузети путеви и главне саобраћајнице или могу да утичу на саобраћај, пешаке и пословну заједницу. Такав поремећај, изазван коришћењем основних слобода, мора да се третира са одређеним степеном толеранције. Мора се имати у виду да је јавни простор у једнакој мери намењен за окупљања људи, као и за друге врсте активности и да се, због тога, мора омогућити коришћење права на окупљање.

Право на мирно окупљање је важан елемент у одржавању и развоју, али и у оспоравању друштвених норми и вредности. Оно је важно за очување и изражавање мањинских идентитета и за позивање влада на одговорност. Заштита слободe мирног окупљања кључна је за стварање толерантног и плуралистичког друштва у којем различите групе могу да остваре миран суживот.

Међународним принципима људских права јасно је утврђено да држава и њени органи имају обавезу и одговорност да поштују и штите сва људска права. То укључује:

- Обавезу неуплитања у циљу ограничавања права људи („негативна” обавеза); и
- Обавезу предузимања неопходних корака у циљу заштите и омогућавања коришћења права људи („позитивна” одговорност).

У случају коришћења права на слободу окупљања, полиција, као примарни орган задужен за одржавање јавног реда, примарно је одговорна за заштиту и омогућавање коришћења овог права.

То укључује одговорност за заштиту мирних окупљања која провоцирају и вређају, као и окупљања која могу, у одређеној мери, да поремете рутинске активности, а тиме и животе оних који не учествују у окупљању. Када мирни протест утиче на права и слободе других, полиција је често одговорна за то да успостави равнотежу између поштовања тих права и права на слободу окупљања.

Право на окупљање је право на мирно окупљање. Не постоји право на насилно понашање током коришћења права на окупљање. Ако се појединац понаша насилно док учествује у окупљању, онда он више не користи заштићено људско право. Међутим, насилна дела изолованих појединаца не морају да утичу на право других лица на мирно окупљање.

Иако право на мирно окупљање може да укључује радње или речи које вређају, држава законито може да уведе неопходна и сразмерна ограничења или забрану окупљања или радњи које служе за застрашивање, узнемиравање или упућивање претњи другима.

Треба напоменути да, иако организатор окупљања или поједини учесници можда не испуњавају законске услове за окупљања, то само по себи не ослобађа полицију од обавезе да штити и омогућава окупљање које је и даље мирно. Питање неиспуњавања законских услова за окупљања може да се реши увођењем сразмерних санкција одговорним појединцима.

Врсте окупљања

Постоје различити облици јавних окупљања, који су обухваћени правом на мирно окупљање. Ту спадају митинзи, зборови, протестни скупови, демонстрације, маршеви, процесије, параде и изненадна окупљања („*flash mob*”).

Мирно окупљање: Окупљање треба да се сматра мирним ако су организатори исказали мирне намере, а понашање учесника је ненасилно. Мирне намере и понашање треба да се претпоставе, осим ако

постоје уверљиви и јасни докази да они који организују или учествују у предметном скупу сами намеравају да користе, заговарају или подстичу неизбежно насиље. Појам „мирно” треба да се тумачи тако да укључује експресивно понашање које може да узнемири или увреди, па чак и понашање које привремено спречава, омета или опструише активности трећих лица.² Окупљање треба да се сматра мирним, а надлежни органи треба да га омогуће, чак и ако организатори нису испунили све законске услове. Такво неиспуњавање не треба да се користи као изговор за кочење, ремећење или покушај спречавања окупљања.

Окупљања која подстичу на мржњу, насиље или рат, којима настоје намерно да се ограниче или негирају права других, или им је циљ да застраше, узнемиравају или упућују претње другим лицима кршећи примењиве законе, не сматрају се заштићеним окупљањима. Чланом 20 Међународног пакта о грађанским и политичким правима утврђено је да „свака ратна пропаганда мора да се забрани законом, а и свако позивање на националну, расну или верску мржњу, које представља подстицање на дискриминацију, непријатељство или насиље мора да се забрани законом.”³

Надлежни органи и полиција треба да имају на уму да је право на окупљање индивидуално, а вербална или физичка дела агресије или насиља појединца или малог броја људи не бришу права оних који настављају да поступају мирно. Када активности мирног окупљања утичу на права и слободе других, надлежни органи морају да реше то питање, успостављајући равнотежу између свих укључених права и слобода. У неким државама учесницама ОЕБС-а, управо је полиција надлежна за то, док у другима локални органи власти или правосуђе балансирају ове бојазни.

Спонтано окупљање: То је окупљање које настаје као одговор на неки инцидент или догађај, због чега је немогуће испунити формалне законске услове који се односе на пријаву окупљања и/или када формални организатор не постоји. Таква окупљања се често дешавају отприлике у време када се десио и догађај који их је покренуо,

² *Ибидем.*

³ *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, (New York City: United Nations General Assembly, 1966), Resolution 2200A (XXI), <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>.

а могућност њиховог одржавања је важна зато што би одлагање због процедуре обавештавања ослабило или онемогућило ефикасно преношење поруке.

Иако појам „спонтано” не искључује постојање организатора окупљања, спонтана окупљања могу да буду и скупови код којих не може да се утврди идентитет организатора. До таквих окупљања може да дође када се група људи окупи на одређеном месту, без претходног оглашавања или позива. Она су често резултат заједничких сазнања или информација које се пласирају путем медија, или све више путем различитих друштвених медија о неком значајном догађају (као што је посета шефа неке стране државе). Окупљање може да постане бројније због пролазника који одлуче да се придруже, иако је могуће и даље мобилизовање након почетка окупљања путем различитих видова тренутне комуникације (телефон, СМС поруке, усмено, интернет, друштвени медији, итд.). Таква комуникација, сама по себи, не треба да се тумачи као доказ претходног организовања. Када се усамљеном демонстранту прикључи још један или више њих, такав скуп треба да се третира на сличан начин као и спонтано окупљање. Спонтано окупљање треба да добије једнак ниво заштите као и окупљања која су раније најављена, под условом да се уклапа у дефиницију „мирног окупљања”.

Истовремено окупљање: Када се унапред пријаве два или више неповезаних окупљања, на истом месту и у исто време, потребно је омогућити њихово одржавање у мери у којој је то могуће. Забрана окупљања само због чињенице да се планира на истом месту и у исто време као друго окупљање вероватно ће да представља непропорционалан одговор ако и једно и друго могу да се одрже у разумним условима. Такође, принцип недискриминације налаже да се окупљања која се одвијају у сличним околностима не подвргавају различитим нивоима ограничења. Ово је пример када дијалог између полиције и организатора може помоћи да се ублажи ризик и реше проблеми у раној фази планирања.

Ако оба окупљања не могу да се одрже у исто време, онда треба да се дозволи окупљање које је прво најављено, а одржавање другог окупљања треба да се омогући на оближњој локацији или у друго време које организаторима одговара. Потребно је узети у обзир бројне факторе када се одлучује о релоцирању или одлагању неког окупљања: величину окупљања, да ли ће се користити озвучење

и возила или не, итд. Осим тога, потребно је истражити да ли су конкурентне групе раније имале насилне сусрете, како би се пружила безбедност свим странама док користе своје право на окупљање.

Противдемонстрације: Ово је посебан облик истовременог окупљања којим учесници желе да изразе неслагање са ставовима који се износе на другом окупљању. Нагласак треба да буде на дужности државе да заштити и омогући сваки догађај који укључује противдемонстрације. Држава треба да стави на располагање одговарајуће ресурсе за полицијско обезбеђење таквих истовремених окупљања која се одвијају у непосредној близини, у мери у којој је то могуће.

Међутим, треба напоменути да право на противдемонстрације не укључује потискивање права других лица на окупљање.

Могу да се јаве околности у којима надлежни органи могу законито да ограниче право противдемонстраната да протестују у непосредној близини окупљања против којег протестују, како би заштитили то друго окупљање.

Насиље и окупљања

Право на окупљање је право на мирно окупљање. Међутим, треба подсетити на то да насилна дела малог броја људи треба разликовати од мирног понашања других и да се њима не укида право лица која се и даље мирно понашају да наставе са окупљањем.

Ако појединци или мале групе људи користе физичко насиље током окупљања, полиција увек треба да обезбеди да њен одговор буде пропорционалан и да се фокусира на оне који се насилно понашају, а не на учеснике окупљања уопштено. То се односи на све ситуације, било да је насиље усмерено на полицију, појединце, имовину, људе који учествују у окупљању или оне који се сматрају противницима.

Полиција увек треба да има на уму да свака употреба силе према учесницима окупљања може да изазове бесан или агресиван одговор учесника, што би само довело до ескалације ситуације. Из тог разлога, потребно је отворено објавити намеру и планирану акцију полиције.

Употреби силе треба да претходи адекватно претходно упозорење, кад год је то могуће.

Полиција увек треба будно да пази на потенцијалну агресивност према припадницима одређених група у оквиру окупљања по основу њиховог рода, старосне доби, инвалидитета, етничког порекла, вероисповести, националности или сексуалне оријентације, да би се побринула за то да сви учесници могу да користе своје право на мирно окупљање.

Ограничавање окупљања

Одговорност државе да заштити и омогући коришћење права на слободу мирног окупљања не значи да и мирна окупљања не могу да се ограниче, или у разумној мери да се регулишу на законите начине, због бојазни које се односе на националну или јавну безбедност, јавни ред, јавно здравље или заштиту права и слобода других. Међутим, сва таква ограничења морају да буду неопходна и сразмерна. Другим речима, ограничења морају да буду уско дефинисана, тако да се може решити хитна друштвена потреба. Чланом 21 Међународног пакта о грађанским и политичким правима утврђују се основе за ограничавање окупљања:

„Никаква ограничења не могу да се поставе остварењу тог права, осим оних која су у складу са законом и која су у демократском друштву преко потребна ради интереса националне или јавне безбедности, јавног реда (*ordre public*), заштите јавног здравља или морала, или заштите права и слобода других.”⁴

Ограничења могу да се уведу пре самог окупљања, током окупљања, или обоје. У неким државама, полиција може да буде задужена за увођење ограничења пре окупљања, док је у другима за то надлежан други орган, као што су судови или локални органи власти. У свим државама у региону ОЕБС-а, полиција је овлашћена да уводи разумна ограничења током окупљања, али у демократском друштву таква ограничења увек морају да буду законита, неопходна и пропорционална.

4 Ибидем.

Када се разматра потреба за евентуалним увођењем ограничења за неко окупљање, у Смерницама су утврђени следећи кључни принципи, које полицијске организације треба да узму у обзир.⁵

Претпоставка у корист окупљања: Као основно право, слобода мирног окупљања треба да се ужива без регулисања, у мери у којој је то могуће. Све што законом није изричито забрањено сматра се дозвољеним, а они који желе да се окупе не би требало да буду обавезни да за то траже дозволу. Претпоставка у корист наведене слободе окупљања треба да буде јасно и експлицитно утврђена законом.

Позитивна обавеза да се омогући и заштити мирно окупљање: Држава треба да уведе адекватне механизме и процедуре, како би обезбедила практично уживање права на слободу мирног окупљања, без непотребних бирократских прописа. Држава увек треба настојати да омогући и заштити јавна окупљања у време, на месту и на начин који одговара организаторима, и треба да се побрине за то да њихове активности на ширењу информација у циљу најаве предстојећих окупљања прођу неометано.

Законитост: Сва ограничења морају да имају формални законски основ и да буду у складу са међународним документима о заштити људских права. Добро написани законски прописи од виталног су значаја за одређивање оквира дискреционог права надлежних органа. Сваки закон мора да буде у складу са међународним стандардима људских права и мора да буде довољно прецизан да појединцу омогући да процени да ли ће својим понашањем прекршити закон или не, као и вероватне последице таквих кршења. Такође, релевантни надлежни органи морају да обезбеде да ограничења, која уведу током неког догађаја, буду у потпуности у складу са законом и утврђеном судском праксом. Коначно, увођење санкција и казни које нису прописане законом након окупљања није дозвољено.

Пропорционалност: Сва ограничења која се уводе у односу на време, место или начин окупљања морају да буду сразмерна. Надлежни органи увек треба да дају предност најмање наметљивим средствима за остваривање легитимног циља. Принципом пропорционалности

5 *Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly (Смернице о слободи мирног окупљања)*, оп. цит., напомена 1.

налаже се да надлежни органи не уводе ограничења којима би се променио основни карактер неког догађаја, као што је премештање окупљања у периферне делове града или онемогућавање одржавања окупљања у непосредној близини циљане публике.

Неопходност (прека потреба): Сва ограничења која се поставе остварењу права на слободу окупљања у демократском друштву морају да буду преко потребна ради интереса националне или јавне безбедности, јавног реда, заштите јавног здравља или морала, или заштите права и слобода других. За утврђивање преке потребе морају да се понуде докази о постојању „хитне друштвене потребе” за ограничавањем слободе окупљања у одређеним околностима.

Пријављивање: Према међународном праву о људским правима, домаћим законима не мора да буде прописана обавезна пријава окупљања унапред. У отвореном друштву, многе врсте окупљања не захтевају никакав вид службеног регулисања. Због тога, претходна најава би требало да буде обавезна само онда када је њена сврха да држави омогући да изврши неопходне припреме, како би омогућила слободу окупљања и заштитила јавни ред, јавну безбедност, јавно здравље или морал, те права и слободе других. Сваком таквом законском одредбом требало би да буде прописана обавеза организатора окупљања да упуту обавештење о намери, а не захтев за издавање одобрења.

Процес пријављивања не би требало да буде заморан или бирократски, нити би рок за пријаву окупљања требало да буде непотребно дуг. Уместо тога, потребно је увести рок за пријаву окупљања којим ће се:

- а. надлежним органима оставити довољно времена да израде потребне планове и изврше припреме, како би испунили своје позитивне обавезе; и
- б. оставити време за подношење жалбе суду и доношење судске одлуке ако уведена ограничења желе да се оспоре.

Ако надлежни органи одмах не доставе никакве приговоре на пријаву, организатори окупљања треба да претпоставе да могу наставити са предложеним активностима, под условима изложеним у пријави, и без ограничења.

Уопштено, не би требало уводити ограничења у погледу садржаја поруке која се покушава послати окупљањем, како би се гарантовала слобода изражавања.⁶ Полиција ће можда морати да реагује у случајевима говора који представља подстицање на дискриминацију, непријатељство или насиље. Међутим, полицијски службеници морају да направе разлику између лица која такав говор користе и осталих учесника окупљања, чије право на мирно окупљање не може неоправдано да се ограничава. Истовремено, нарочито током опсежне операције или изузетно контроверзних скупова, одлука о деловању треба да прати командну структуру, а потребно је унапред израдити и релевантне планове, уместо да сваки полицајац делује индивидуално. Полиција треба да направи план поступања у таквим ситуацијама, а нарочито је важно да се зна ко је овлашћен да доноси одлуке о интервенцији, те какви текстови или слогани захтевају деловање. У неким државама, јавни тужиоци учествују у одређивању граница у том смислу.

Међутим, време, место и начин организовања појединачних јавних окупљања могу да се регулишу тако да се спречи њихов неоправдан утицај на права и слободе других. То указује на потребу за успостављањем одговарајуће равнотеже између права лица да изразе своје ставове путем окупљања и интереса да се избегне непотребно оптерећивање права оних који не учествују у окупљању.

Када постоје законски разлози за увођење ограничења окупљања, надлежни органи треба да се побрину за то да се таква ограничења сведу на нужни минимум и да омогуће одржавање окупљања у одговарајућем алтернативном термину, или на другом месту које је прихватљиво за организаторе. Алтернативно решење мора да буде такво да и даље омогућава ефективно преношење планиране поруке окупљања онима којима је намењена, односно одржавање окупљања у непосредној близини циљне публике.

Ако је окупљање суочено са противдемонстрацијама, којима настоје да се ограниче права људи на мирно окупљање, такве противдемонстрације више нису под заштитом међународног права о људским правима.

6 Члан 19 МПГПП-а, *оп. цит.*, напомена 3.

Забрана окупљања

Окупљање треба да буде забрањено само у посебним околностима. То може да укључује ситуацију када постоји значајна и стварна претња од криминала или јавних нереда, неминовна претња националној безбедности, или када је циљ окупљања да се подстиче на мржњу или насиље, застрашују друга лица или им се упућују претње, или да се другима намерно ускрати право на коришћење њихових законитих права.

Чињеница да ће неко окупљање вероватно наићи на насилан контрапротест, или да ће га директно напасти људи који нису сагласни са његовом поруком, принципијелно не треба да води ка забрани мирног окупљања. У том случају, одговорност полиције је да мирно окупљање заштити од напада или насиља противдемонстраната.

Општа забрана свих окупљања на одређеној локацији или у одређеном временском периоду вероватно представља несразмерно ограничавање права на мирно окупљање. Ако окупљање буде забрањено или ограничено, треба да постоји право на жалбу или оспоравање одлуке о забрани.

Трошкови

Трошкове пружања одговарајућег нивоа безбедности (укључујући полицијско обезбеђивање и управљање саобраћајем) треба у потпуности да сnose државни органи. Држава не сме да намеће никакву накнаду за адекватно полицијско обезбеђење. Организатори некомерцијалних јавних окупљања не треба да буду у обавези да уплаћују обезбеђење од јавне одговорности за свој скуп.

ПОГЛАВЉЕ 2. КЉУЧНИ ПРИНЦИПИ У ПОЛИЦИЈСКОМ ОБЕЗБЕЂИВАЊУ ОКУПЉАЊА

Приступ заснован на поштовању људских права треба да чини основу савременог полицијског рада уопште, укључујући полицијско обезбеђивање јавних окупљања. То подразумева спознају да полиција има одговорност да предузме разумне и одговарајуће мере, како би људима омогућила до користе своја права, да се не треба неоправдано уплитати када људи траже остварење тог права, те да увек треба поступати непристрасно.

Рад полиције у демократском друштву

У Водичу ОЕБС-а о раду полиције у демократском друштву⁷ истакнуто је неколико основних принципа који би требало да подржавају све облике полицијског рада, и који пружају темељни оквир за приступ полицијском обезбеђивању окупљања:

Остваривање циљева рада полиције у демократском друштву:

Полиција је највидљивија манифестација владиних овлашћења, а њене главне дужности су: одржавање закона и реда, заштита и поштовање основних права и слобода, превенција и борба против криминала, те пружање помоћи и услуга грађанству.

Подржавање владавине права: Полиција мора да ради у складу са домаћим законима и међународним полицијским стандардима које су прихватиле државе учеснице ОЕБС-а и практично да демонстрира своју опредељеност за владавину закона.

Полицијска етика и људска права: Да би оправдала поверење јавности, полиција мора да поштује кодекс професионалног понашања и да демонстрира професионалност и интегритет. Заштита и очување живота морају да буду њен највећи приоритет.

Полицијска одговорност и транспарентност: Рад полиције у демократском друштву захтева да полиција буде одговорна према

7 *Guidebook on Democratic Policing*, (Vienna: OSCE Senior Police Adviser, 2008), SPMU Publication Series Vol. 1, 2nd Edition, <<http://www.osce.org/spmu/23804>>.

грађанима, њиховим представницима, држави и закону, и да се таквом сматра. Њене активности, укључујући индивидуално понашање полицијских службеника, стратегије за полицијске операције, поступке именовања и управљања буџетом, морају спремно да прихвате контролу различитих институција за надзор.

Такође, централна карактеристика рада полиције у демократском друштву је разумевање да је пристанак људи обавезан. Предуслови за добијање јавне подршке су транспарентност полицијских операција и неговање узајамног разумевања и комуникације са грађанима, којима полиција служи и пружа заштиту.

Питања полицијске организације и руковођења: Државе су дужне да створе структурално и управно окружење, које ће полицији омогућити да ефективно и ефикасно спроводи правила владавине закона, домаћег и међународног права и прихваћене стандарде људских права. То укључује командни ланац, прописе о надзору, саставу полиције, правима полицијског особља и пружање адекватних ресурса и обука.

Ови основни принципи односе се на све облике полицијског рада у демократском друштву, а нарочито на полицијско обезбеђивање јавних окупљања, што може да буде сложен и тежак задатак. Окупљања могу знатно да се разликују по обиму, начину одржавања, броју учесника и нивоима расправа које могу да изазову. Окупљања могу да поремете свакодневну рутину, а тиме и да негативно утичу на могућност других људи да остварују своја права. Због тога ће полиција можда морати да балансира супротстављене захтеве различитих група и појединаца.

Разумевање понашања учесника

Основно знање о понашању учесника пружа значајне информације о могућем начину полицијског обезбеђивања окупљања. Тај увид пружа основу за све будуће радње, укључујући планирање, спровођење закона и анализу завршене активности.

Важно је да полиција буде упозната са различитим типовима групног понашања, да препозна такве групе унутар већег окупљања, да прави разлику између различитих група људи и њиховог понашања, и да

се адекватно позабави сваким обликом понашања, уместо да читаво окупљање посматра на исти начин. Понашање појединца унутар неке групе може да се промени и на боље и на горе током окупљања. Постоје многи фактори који могу да имају утицаја, између осталог:

- Понашање људи око појединца;
- Лична уверења и стандарди појединца;
- Перцепција да га сматрају одговорним за своја дела;
- Перцепција о ономе што појединац сматра прихватљивим понашањем;
- Расположење појединца (бес, срећа, фрустрација, страх или тескоба); и
- Употреба алкохола и/или дроге.

Са толико различитих фактора који утичу на понашање, не изненађује то што се учесници не понашају исто све време. Неки могу настојати да обезбеде да учесници остану мирни и да поштују закон; други могу да подстичу грађанску непослушност, док неки могу да позивају на обрачун или чак насиље. Могу се јавити мање групе које праве неред или се понашају самовољно, док велика већина људи наставља да се понаша потпуно примерено и не учествује ни у чему другом, осим мирног окупљања.

Полазна тачка за полицију увек треба да буде проактивно одржавање реда, уместо реаговања на неред. Надлежни полицијски командант ће морати непрестано да прати ситуацију како би проценио динамику окупљања, посматраче и противдемонстранте по потреби, како би полиција на најбољи начин управљала ситуацијом и одржала мир и ред. То може значити да полиција треба да буде флексибилна када се ради о евентуалним законским ограничењима која се односе на окупљање и мањим кршењима закона. Претерано строг приступ у оба наведена сегмента може да повећа тензије и да изазове агресивнију или непријатељску реакцију учесника. Чак и у ситуацијама када неки позивају на обрачун или насиље, полиција би требало да буде у стању да се супротстави таквим утицајима ако непрестано има на уму разлике између учесника, користи своје знање о врстама присутних група и појединаца, одржава позитиван однос са људима и показује дискрецију и толеранцију у поступању.

Принципи полицијског обезбеђивања окупљања

Следећа четири кључна принципа – знање, омогућавање (фацилитација), комуникација и разликовање – треба да буду водиле полицијским организацијама када се баве различитим питањима и да представљају основ полицијског приступа према сваком окупљању.⁸ Полицијски команданти би требало да користе и примењују ова четири принципа у свим фазама планирања, припреме, извршења и анализе завршених операција, како би се побринули за то да окупљања буду одржана на миран начин.

Ове принципе треба да користе и примењују и полицијски службеници на свим нивоима, када раде на полицијском обезбеђивању окупљања.

Знање

Знање о различитим групама које учествују у окупљању представља кључни предуслов. Важно је познавати њихове норме, вредности, намере и циљеве, њихов осећај за исправно и примерено, стереотипе и очекивања од других група, њихову историју (укључујући ранија окупљања која су организовали) и друге елементе који имају посебан симболички значај.

Такво знање омогућава полицији да разуме интересе и циљеве група и да омогући остваривање њихових легитимних циљева. Оно пружа увид и у то какву врсту полицијске акције би нека група могла да сматра увредљивом или провокативном, што би могло да доведе до сукоба.

Полицијско прикупљање информација пре операције требало би да буде фокусирано на развој и проширивање знања о групама чије се учешће у окупљању очекује и њиховим мотивима, као и на информације о појединцима који могу да се сматрају извором ризика (криминалистичко-обавештајни рад).

8 Reicher, S., C. Stott, J. Drury, O. Adang, P. Cronin & A. Livingstone, "Knowledge-Based Public Order Policing: Principles and Practice" *Policing*, Vol. 1, No. 4, 2007, pp. 403-415.

Омогућавање

Полицијске стратегије би првенствено требало да настоје да омогуће активности организатора и учесника мирног окупљања на остварењу њихових легитимних циљева. Основна премиса је да се претпостави да већина људи који учествују у окупљању има мирне намере. Полиција треба да утврди намере учесника, да би размотрила на који начин се оне могу остварити. Ако учесницима олакша остварење циљева, полиција не само да може избећи насиље, него и придобити подршку учесника, како би смањила могућност нереда и могла ефикасно да одговори на евентуалне немире.

Овде се претпоставља да постоје информације које полицији омогућавају да разуме приоритете група и да примени полицијске приступе и тактике, којима ће групама омогућити да остваре своје легитимне циљеве. Искуство и истраживања показују да ограничења и мере контроле често нису довољне да се одржи ред.

Ако постоји ризик од немира или насиља, нарочито је важно обавестити организаторе и учеснике и појаснити им због чега су ограничења потребна, те предложити алтернативне начине за остваривање њихових циљева.

Комуникација

Политика „без изненађења” треба да усмерава комуникацију између полиције, организатора и осталих актера, како би се успоставило и одржало поверење у свим фазама окупљања, а она, сама по себи, представља кључну тактику превенције и смањења тензија.

Полиција треба активно да комуницира, како би успоставила односе са учесницима скупа и створила темељ за спречавање будућих сукоба. Искуство показује колики је значај учтиве и мирне комуникације полиције са учесницима окупљања за избегавање сукоба или њихове ескалације. Комуникација треба да се одвија кроз све фазе операције, а нарочито је важна кад почну да расту тензије. Ако морају да се уведу ограничења, важно је људе обавестити о разлозима – како би се избегли неспоразуми – и да се предложи алтернативна решења. То значи да је важно да сви полицијски службеници могу

да комуницирају са учесницима и грађанима и да их обавештавају о намерама полиције током одржавања скупа.

Полиција треба да користи различите начине обавештавања о својим намерама, као што су: директан разговор са учесницима и организаторима окупљања, коришћење мобилних звучника и специјалних ауто-звучника, те коришћење медија, укључујући друштвене медије. Невербална комуникација, тј. понашање и изглед полиције, њихове униформе и опрема коју носе или показују такође су важни, и шаљу поруке учесницима и људима у ширем окружењу.

У мултиетничким друштвима је важно да полиција може да шаље поруке на различитим језицима.

Разликовање

Опасност да се сви учесници у групи сматрају потенцијално опаснима и третирају на исти начин представља важан фактор ризика током окупљања. Један од начина да се направи разлика између појединаца је да се посматра шта свако од њих ради, уместо да се посматра категорија којој лице припада. Постоје многи примери ситуација у којима је дошло до сукоба и ескалације тензија када је полиција према свима поступила на исти начин, не правећи разлику између појединаца.

Група људи никада није хомогена од самог почетка, али они могу почети тако да се понашају ако су третирани као јединствен субјекат. Због тога је важно знати на који начин су људи груписани у оквиру окупљања и познавати различите начине њиховог могућег понашања и реаговања. Ако један појединац иницира сукоб, важно је да полиција реагује тако да избегне увлачење других лица у сукоб.

Идентификовањем појединаца у оквиру групе и брзим изоловањем оних који могу да ремете јавни ред од лица која се понашају мирно, полиција може да задобије поштовање због својих дела и подршку за свој рад од великог броја учесника. Важно је схватити да окупљања могу да укључују много различитих група, које имају различите програме и циљеве и различита мишљења о полицији.

Исходи

Самостално одржавање реда: Истраживања показују да примена наведених принципа може помоћи учесницима окупљања да усвоје позитивнији став о полицији. То се дешава зато што учесници примећују да полиција поступа праведно у омогућавању уживања њихових права. Учесници окупљања ће онда можда да преузму одговорност и да интервенишу када појединци ремете мир, те на тај начин да допринесу да се окупљање одржи на жељени начин. Када сами учесници преузму ову одговорност, избегава се однос „ми против њих” између полиције и учесника скупа, а може да се успостави сарадња заснована на поверењу.

Општа примена принципа

Овај Приручник се ослања на наведене основне принципе у описивању на који начин полицијски команданти треба да приступе обезбеђивању мирних окупљања. Међутим, иако је у остатку Приручника усвојен приступ „корак по корак” кроз различите елементе планирања, припреме и омогућавања окупљања, важно је детаљније нагласити неколико питања која треба да буду уопштено узета у разматрање.

Она се односе на специфичне категорије људи који могу да учествују у окупљањима, употребу силе од стране полицијских службеника и приступе према медијима.

Различитост и једнакост

Право на мирно окупљање припада свима, а полиција има одговорност да омогући свим групама у друштву да остваре право на окупљање, како би сви могли да учествују у разноврсним експресивним активностима у јавном простору. Међутим, природа окупљања или састав учесника може значити да постоје лица која захтевају посебну пажњу током остваривања свог основног права на мирно окупљање.

Рад на обезбеђивању одржавања окупљања у безбедном и мирном окружењу значи да полиција треба да поседује знање о типовима вероватних учесника, да треба посебно да размотри на који начин ће омогућити експресивне активности различитих група, што ће захтевати одговарајућа средства комуникације пре, током и након окупљања, те да сви полицијски службеници, који учествују у полицијском обезбеђивању окупљања, буду у стању да разликују групе и појединце.

Жене: Према члану 3 Конвенције УН о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW), државе чланице су дужне да предузму „све прикладне мере, укључујући законодавне, да би обезбедиле потпун развој и напредак жена, како би им се гарантовало остваривање и уживање људских права и основних слобода, равноправно са мушкарцима.”⁹ Иако жене не треба сматрати угроженом групом *per se*, било је случајева када су криминалци изоловали и нападали или сексуално напастовали жене током окупљања. Полиција мора будно да пази на такве ситуације и да буде спремна да заштити жене. Жене често нису мањина, него су бројчано у већини. Међутим, ако се њихове потребе посебно не узму у обзир, перцепција и полицијске радње ће вероватно да се заснивају на претпоставци да ће већином мушкарци учествовати у окупљањима. Због тога је кључно да полиција посвети дужну пажњу потребама жена.

Лезбејке, гејеви, бисексуална, трансродна, интерсексуална лица (ЛГБТИ): ЛГБТИ лица имају иста људска права и основне слободе као и сви остали, укључујући право на слободу окупљања и изражавања. ЛГБТИ лица и даље трпе гласан и често насилан отпор према свом јавном присуству у многим ситуацијама и многим државама. Полиција треба да обезбеди довољно ресурса како би омогућила њихова окупљања и пружила безбедност учесницима, једнако као што то раде за сваку другу групу.

Деца: Чланом 15 Конвенције УН о правима детета захтева се да „државе потписнице признају право детета на организовање и учешће

9 Конвенција УН о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW), (Њујорк:- Генерална скупштина Уједињених нација, 1979), Резолуција 34/180, <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>>.

у мирним окупљањима.”¹⁰ Међутим, с обзиром на њихов нижи раст, деца могу да буду рањивија током неких окупљања, а полиција то треба да узме у обзир при разматрању оперативних опција.

Лица са инвалидитетом: У Конвенцији УН о правима лица са инвалидитетом наглашена је потреба за „унапређењем, заштитом и обезбеђивањем пуног и равноправног уживања свих људских права и основних слобода лица са инвалидитетом...”,¹¹ и за обезбеђивањем њиховог пуног и ефикасног учешћа у друштву равноправно са осталима, нарочито када се ради о правима на слободу изражавања и учешће у политичком, јавном и културном животу. Присуство лица са инвалидитетом током неког окупљања треба да се узме у обзир у полицијском планирању и омогућавању одржавања скупа.

Етничке, верске или језичке мањине: Чланом 27 Међународног пакта о грађанским и политичким правима заштићена су „права лица која припадају етничким, верским или језичким мањинама да имају свој властити културни живот, да исповедају и практикују своју веру или да се служе својим властитим језицима.”¹² Истовремено, чланом 2 се гарантује да се права заштићена Пактом примењују на све људе, без разлике. Мањинске групе је можда потребно додатно узети у обзир, да би се обезбедила њихова заштита од насилног отпора, напада и насртаја. Полиција треба да узме у обзир рањив положај таквих група док ради на омогућавању и обезбеђивању њихових окупљања.

Употреба силе као задња опција

Често се јавља забринутост да ће окупљања да доведу до неке врсте поремећаја и да окупљање великих група људи у јавном простору може да изазове нереде или насиље. У ствари, велика већина јавних окупљања прође мирно, уз ограничено ремећење свакодневне рутине, а тај број може да се повећа ако полиција води рачуна о четири принципа. Ако полиција поседује квалитетно знање о циљевима

10 Конвенција о правима детета (Њујорк: Генерална скупштина Уједињених нација, 1989), Резолуција 44/25, <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>>.

11 Конвенција УН о правима лица са инвалидитетом (Њујорк: Генерална скупштина Уједињених нација, 2006), Резолуција 61/106. Члан 1, <<http://www.un.org/disabilities/con-vention/conventionfull.shtml>>.

12 МПГПП, оп. цит., напомена 3.

и намерама организатора, усвоји приступ усмерен на омогућавање окупљања, организаторе, учеснике и остале чланове заједнице обавести о тој намери и увек настоји да прави разлику између различитих учесника, смањиће се ризик и могућности за стварање нереда.

Полазна тачка полиције у обезбеђивању окупљања увек треба да буде омогућавање таквих скупова, што може да се постигне кроз дијалог, преговарање и друге облике комуникације. Упркос томе, полиција ће у неким околностима морати да употреби силу. Свака употреба силе од стране полиције увек треба да буде изузетак, а не норма. Предност увек треба дати проналажењу начина за мирно смањење тензија путем дијалога, уверавања и преговора као алтернативи за употребу силе.

Полиција понекад може сматрати да је неопходно употребити силу, како би решила проблем насилног понашања. Употреба силе увек треба да буде сразмерна и на минималном нивоу који је нужан да би се поново успоставио ред. Након сваке употребе силе или интензивног коришћења снага, треба да уследи брзо смањење интензитета силе чим се ситуација реши. Полицијске организације увек треба да имају различите опције на располагању током обезбеђивања окупљања.

Ако полиција одлучи да постоји потреба за употребом силе, увек треба да има на уму разноликост учесника и да прави разлику између различитих група које учествују у окупљању. Сила не треба да буде коришћена против мирних учесника окупљања, нити за разбијање мирног окупљања, чак и када је окупљање незаконито или доводи до неоправданог, али не и опасног ремећења свакодневног живота других људи. Када разматра употребу силе, полиција увек треба да узме у обзир потенцијални ризик од ескалације са још горим последицама. Увек је потребно најавити и објаснити намеравану употребу силе пре предузимања акције, како би се обезбедила транспарентност и одржало поверење.

Свака употреба силе против неког лица може да има озбиљне последице. Када год је то могуће, сила не треба да буде коришћена против деце или старијих или лица са инвалидитетом, али ако је то неизбежно, ниво коришћене силе треба да буде сразмеран околностима.

У неким контекстима, полиција ће можда морати да употреби силу како би заштитила учеснике окупљања ако се суоче са непријатељским или

агресивним противдемонстрацијама. У таквим контекстима, полиција треба да настоји да направи разлику између агресора и мета агресије и треба да има на уму да је одговорна да заштити права оних који користе своје право на мирно окупљање.

У Основним принципима употребе силе и оружја од стране полиције Уједињених нација, који су усвојени 1990. године, описани су општи принципи употребе силе који треба да се односе на све полицијске службенике. У Основним принципима је наглашено да употреба силе увек треба да буде задња опција, а не норма, те да сила увек мора да буде сразмерна и коришћена уз поштовање људског живота.¹³

Пре разматрања било какве употребе силе у контексту окупљања, полиција увек треба да размотри да ли је то преко потребно. Ако исти циљ може да се оствари мирним средствима, не треба користити силу. Друго, када се користи сила, увек треба пазити на њену сразмерност, да би се постигао легитиман циљ полицијског рада. Када се сила користи у контексту неког окупљања, онда полицијски командни тим (на стратешком, оперативном и тактичком нивоу) мора бити у стању да објасни грађанима који циљ су желели да постигну својим полицијским поступањем, као на пример, омогућавање, ограничавање, спутавање или разбијање, те због чега је то била најадекватнија опција у датим околностима. Такође, императив је да постоји комуникација и дијалог између командних нивоа током читавог процеса планирања и омогућавања окупљања, нарочито ако се разматра употреба силе. Сви морају да се успротиве незаконитим наредбама.¹⁴

Ватрено оружје уопштено не треба да буде коришћено у контексту окупљања, осим у самоодбрани или ради одбране других, у случају непосредне претње смрћу или озбиљним повредама, како би се спречило чињење нарочито тешког кривичног дела које укључује озбиљну претњу животу, да би се ухапсило лице које представља такву опасност и опире се ауторитету полиције, или да би се спречило његово бекство, и то само онда када су мање екстремна средства недовољна за постизање ових циљева. У сваком случају, до намерног коришћења

13 *Основни принципи употребе силе и оружја од стране полиције, (Хавана, Осми конгрес Уједињених нација о превенцији криминала и поступању са починиоцима кривичних дела, 1990), <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UseOfForceAndFirearms.aspx>>.*

14 Члан 27 Основних принципа, *Ибидем*.

оружја у циљу усмрћивања треба да дође искључиво када је то строго неизбежно да би се заштитио живот.¹⁵ Када употреба оружја постане неизбежна, по правилу мора да се изда упозорење.¹⁶ Насумично пуцање у насилну гомилу никада није законита, нити прихватљива метода њеног разбијања.¹⁷

Истовремено, ако се користе неисправно или без ограничења, многе оперативне опције које су на располагању полицији могу да буду једнако смртоносне као оружје. Због тога је од кључног значаја да само полицајци који су прошли адекватну обуку буду распоређени на обезбеђивању окупљања. Њихова обука треба да буде ефективна и верификована, како би се обезбедило да је у складу са принципима људских права. Увек треба да постоје ефективне командне структуре, да би се спречила претерана реакција полиције или злоупотреба силе. Морају да буду успостављени јасни нивои надлежности, да би оперативне опције које носе виши ниво ризика од озбиљних повреда или смрти биле строго контролисане, а морају да буду утврђене и истражне мере, како би се обезбедила потпуна и праведна истрага сваке наводне злоупотребе силе од стране полиције.

Полицијски службеник мора да забележи сваку употребу силе, а треба да буду уведене и процедуре, како би се употреба силе пријавила надређеном, чим је то могуће. Када се донесе одлука о коришћењу силе као оперативне опције, командант мора да забележи своје разлоге за такву одлуку и њен исход. Када се сматра или тврди да је таква употреба силе незаконита, мора да се спроведе потпуна истрага околности.

Полиција и медији

Један од принципа демократског рада полиције односи се на одговорност и транспарентност и наглашава потребу да полиција буде одговорна према грађанима и њиховим представницима, као и према држави и закону. Један од начина да се полиција позове на одговорност током обезбеђивања јавних скупова је путем рада

15 Члан 9 Основних принципа, *Ибидем*.

16 Члан 10 Основних принципа, *Ибидем*.

17 Члан 9 Основних принципа, *Ибидем*.

медија, кроз њихову могућност да извештавају, бележе, анализирају и преиспитују полицијске акције и мотиве.

Укључивање медија такође представља важно средство комуникације са широм јавношћу и може да послужи као начин информисања шире јавности и учесника о намерама полиције да омогући одржавање скупа, те на које начине намеравају да обезбеде да окупљање протекне мирно.

Полиција увек мора да призна права новинара да присуствују јавним окупљањима и извештавају о њима. Полиција има позитивну обавезу да омогући новинарима да користе своја права на таквим скуповима и негативну обавезу да не врши опструкцију или не спречава рад медија. У интересу полиције је да омогући рад новинара на окупљањима: када се новинарима омогући једноставан приступ скупу, веће су шансе да ће позитивније извештавати о улози полиције током одржавања скупа. На тај начин се гради поверење између новинара и полиције.

У Извештају ОЕБС-а *Поступање према медијима током политичких демонстрација*¹⁸ наведена су очекивања у погледу интеракције између полиције и новинара на јавним окупљањима:

1. Полицијски службеници имају уставну одговорност да не спречавају или да не врше опструкцију рада новинара током јавних демонстрација. Новинари имају прво да очекују фер и умерен третман од полиције; и
2. Виши званичници, одговорни за понашање полиције, дужни су да полицајцима обезбеде адекватну обуку о улози и функцији новинара, а нарочито о њиховој улози током демонстрација. У случају претеране реакције полиције, питање понашања полиције према новинарима треба да се решава засебно, било да су демонстрације санкционисане или не. Потребан је брз и адекватан одговор виших полицијских службеника, како се таква претерана реакција не би поновила у будућности, а они треба да пошаљу снажан сигнал да се такво понашање неће толерисати.

18 *Handling the Media during Political Demonstrations, Special Report* (Vienna: OSCE, 2007), <<http://www.osce.org/fom/25744>>.

Међународни стандарди људских права не праве разлику између међународних медијских организација и независних новинара. Медијске куће се све више ослањају на извештаче-аматере који прикупљају материјал користећи полупрофесионалну опрему или чак мобилне телефоне, а многи медији активно подстичу грађане да снимају и постављају снимке на њихове интернет странице. Због тога, полиција треба да третира све медијско особље које извештава о неком окупљању са истим нивоом поштовања, и не треба да постоји законска обавеза, нити посебан захтев да медијско особље носи или показује формалне акредитације. Новинаре не треба затварати зато што нису напустили подручје након издавања наредбе о разбијању скупа, осим ако њихово присуство неоправдано омета полицијску акцију.

Појединци имају право да јавно фотографишу, или на други начин снимају акције и активности током окупљања, јер се ради о јавним скуповима који се одвијају на отвореном јавном простору. То укључује и акције полиције у оквиру извршавања својих дужности. Потребно је поштовати принципе законитости, узимајући у обзир чињеницу да је то у неким државама законом забрањено. Због тога, полицијски службеници морају увек да имају на уму да неко може да их сними или фотографише на окупљању. Сви полицајци треба да се понашају као да се њихове радње преносе уживо и треба да прођу обуку и добију инструкције да не реагују претерано када су изложени медијској пажњи. У Извештају ОЕБС-а даље се наводи:

3. Намерни покушаји заплене, оштећивања или ломљења новинарске опреме, у настојању да се заустави извештавање представљају кривично дело, а одговорни треба да одговарају за то пред законом. Заплена штампаних материјала, снимака, аудио-снимака и другог репортажног материјала од стране надлежних органа представља директну цензуру, а таква пракса је забрањена међународним стандардима. Улога, функција, одговорности и права медија треба да буду саставни део програма обуке за полицијске службенике, у чије дужности спада и управљање групама људи.

Сви покушаји да се ограниче права медијског особља, и да се омета, оштећује или плени њихова опрема, због тога могу да се тумаче као

кршења људских права појединаца и темељних принципа демократског рада полиције.

ПОГЛАВЉЕ 3. ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКА И ПРОЦЕНА РИЗИКА

Доношење одлука је у самом средишту процеса планирања и омогућавања мирних окупљања и обезбеђивања да полицијске акције буду сразмерне и неопходне. Одлуке треба да се доносе на основу четири кључна принципа (знање, омогућавање, комуникација и разликовање) која су описана у претходном Поглављу. У пракси, основни принципи одлучивања, наведени у наставку, могу да се користе за осмишљавање и усмеравање полицијских акција, било да се оне предузимају као одговор на хитну ситуацију која је у току, или у фази припреме и планирања операције.

Доношење одлука увек почиње тако што се на основу постојећег знања ствара што потпунија слика стварне или очекиване ситуације, без исхитреног одлучивања о начину њеног решавања. То укључује анализу ризика и осмишљавање низа могућих сценарија за развој догађаја. Када се донесе одлука о начину решавања ситуације, потребно је утврдити циљ. У остваривању тог циља, увек мора да постоји сарадња са другим полицијским службеницима, где сви извршавају своје задатке, овлашћења и одговорности. Због тога је преко потребно извршити анализу мреже, да би се утврдило како су сва та радна места међусобно повезана и како на најбољи начин преносити информације. Када то постане јасно, тим може да почне да разматра како да реши ситуацију дефинисањем интервентних опција за омогућавање одржавања скупа. Поново је потребно осмислити неколико различитих сценарија, како би се узели у обзир могући развоји догађаја као одговор на одређене акције, различите реакције разних актера и потенцијални ризици.

Током тог процеса, важно је пратити шта се стварно дешава, правити разлику између присутних актера и процењивати да ли се одређеним интервенцијама постиже планирани ефекат. Погрешно је мислити да неко може у потпуности да контролише поступке људи, али уз добро разумевање људског понашања и интеракције, одржавање догађаја може да се омогући на позитиван начин. При томе се никада не сме заборавити да су у питању људи који свесно или подсвесно доносе

одлуке. Професионалан полицијски рад подразумева комуникацију и дијалог и настојања да се људи увере да доносе законите одлуке и да поштују закон, а не коришћење било каквих облика присиле. То треба радити на безбедан и одговоран начин, како би се људима омогућило да користе своја права. Безбедан и за полицијске службенике и грађане, а одговоран у смислу да се увек поступа у складу са основним законским принципима.

Модел одлучивања

Модел одлучивања који је коришћен за потребе овог Приручника, а који су усвојиле и користе многе полицијске организације у свим врстама ситуација, шематски је приказан на Слици 1 у наставку. Тај модел је цикличан и обухвата седам елемената. Он претпоставља и захтева континуирано праћење знања и активности. Свих шест фаза треба да буде у складу са принципима људских права. Овај модел могу и треба да примењују команданти на свим командним нивоима (у оквиру одговорности на сваком нивоу) и у доношењу свих одлука.

Седам елемената модела одлучивања су:

1. **Обавештајни рад:** Прва фаза подразумева преглед и разматрање свих информација и обавештајних података који су доступни одговорним службеницима (на пример, локација, учесници, лица на која догађај може да утиче, анализа других окупљања које је организовала иста група). Ово је елемент принципа знања који је описан у претходном Поглављу, али се ослања и на принцип комуникације, јер је прикупљање знања процес који непрестано тече кроз дијалог и комуникацију са организаторима окупљања и другим актерима;
2. **Ризици и претње:** Друга фаза укључује разматрање евентуалних ризика и претњи (на пример, по учеснике окупљања и све оне на које окупљање утиче и оне који га омогућавају и потпомажу, као што су полиција или хитне службе) на основу знања стеченог кроз различите облике комуникације. Овде је потребно осврнути се на низ могућих сценарија и предвидети могуће ризике и претње;
3. **Стратешке намере:** Након разматрања ризика и претњи, командант треба да утврди и разматра стратешке намере полицијске операције;

4. **Циљеви полицијског обезбеђивања и непредвиђене ситуације:** Командант затим треба да размотри којим од циљева полицијског обезбеђивања ће се најбоље остварити стратешке намере у омогућавању одржавања окупљања;
5. **Оперативне опције:** Командант затим треба да размотри којом ће се адекватном полицијском тактиком најбоље остварити стратешке намере;
6. **Акција и разматрање:** Шеста фаза циклуса је примена одговарајуће тактике. То може да укључује промену стратешких или оперативних планова или извођење акције на терену током операције. Осим тога, командант ће тада бити у позицији да размотри расположиве доказе и започне нову фазу циклуса одлучивања; и
7. **Неопходност и пропорционалност:** У свим фазама, полицијски приступ треба да буде усклађен са међународним стандардима људских права, односно треба да буде пропорционалан и неопходан, уз минималан степен полицијске акције који је потребан да би се остварили жељени циљеви. Ови принципи треба да буду интегрисани у читав процес одлучивања.

Кроз различите фазе процеса одлучивања, полицијски команданти треба да настоје да у раду користе најновија доступна знања, да у одлучивању праве разлику између учесника и других актера, да одлукама олакшају активности које су у току, те да ефективно обавештавају релевантна лица о тим одлукама, било да су у питању други полицијски службеници, организатори окупљања, остали присутни или шира јавност.

Иако се модел одлучивања који је описан у овом Приручнику односи на доношење одлука на нивоу команданта, ову основну структуру треба да користе у пракси сви полицијски службеници, и они унутар различитих нивоа командне структуре, али и полицајци који раде независно на окупљањима на улици.

Слика 1: Циклус модела одлучивања

Модел одлучивања треба да се користи у фазама припреме и планирања окупљања, а треба се примењивати и кроз различите фазе тактичких активности код свих врста окупљања, било да су унапред пријављена или спонтана, као и на окупљања свих величина. Као што је наведено, у одлучивању треба узети у обзир четири кључна принципа: знање, омогућавање, комуникација и разликовање.

Када се током окупљања донесе одлука о промени планова за полицијско обезбеђивање, на пример, одлука да се уведу неопходно ограничење окупљања или реагује на нове информације, важно је обавестити организаторе о тој одлуци, а ограничења треба уводити путем дијалога и уз њихов пристанак, кад год је то могуће.

Када се донесе одлука о ограничавању права учесника окупљања, употреби силе или одлука која се тиче других права и слобода (као што је ангажовање тајних полицајаца, које утиче на право на приватност), мора да се направи јасан и транспарентан писани записник о одлуци, који се мора повезати са полицијским службеником који је донео одлуку. Све такве одлуке подлежу разматрању током анализе извршене операције и могу да се доставе на увид током сваке истраге о полицијској пракси.

Одлучивање и процес који стоји иза доношења одлука, нарочито оних које утичу на људска права, морају да се бележе ради контроле у каснијој фази. Важно је да полиција на свим нивоима покаже на основу којих информација је деловала, шта су покушавали да постигну законитим путем, опције које су разматрали када су имали времена за њихово разматрање, предузете радње и њихов резултат.

Процена ризика

Процена ризика је саставни део процеса одлучивања у свим фазама планирања, припреме и омогућавања одржавања јавних окупљања.

Знање је кључно за овај процес процене, а у те сврхе се користе обавештајни подаци. Темељно истраживање и оцена предложеног скупа, оних који га планирају и подржавају (и потенцијалних противника), а коју врши обавештајна јединица, заједно са подацима о ранијим сличним скуповима, омогућавају командантима да прописно процене потенцијални ризик повезан са окупљањем.

Постоји неколико начина за процену ризика повезаног са одређеним скупом, његовим учесницима, лицима на која утиче и онима који га омогућавају (на пример, полиција или партнерске хитне службе). Практичан и плодан приступ је да се одреди ограничен број могућих (алтернативних) сценарија и ризика које они носе за учеснике окупљања, лица на која окупљање утиче и она лица која га омогућавају.

Команданти треба да опишу специфичне ризике (на пример, ризици повезани са присуством много већег броја учесника од предвиђеног или ризици повезани са присуством противдемонстраната) и начине управљања тим ризицима. Потребно је направити планове

за непредвиђене хитне ситуације и најгоре могуће сценарије (на пример, изненадни лоши временски услови).

У складу са моделом одлучивања, ризици и опасности треба да буду утврђени *пре* дефинисања стратешких намера, циљева полицијског рада и непредвиђених ситуација. Ризици и опасности треба да буду узети у обзир и када се бира између неколико оперативних опција, имајући у виду и ризике и опасности повезане са спровођењем тих оперативних опција. Ризици и опасности се мењају током окупљања, због чега је потребна *динамичка* процена ризика током читавог трајања скупа.¹⁹

19 Stott, C. & O. Adang, *Policing Football Matches with an International Dimension in the European Union: Understanding and Managing Risk*: (Liverpool, 2009), <http://www.academia.edu/3012119/Policing_Football_Matches_with_an_International_Dimension_in_the_European_Union_understanding_and_managing_risk>.

Део II

**ПРЕ ОКУПЉАЊА:
ОРГАНИЗАЦИЈА И ПЛАНИРАЊЕ**

ПОГЛАВЉЕ 4. КОМАНДНА СТРУКТУРА

Полиција увек мора да одигра кључну улогу у обезбеђивању заштите права на мирно окупљање, као и уредног одржавања окупљања. Међутим, природа, обим и време полицијског укључивања зависиће од важећих закона и процедура у свакој држави. У неким државама се полицији морају пријавити сва окупљања, а она има овлашћења да уведе ограничења таквих скупова, док су у другим државама таква овлашћења и одговорности поверене општинском или неком другом органу; у том случају, примарна улога полиције је да спроведе одлуку тог другог органа, уз одржавање јавног реда.

Треба напоменути да многа окупљања прођу без потребе за строго формалним командним структурама или посебном разрадом полицијских операција ван оквира свакодневног полицијског рада, а за обезбеђивање је потребан само врло мали број полицијских службеника. Када је окупљање малог обима и вероватно ће довести до мањих поремећаја у саобраћају или ће имати незнатан утицај на права других лица, није контроверзно или је мало вероватно да ће наићи на отпор, полиција може одлучити да примени само део командне структуре описане у наставку. Међутим, темељни принципи наведени у овом Поглављу треба да се примењују у полицијском обезбеђивању свих окупљања.

Полицијске организације које раде на неком окупљању морају да утврде јасан командни ланац, како би се у сваком тренутку знало који је надлежни службеник на крају одговоран за радње или пропусте полицијског особља. То је нарочито важно када различите полицијске организације, или полиција из различитих географских подручја и друге агенције учествују у једној операцији, како би се обезбедило спровођење стратешког плана, ефикасна координација и јасне линије одговорности и надлежности. Успостављање јасне командне структуре је пресудно за полицијско обезбеђивање окупљања, било да је оно унапред планирано или спонтано. Према принципу јединства команде, свако лице које има командне или надзорне функције мора да зна:

- Коме подноси извештаје;
- Која је његова улога, одговорности и циљеви;
- Који ресурси су издвојени и расположиви; и
- Своје географско или функционално подручје деловања.

Могу да се утврде три различита нивоа командовања, од високог нивоа који се сматра „стратешким” (утврђује општи правац), преко средњег нивоа командовања који је „оперативни” (настоји да оствари специфичне циљеве полицијског деловања у контексту општег стратешког плана), до нижег нивоа командовања који се сматра „тактичким” (где се остварује конкретан „излазни резултат” полицијских акција).²⁰ Ово се понекад назива „златном, сребрном и бронзаном” командном структуром. Иако би увек требало да постоји један стратешки командант, понекад је потребно више оперативних команданата, а често постоји и неколико тактичких. Полицијски службеници, који извршавају командне улоге током полицијског обезбеђивања окупљања увек треба да буду прописно обучени и акредитовани за обављање тог задатка.

Слика 2: Командна структура

Командни ниво	Одговорност
Високи	Стратешка
Средњи	Оперативна
Нижи	Тактичка

Постоје различите структуре чинова и одговорности унутар полицијских снага, али командна структура у овом документу утврђена је на основу улога и одговорности, а не на основу чина. Одлуке би, у највећој могућој мери, требало доносити на најнижем нивоу, у оквиру индивидуалног подручја одговорности.

У неким деловима региона ОЕБС-а, полицијски рад је више фокусиран на заједницу, а различити чинови имају одређени ниво самосталности и дискреционо право да доносе независне одлуке, у складу са специфичним контекстом и околностима. Овај приступ се често назива „рад полиције у заједници.” У другим деловима региона

²⁰ Formed Police Units in United Nations Peacekeeping Operations United Nations Department of Peacekeeping Operations, 2013, Ref.2009. 32, <http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/documents/formed_police_unit_policy_032010.pdf>. Разлика између три нивоа команде у складу је са политикама Уједињених нација, али је у неким државама учесницама замењена терминологија за тактички и оперативни ниво. Ради доследности, у овом Приручнику је коришћена терминологија коју су предložиле Уједињене нације.

ОЕБС-а, рад полиције чвршће контролише централна влада и више је фокусиран на „полицијско уређивање заједнице.” У овом другом случају, командна структура може да буде сличнија оној у некој војној организацији, а одлуке се обично доносе према структури чинова.

Стратешка команда

Стратешки командант је полицијски службеник на високом нивоу, који је одговоран за израду стратешког плана, начин обављања полицијског рада и медијску стратегију, те за одобравање и издвајање потребних ресурса за скуп. Стратешки командант за сложено окупљање треба да ради на извршном нивоу полицијских снага и да контролише значајан део полицијских средстава.

Стратешки командант треба да буде одговоран за израду писаног стратешког плана, у којем ће бити утврђене стратешке намере полиције у односу на окупљање (на пример, омогућавање мирних окупљања, ограничавање поремећаја у саобраћају, хапшење осумњичених за озбиљна кривична дела).

На стратешком команданту је да обезбеди довољне ресурсе за полицијско обезбеђивање окупљања. Када су такви ресурси истовремено потребни за друге сврхе, командант одлучује како да их искористи на најбољи начин у извршавању полицијских задатака уопштено. Стратешки командант би могао да уведе и ограничења за одређене оперативне опције, ако не жели да се неке опције користе, или можда може да инсистира на томе да надлежност за одређене акције буде на стратешком нивоу. На пример, за одлуку о разбијању окупљања може да буде потребно одобрење стратешког команданта.

Када је окупљање већ у току, стратешки командант треба да задржи преглед операције са одговарајућег места, даље од самог окупљања. Стратешки командант треба да буде у стању да задржи преглед читавог скупа, уместо да се фокусира на одређене проблеме, а његово присуство на месту одржавања скупа може да створи забуну око тога ко је одговоран за различите функције.

Стратешки командант је одговоран за издржљивост оперативних команданата, како би током дуготрајних окупљања имали прилику

за одмор и предах. Од стратешког команданта ће се очекивати и да потписује планове оперативног команданта.

Од стратешке команде (или у неким случајевима оперативне команде, у зависности од самог окупљања) или њених представника ће се очекивати да се у раној фази повежу са организаторима окупљања и другим релевантним актерима, како би успоставили контакт и утврдили жељене исходе за тај дан.

Стратешка команда ће:

- Израдити стратешки план, осмислити начин полицијског обезбеђивања и медијску стратегију, те о томе обавестити оперативног команданта (или више њих);
- Одобрити и распоредити ресурсе;
- Успоставити добро интегрисану командну структуру за управљање групама људи која ће обухватати потребне функције, укључујући обавештајну, функцију истраге и функцију подршке;
- Побринути се за вођење евиденције о одлукама;
- Повезати се са организаторима окупљања и другим актерима;
- Одобрити план(ове) оперативног команданта (или више њих);
- Доносити одлуке на основу приступа људских права, примењујући процес у којем се узимају у обзир обавештајни подаци, ризици и расположиве опције и водити евиденцију о тим одлукама; и
- Остати на централном командном месту и задржати преглед операције (да би се побринули да стратешке намере и даље остану релевантне како се окупљање наставља).

Подршка стратешкој команди: Да би стратешки командант могао да надгледа окупљање (током припрема за омогућавање одржавања великих окупљања) и средства којима располаже, треба да се налази даље од места окупљања у одговарајућем објекту и да има јасне линије комуникације са оперативним командантом и другим релевантним актерима. У командној просторији треба да буде смештен тим људи који укључује радио-оператере, телефонисте, стручне саветнике (по потреби), обавештајне службенике, особље задужено за вођење евиденције, службеника за медије, а по могућности и представнике других кључних актера који су на сличним позицијама у својим организацијама (на пример, ватрогасци, хитна помоћ, локални органи власти).

Просторија треба да има и:

- Довољан број телефонских апарата;
- Неколико радио-апарата (за случај квара);
- Дневник команде или евиденцију догађаја;
- ЦЦТВ/видео-надзор;
- Мапе или систем мапирања;
- Оперативни план;
- Планове за непредвиђене ситуације;
- Засебну просторију за брифинге (и/или просторију за састанке);
- Приступ свим могућим доступним изворима аудио-видео надзора (на пример, хеликоптер, беспилотна летелица [УАВ]);
- Сигнал за мобилне телефоне; и
- Списак релевантних телефонских бројева и позивних знакова.

За већину окупљања вероватно неће бити потребне сложене контролне просторије или ресурси. Међутим, наведено је предложено као добра пракса у случају великих скупова, или када су потребни значајни полицијски ресурси.

Оперативна команда

Оперативни команданти су одговорни за спровођење стратешких намера надређених команданата. То укључује практично планирање за окупљање, израду оперативног плана, брифинг и распоређивање особља и управљање ресурсима током скупа. Код свих скупова, изузев оних најмањих, оперативни команданти уопштено треба да буду базирани даље од места одржавања окупљања. Ако се налазе на месту великих окупљања, постоји опасност да ће се укључити у решавање специфичних проблема и питања и изгубити надзор над целокупним скупом. То може да доведе и до забуне међу тактичким командантима око тога ко командује одређеном функцијом или подручјем.

Код великих, сложених или дуготрајних окупљања, или скупова који се одвијају на великом подручју, може да се јави потреба за ангажовањем више оперативних команданата. Ако се донесе одлука о распоређивању више од једног оперативног команданта, стратешки командант треба да се увери у то да су испуњени следећи услови:

- Постоје јасни и разумљиви командни протоколи, у којима су описане линије команде и одговорности;

- Да не постоји празнина у командној структури на оперативном нивоу, због које би стратешки командант морао да се укључи у доношење оперативних одлука;
- Линије комуникације и одговорности су и даље јасне; и
- Сваки оперативни командант је довољно обучен и стручан за ту улогу.

Оперативни командант ће да:

- Изради, размотри и координише оперативни план за полицијско обезбеђивање окупљања;
- Успостави командну структуру за оперативну команду на терену;
- Комуницира са стратешким командантом, како би обезбедио да план испуњава стратешке намере;
- Доноси одлуке на основу приступа људских права, примењујући процес у којем се узимају у обзир обавештајни подаци, ризици и расположиве опције и да води евиденцију о тим одлукама;
- Остане на централном командном месту, како би могао да преузме контролу над било којим аспектом операције;
- Изнесе план тактичким командантима, а кад се план промени током скупа, да пренесе релевантне информације;
- Преузме одговорност за то да акције тактичких команданата буду у складу са стратешким намерама и оперативним планом;
- Преузме одговорност за то да сви полицијски службеници буду обавештени о стратешким намерама и њиховим улогама, укључујући евентуална ограничења њихових дужности;
- Буде одговоран за извођење различитих оперативних опција; и
- Побрине се да ангажман полиције буде сразмеран претњи утврђеној на основу расположивих обавештајних података.

Подршка оперативној команди: Да би имао одговарајући преглед, оперативни командант треба да буде смештен даље од скупа, али на локацији са које може да одржава јасну комуникацију са полицијом на лицу места и где може да доноси све адекватне одлуке и да их евидентира. Оперативни командант треба да размисли о тиму за командну просторију, који би укључивао радио оператере, телефонисте, стручне саветнике (по потреби), обавештајне службенике, особље задужено за вођење евиденције, службеника за медије и представнике других кључних организација (на пример, ватрогасци, хитна помоћ, локални органи власти).

У неким државама полиција користи аутобус у који се може сместити највише шест полицијских службеника, укључујући оперативног команданта, службеника за медије и радио-оператере. Аутобуси су опремљени тако да функционишу као комуникациони центри и пружају одређени степен флексибилности током полицијских операција.

Центар оперативне команде треба да има и:

- Довољан број телефонских апарата;
- Неколико радио-апарата (за случај квара);
- Дневник команде или евиденцију догађаја;
- ЦЦТВ надзор;
- Мапе или систем мапирања;
- Оперативни план;
- Планове за непредвиђене ситуације;
- Засебну просторију за брифинге (и/или просторију за састанке);
- Сигнал за мобилне телефоне; и
- Списак релевантних телефонских бројева и позивних знакова.

Тактичка команда

Задатак тактичких команданата је да контролишу особље распоређено по одређеним географским локацијама, са одговорностима за специфичне функције или средства која су распоређена у складу са оперативним планом. Они подносе извештаје оперативном команданту, имају конкретне задатке или одговорности надгледања, као и одређени број полицијских службеника под својом контролом.

Постоје две врсте тактичке команде: географска и функционална.

- Командант географског подручја одговоран је за одређену локацију или зону коју одреди оперативни командант. Он или она надзире неколико полицијских службеника и може да командује одређеним бројем оперативних опција. Он или она обезбеђује да оперативне опције буду размотрене пре давања дозволе појединим службеницима да користе те опције. Командант географског подручја такође је одговоран за повлачење такве дозволе када за њом не постоји даља потреба.
- Функционални командант има исту одговорност као и командант географског подручја. Међутим, уместо да буде одговоран за одређено физичко подручје, он или она има одређену функцију. Неки од примера су:

- *Команданти одговорни за заједницу*: Ови команданти и њихово особље за подршку одговорни су за одржавање дијалога између организатора окупљања или њихових представника и оперативног команданта пре, током и након скупа. Такође су одговорни за комуницирање са широм заједницом;
- *Команданти одговорни за саобраћај*: Ови команданти и њихово особље за подршку одговорни су за одржавање слободног протока саобраћаја око места окупљања. Они ће да преусмере, или по потреби да зауставе саобраћај и да се побрину да се што пре поново успостави нормалан ток саобраћаја у том подручју;
- *Команданти одговорни за комуникације*: Ови команданти и њихово особље за подршку одговорни су за успостављање тимова у командној и контролној просторији која пружа подршку полицијској операцији. Командант који извршава ову улогу треба да има искуства са коришћењем полицијске опреме за комуникацију, метода комуникације са партнерским хитним службама, софтвера за компјутерско мапирање, те у управљању камерама, праћењу и коришћењу друштвених медија (на пример, Твитер - Twitter) као комуникационог алата за подршку полицијској операцији;
- *Команданти одговорни за кривична дела*: Ови команданти и њихово особље за подршку одговорни су за истраге о пријављеним кривичним делима током окупљања и надзор над обрадом ухапшених. Пре самог скупа, стратешки командант треба да утврди параметре за истраге о прекршајима који се односе на окупљање и политику процесуирања ухапшених лица; и
- Остале врсте функционалних тактичких команданата, а ту могу да спадају јединице за дијалог, лица задужена за одређене делове опреме (на пример, оружје или јединице за одржавање јавног реда) или официри за везу са медијима.

Улога и одговорности тактичких команданата укључују:

- Јасно разумевање стратешког циља и циљева полицијског рада;
- Спровођење тактике полицијског обезбеђивања које је под његовом контролом у складу са оперативном наредбом (и планова за непредвиђене ситуације који су усаглашени са командним протоколом);
- Доношење одлука у његовом подручју одговорности и обезбеђивање да се службеници у оквиру његове одговорности обавештавају и надзиру током операције;

- Да буде одговарајуће позициониран, како би у сваком тренутку извршавао своју улогу; и
- Да се побрине да све релевантне информације дођу до оперативног команданта, када је потребно.

Тактички команданти обезбеђују да они и њихово особље поступају у складу са стратешким намерама и оперативним планом. Они обезбеђују да сви њихови полицијски службеници добију ове информације пре почетка прве фазе операције, а одговорни су за анализирање успешности операције са својим особљем након скупа.

Тактички команданти ће се побринути да све релевантне информације дођу до оперативног команданта и да се релевантне нове информације преносе полицијским службеницима који су распоређени у подручју под његовом контролом. Он или она увек има одговорност за понашање полицијских службеника под својом командом.

Улоге и одговорности

Сваки од три командна нивоа има јасне улоге и одговорности у планирању и припреми окупљања, омогућавању окупљања и анализирању успешности операције након скупа. У наредним поглављима су описани конкретни задаци и активности које се извршавају у свакој фази и на сваком командном нивоу.

Међутим, треба имати на уму да ће неке активности спроводити полицијски службеници на сваком од три командна нивоа и у различитим фазама. Сви команданти имају посебну одговорност да се укључе у комуникацију са организаторима скупа и осталим кључним актерима, да се ослањају на модел одлучивања и поступке процене ризика који су описани у претходном поглављу, те да примењују четири кључна принципа у планирању и извршавању задатака.

ПОГЛАВЉЕ 5. ФАЗА СТРАТЕШКОГ ПЛАНИРАЊА

Како би се припремио за окупљање, стратешки командант треба да обједини све стратешке намере у један план у писменој форми који ће да се ослања на четири основна стратешка принципа: знање, омогућавање, комуникацију и разликовање. Стратешки план је концизан документ који пружа свеобухватан оквир за каснију разраду оперативне и тактичке праксе. Он служи као водич у раду оперативних и тактичких команданата. Стратешки план ће такође бити оквир на који ће се ослањати писмени записник о поступцима планирања и припреме и каснијој анализи успешности извршене операције.

У неким случајевима, као што је спонтано окупљање или изненадно окупљање (flash mob), полиција можда неће добити претходно упозорење о предстојећем окупљању, те ће морати да буде спремна да реагује у кратком року. У таквим ситуацијама, полицијски команданти и даље треба да настоје да примењују четири основна принципа (Поглавље 2) и модел одлучивања (Поглавље 3) када реагују и омогућавају таква окупљања.

Знање

Када полиција сазна за предстојеће окупљање, потребно је проверити ваљаност и тачност те информације. Информација може да се сазна на различите начине – на пример, путем формалне пријаве или захтева, новинског чланка, друштвених медија (укључујући онлајн друштвене мреже) или рекламних плаката. Због тога, полиција треба да провери да ли заиста постоји озбиљна намера да се окупљање одржи. Када је формална пријава планираног окупљања обавезна, полиција ће обично сазнати за планове кроз поступак пријављивања. Информације се затим преносе стратешком команданту, како би започео процес стратешког планирања.

Када се не достави формална пријава, намера да се окупљање одржи може да се објави путем медија или друштвених медија, плаката или летака, или вербалном комуникацијом. У овој фази, полиција мора да провери ту информацију, како би прикупила обавештајне податке. Информације су сирови подаци, а обавештајни подаци су подаци који су проверени и процењени.

Информација може да се процени на неколико начина; између осталог, поткрепљивањем једног извора информација другим извором или разматрањем ранијих сличних окупљања. То може да значи ступање у контакт са другим полицијским станицама које су омогућавале сличне скупове и учење на основу ранијег искуства.

Међутим, примарни начин провере треба да буде отворени дијалог између полиције, организатора окупљања и других актера, као што су општински органи, када је то потребно.

Полиција треба да истражи историју ранијих сличних скупова, како би узела у обзир евентуалне претње или ризике који су раније утврђени. У том смислу, нарочито је корисно анализирати записнике о ранијим скуповима и научене лекције које су прикупљене у прошлости. Ранија сарадња са организаторима такође може да помогне у идентификовању кључних лица и да укаже на њихове способности и јаче стране. Често је корисно задужити једног полицијског службеника да то истражи у раној фази, како би помогао стратешком команданту у доношењу одлука.

Омогућавање

Полиција је дужна да омогући одржавање свих мирних окупљања у време, на месту и на начин који одаберу организатори, колико је то могуће, истовремено се бринући за безбедност учесника окупљања, полицијских службеника и грађана. У тој раној фази, добро је да полиција јасно утврди колико лица ће вероватно учествовати, намеру окупљања (да ли је окупљање статично или покретно), време и место, те да ли постоји могућност сукоба током окупљања. Циљ сваког дијалога би требало да буде да се размотри на који начин најбоље омогућити одржавање окупљања. Полиција не треба да одвраћа организаторе од окупљања, нити да врши притисак на њих да мењају своје планове како би задовољили полицијске интересе.

У неким случајевима, окупљање може да изазове озбиљну опструкцију, која би могла довести до по живот опасне ситуације. Она би могла да буде очигледна, попут блокирања главног пута до болнице или излаза из ватрогасне станице, или мање очигледна, као што је онемогућен приступ хитних служби старијим или рањивим лицима. Дијалогом између полиције и организатора у раној фази требало би

споразумно решавати оваква питања, уместо да се у каснијој фази уводе ограничења. Проактиван рад полиције такође може помоћи у успостављању контаката на које се касније може ослонити, ако се јаве сложене ситуације током окупљања.

Комуникација

Политика „Без изненађења”: Полиција треба да настоји да усвоји политику „без изненађења” у раду на обезбеђивању окупљања. То значи да организатори окупљања и учесници треба да буду обавештени о полицијским намерама и могућој тактици. Они треба да знају за рутински ангажман полиције и не треба да их изненади изненадно кретање или промена видљивих полицијских униформи или опреме. У идеалном случају, и полиција би требало да очекује скуп „без изненађења”, ако се организатори држе договореног плана и распореда. Да би се то омогућило, мора да постоји елемент поверења између различитих страна, а нарочито између полиције и организатора окупљања. Можда је потребан одређени временски период да се то поверење развије, али дијалог мора да буде полазна тачка. Упркос максималним напорима и организатора и полиције, може доћи до изненађења. Међутим, ако се највероватнији сценарији и исходи узму у обзир, могу се смањити могућности да се то деси. Увек се даје предност проактивном полицијском одржавању реда, уместо реаговања на неред.

Полиција треба да покуша да ступи у контакт са организаторима када сазна за планирано окупљање, чак и у случајевима када јој оно није пријављено. Комуникација је двосмерна улица – дијалог ће омогућити полицији да изрази евентуалне бојазни које има у вези са планираним окупљањем и да разуме потребе и бојазни организатора. Једна од добрих пракси је да стратешки командант у раној фази одреди полицијског службеника који ће радити на изградњи поверења са организаторима кроз читав процес планирања и омогућити им везу са оперативним и тактичким командантима, када је то потребно. Такође је препоручљиво да се организатор окупљања позове како би се упознао са командним тимом, да би могли да реше евентуалне бојазни и да изграде поверење за будућа окупљања.

Током окупљања полицијски команданти прикупљају информације кроз комуникацију са организаторима и на основу онога што виде на

терену или путем камере. Праћење и комуникација о окупљању путем друштвених медија (на пример, Твитер - Twitter и Фејсбук - Facebook) могу да представљају користан алат за полицију. Друштвени медији могу да се користе не само ради стицања увида у ситуацију, него и за слање најновијих информација о скупу у циљу умиривања и борбе против потенцијалних дезинформација.

Дијалог: У неким случајевима, организатори можда нису спремни да разговарају са полицијом, или им је такав разговор неугодан. То и не би требало да им буде обавеза. Иако полиција увек треба да нагласи да је спремна да разговара са свима који желе да комуницирају са њом, оклевање организатора не би требало користити као изговор за полицијску забрану или претерано ограничавање окупљања.

Ако је ниво поверења између организатора окупљања и полиције низак, полицијски команданти треба да буду спремни да траже друге начине комуникације, како би успоставили дијалог са организаторима. Дакле, полиција ће можда морати да размотри алтернативне начине комуникације, на пример, путем телефонских разговора, електронске поште или преко „посредника“, као што је законски заступник или политички представник, или нека неваљина организација. То можда није идеалан начин комуницирања, али је бољи него потпуни изостанак комуникације.

Када није могућа никаква комуникација са организаторима, полиција би могла да се повеже са новинарима или друштвеним медијима, како би послала јасну поруку о својим намерама пре окупљања. Императив је да порука говори о томе како полиција намерава да омогући свако мирно окупљање, уз одржавање јавног реда, и да се пренесе на начин који ће умирити организаторе окупљања. Било би корисно и да полицијски команданти истакну шта представља мирно окупљање и да потпиривање мржње или насиља од стране организатора или учесника окупљања представља кршење релевантних закона.

Интересне групе: Стратешки командант треба у раној фази да идентификује релевантне интересне групе на које окупљање може да утиче и да ступи у контакт са њима. Комуницирање са стамбеним или пословним заједницама у раној фази може људима дати прилику да направе алтернативне планове, како би се поремећај свео на најмању меру, иако интересне групе треба да буду обавештене о томе да чак и мирно окупљање може привремено да отежа, омета или да доведе до

опструкције активности трећих лица и да укључује узнемирујуће или увредљиво понашање.

Препоручљиво је и да полиција покрене дијалог са политичарима, политичким странкама и другим релевантним органима, који могу да одиграју кључну улогу у подизању или смањењу јавних тензија пре одређених јавних окупљања. Међутим, такође је важно да полиција задржи своју независност од политичких утицаја, као и да их други сматрају независним. Полиција треба да се побрине да дијалог са политичким странкама обухвати све делове политичког спектра.

Медији: За сваку полицијску службу је важно да има професионалан однос са медијима. Полиција треба да има на уму да су медијске организације независна тела и да нису дужне да подржавају полицију у њеним ставовима. Међутим, ако медији разумеју легитимне циљеве полиције, њихово извештавање може да помогне у омогућавању мирног скупа. Када је то примерено, одржавање брифинга за новинаре пре окупљања ради објављивања стратешких намера може да помогне у омогућавању мирног окупљања. Препоручује се и да оперативни командант извршава улогу официра за везу са медијима, како би се побринуо за то да свака медијска стратегија може да буде измењена или спроведена у реалном времену.

Код великих или сложених окупљања, било би добро именовати саветника за медије, који ће командном тиму давати савете о обиму медијског интересовања за скуп, бити у контакту са медијима и давати савете о садржају саопштења за медије.

Стратешки командант, због тога, треба да изради медијску стратегију у којој ће објаснити када и на који начин ће се информације достављати новинарима и навести име официра за везу са медијима. Све информације које се дају медијима морају да буду чињенично тачне. Ако се покаже да је било који део информације која је послана медијима нетачан, онда се може довести у питање све што полиција каже. Ако неки полицијски службеник није сигуран у одговор на неко питање, боље је да то и каже него да понуди потенцијално нетачан одговор.

Медијска стратегија треба да буде подељена на три дела: пре, током и после. Ова стратегија може да:

- Помогне успостављању јавне безбедности;

- Пружи виталне информације широј јавности;
- Промовише поверење у полицију;
- Допрinese превенцији кривичних дела; и
- Унапреди разумевање полицијског деловања.

Као ствар добре праксе, полиција медијима треба да обезбеди:

- Јединствену тачку контакта;
- Редовне брифинге ради давања информација, уместо да чека на питања;
- Обезбеди простор за медије где могу да се одржавају брифинзи; и
- Пружи информације о окупљању пре његовог одржавања.

Од пресудног је значаја да сви командни нивои буду информисани о медијској стратегији и да знају који оперативни командант или портпарол је задужен за комуникацију са новинарима.

Разликовање

Важно је да полиција у раној фази може да прикупи сазнања о вероватним учесницима окупљања, њиховом распону и разноврсности. То је важно како би могли ефективно да планирају, да обезбеде одговарајуће ресурсе и да успоставе линије комуникације са кључним групама и организацијама у раној фази.

Процена ризика

Приликом процене потенцијалних ризика и опасности, стратешки командант увек треба да има на уму неколико различитих могућих сценарија, који могу да се десе пре и током окупљања. На сценарије могу да утичу фактори, као што су: број присутних; њихова политичка припадност; сврха окупљања, те да ли је оно повезано са другим истовременим дешавањима (на пример, посете шефова државе, самити); противдемонстрације; друге активности у близини; место окупљања и рута, ако је планиран и марш; део дана, временски услови и остали потенцијално битни фактори.

Информације и обавештајни подаци представљају важна средства у управљању ризиком. Стратешки командант је дужан да обезбеди адекватну обавештајну функцију у оквиру операције управљања

скупом, као и добру комуникацију између организације која пружа информације и командног тима, како би се прикупиле потребне информације које ће се доиста и користити у процесима одлучивања.

Стратешке намере

У оквиру припрема за скуп, стратешки командант увек треба да се позива на четири стратешка принципа: знање, омогућавање, комуникација и разликовање, приликом осмишљавања стратешких намера за стратешки план.

Стратешки план: Када ангажман започне у раној фази и утврде се потенцијални ризици, стратешки командант је одговоран за то да на основу опште стратегије изради стратешки план. Стратегија је кратак, писани документ који би требало да буде динамичан и да остави простора за ревидирање у светлу сталне процене и анализе претњи и ризика. Стратешке намере, којима се одређује улога полицијског обезбеђења и начин на који командант жели да се оно спроводи током скупа, треба да буду јасне и прецизне, како не би дошло до неспоразума. Оне треба редовно да се разматрају, да би се прилагодиле свакој промени околности. Неки од примера стратешких намера су: пружање безбедности учесницима, полицији и грађанима; омогућавање мирног окупљања; превенција и откривање кривичних дела, пре, током и након окупљања; политика хапшења лица која су можда прекршила закон;²¹ и свођење утицаја на права и слободе других на најмање меру.

Код утврђивања стратешких намера, командант ће можда да размотри следеће:

- Место, обим, време и величину окупљања;
- Специфичну врсту окупљања (на пример, марш, збор, парада);
- Разноликост учесника окупљања (на пример, равнотежа у броју мушкараца и жена, одраслих и деце, особа са инвалидитетом и без њега);
- Улогу полиције (на пример, омогућавање мирног окупљања или противљење насилном окупљању, заштита просторија);

21 У многим државама, за то су потребне претходне консултације са јавним тужиоцем.

- Ниво медијске пажње (на пример, да ли би због тога могао да порасте број људи током дана);
- Шире импликације полицијског обезбеђивања (на пример, импликације по заједнице или друге скупове);
- Потенцијални утицај окупљања на ширу популацију и одређене мањинске заједнице;
- Историју сличних скупова; и
- Резултате спроведених процена ризика.

Када су две намере супротстављене или командант сматра да једна од њих носи веће ризике, то је потребно објаснити током израде стратешког плана. Сваки скуп је различит и треба га проценити на основу његових околности. Сваки полицијски службеник, који је укључен у планирање и оперативно распоређивање током скупа, треба добро да разуме стратешке намере. У стратешким намерама се предвиђени исход утврђује као преферисани, прихватљиви и неприхватљиви. Кроз утврђивање потенцијалних исхода, стратешки командант треба да буде у стању да изради планове за непредвиђене ситуације, како би се позабавио неприхватљивим исходима ако до њих дође.

Слика 3 Пример стратешких исхода:

Пожељни исход	Прихватљиви исход	Неприхватљиви исходи
Скуп протиче мирно, без већих инцидената.	Мањи нереди, решени без изазивања додатног насиља.	Раширени нереди, велика оштећења имовине, бројне полицијске и цивилне жртве

Стратешки командант такође може да одабере, именује и информише оперативног команданта у раној фази и можда ће желети да се консултује са њим, са релевантним саветницима, организаторима окупљања и кључним актерима приликом формулисања стратешких намера.

Параметри полицијског обезбеђивања: Стратешки командант даје смернице оперативном команданту за решавање различитих питања. Нека од њих су:

- Окупљање се наставља дуже него што је очекивано, јер се обично и то треба омогућити, узимајући у обзир потенцијални утицај на

друге факторе, на пример, друга окупљања или јавне скупове, или негативни утицај на права других;

- Познате локације, као што су зграде влада, верски објекти, споменици, који су од симболичког или стратешког значаја;
- Важни људи којима треба посебна заштита;
- Тактике које не треба да буду коришћене из различитих разлога, на пример, ограничења у коришћењу ЦС гаса (једињење 2-хлоробензалмалонитрил, познат као сузавац);
- Утврђивање истражних параметара, обезбеђивање одговарајућих ресурса истражној јединици, као и снажних веза са обавештајном функцијом; и
- Остали одговори на противзаконита дела почињена током окупљања.

Стратешки командант у стратешком плану утврђује и начин полицијског обезбеђивања (начин интеракције са окупљањем, тј. без конфронтације, омогућавање одржавања). Начин полицијског обезбеђивања може директно да утиче на динамику унутар окупљања и између учесника, а полиција може или помоћи у вођењу дијалога, или створити сумње и повећати тензије. Конфронтацијски начин полицијског обезбеђивања којим се ограничава кретање, ангажује полиција спремна на побуну, итд., може да доведе до тензија и могуће ескалације и насиља, чак и ако окупљање започне мирно.

Обезбеђивање ресурса: Стратешки командант је одговоран за то да се побрине за расположивост одговарајућег особља (укључујући полицијске службенике на терену и оне који пружају подршку, као што су истражни и обавештајни тим) и опреме за безбедан полицијски рад током окупљања. Он или она мора да размотри расположиве ресурсе, потребе у другим подручјима полицијске одговорности, као и обученост и вештине полицијских службеника. Од виталног је значаја да распоређени полицијски службеници, који ће имати могућност употребе силе, укључујући, на пример, водене топове или лансере граната са сузавцем, прођу одговарајуће обуке и да имају подршку ефективне командне и контролне структуре, као и јасне упуте о томе када могу да употребе разне облике силе.

Коначно, стратешки командант је одговоран за информисање оперативног команданта о стратешким намерама и другим елементима стратешког плана, како би оперативни командант могао да изради оперативни план. Нове информације које прими стратешки командант

могу значити да је потребно изменити стратешке намере, а у том случају се ажурне информације што пре преносе свим другим полицијским службеницима.

Контролни списак одговорности командног тима у фази стратешког планирања

Стратешка команда ће:

Ослањати се на четири стратешка принципа – знање, омогућавање, комуникацију и разликовање – и модел одлучивања током припрема за окупљање;

- ✓ Проверити информације о скупу, организаторима, итд.;
- ✓ Отворити линије за дијалог са организаторима и другим актерима;
- ✓ Израдити медијску стратегију;
- ✓ Почети да утврђује ризике и опасности;
- ✓ Одредити оперативне параметре и начин полицијског обезбеђивања;
- ✓ Дефинисати стратешке намере;
- ✓ Идентификовати и информисати оперативног команданта;
- ✓ Побринути се за обезбеђивање адекватних ресурса; и
- ✓ Израдити стратешки план.

ПОГЛАВЉЕ 6. ФАЗА ОПЕРАТИВНОГ ПЛАНИРАЊА

Када стратешки план буде пренесен оперативном команданту, он или она треба да преузме примарну одговорност за наредну фазу рада на припремама. Оперативни командант ће написати оперативни план у којем ће објаснити на који начин полиција намерава да омогући мирно окупљање. Као и код израде стратешког плана, оперативни командант мора да припреми план, примењујући принципе знања, омогућавања, комуникације и разликовања. У плану треба да буду наведени индивидуални полицијски ресурси и службеници, као и оперативне опције полицијског обезбеђивања за које ће бити задужени. Оперативне опције се затим примењују ради остваривања адекватних циљева полицијског обезбеђивања, који ће да буду повезани са стратешким планом.

У неким контекстима, може да се јави потреба за ангажовањем више оперативних команданата. Ако дође до тога, морају да се одреде јасне линије одговорности и границе између оперативне команде и стратешке и тактичке команде. Када су две команде задужене за исто питање, то може да доведе до одлагања у процесу доношења одлука и забуне око одговорности за полицијске акције.

- У **оперативном плану** се описује на који начин ће полиција да оствари своје стратешке намере, односно на који конкретан начин ће да обезбеђује окупљање.
- **Циљеви полицијског рада** произлазе из стратешких намера, а могу да укључују заштиту познатих локација или одређених људи, или спречавање поремећаја у јавном превозу. Полазни циљ увек треба да буде омогућавање окупљања, али се мора размотрити на који начин полиција може на пропорционалан начин да реагује на поремећај или насиље.
- **Оперативне опције** су средства која се користе за остваривање циљева полицијског рада. На пример, да би остварио циљ полицијског омогућавања окупљања, оперативни командант може да користи оперативне опције полицијских службеника који раде у заједници. Алтернативно, када је у питању насилно окупљање, циљ полицијског рада може да буде разбијање, а у екстремним околностима, оперативне опције могу да укључују коришћење сузавца и/или воденог топа.

У настојању да стратешки план преточи у оперативни, оперативни командант мора да се ослања на нове информације или обавештајне податке, да разматра ризике, па се може указати потреба за изменама стратешког плана. Све потребне измене морају да буду уведене у план пре него што полиција разјасни или дефинише циљеве свог рада.

Знање

Пре доношења одлуке о томе који полицијски циљеви најбоље одговарају ситуацији, оперативни командант мора да прикупи релевантне и ажурне информације. Стратешки командант је пренео основне информације, али је сада потребно више појединости. То могу да буду појединости о физичким карактеристикама локације, времену одржавања окупљања и његовом окончању, разлогу за окупљање, јавном интересу, вероватном броју учесника, могућем отпору, те конкретне информације о намери појединаца или група које ће вероватно бити присутне.

Морају да буду прикупљене следеће информације:

- Због чега се окупљање одржава? Које окупљање изражава подршку или противљење? Може ли присуство полиције да изазове демонстранте или посматраче? Постоје ли могућности да фокус окупљања покрене (насилну?) реакцију других делова друштва?
- Ко ће учествовати у окупљању? Ранија слична окупљања? Старосни и родни профил? Познати обавештајни подаци о намерама? Ко чини локалну заједницу? Ко су пролазници? Да ли ће бити присутни противдемонстранти или непријатељски настројена лица у публици?
- Које су намере учесника (имајте на уму да учесници и групе унутар окупљања могу да имају различите намере)? Јесу ли прикупљени обавештајни подаци о секундарним намерама? Одређене подгрупе које присуствују окупљању можда намеравају да покрену секундарни протест или демонстрације.
- Где је планирано одржавање окупљања? Постоје ли неке значајне локације које су циљ скупа, неких учесника или противдемонстраната? Какве су бојазни које се односе на поремећај у саобраћају? Планирана рута?

- Када ће се одржати окупљање? У које доба дана и године? Какви су временски услови? Импликације у односу на путовање (расположивост јавног превоза у време окончања)?
- Како ће појединци да дођу на окупљање? Како намеравају да оду? Постоје ли одговарајуће излазне руте и превоз од тачке окупљања? Је ли у питању статични скуп или марш? Хоће ли бити изграђене структуре попут подијума за говорнике или звучнике?

Овим информацијама ће бити допуњени обавештајни подаци које је стратешка команда већ доставила. Када се открију нове информације, оперативни командант не само да мора да их пренесе тактичким командантима, него и стратешкој команди, како би стратешки план био прилагођен или издвојени додатни ресурси.

Важан део процеса прикупљања информација је обилазак терена и анализирање топографских и географских одлика подручја на којима ће да се одржи окупљање. Без тога би могли да се испусте или превиде неки важни фактори, као што су: ограничења саобраћаја, одржавање зграде, радови на путу или друге препреке.

Процена ризика

Стратешки командант утврђује иницијалне ризике и опасности. Међутим, процена ризика се у потпуности користи током оперативног планирања. Узимајући у обзир све расположиве информације, оперативни командант би требало да буде у стању да утврди већину могућих ризика и опасности које би могле да утичу на полицијско обезбеђивање окупљања. Ризици могу да обухвате присуство група или појединаца који можда намеравају да ометају окупљање или да испровоцирају насиље, а опасност може да буде било шта што узрокује штету или повреду, као на пример, саобраћање возила на фреквентној цести или подручја у којима су људи под ризиком од саплитања или пада, попут степеница или ниских ограда.

На основу утврђивања ризика и сценарија повезаних са њима, командант може да одреди најприоритетније проблеме до којих вероватно може да дође током окупљања и да уведе одговарајуће мере контроле, како би умањио или уклонио те ризике. То, на пример, може да значи постављање препрека како би се контролисао проток саобраћаја и тиме уклонио ризик од повређивања људи или смањио ризик од

опасности на путу, или распоређивање униформисаних полицијских службеника на одређена места како би се смањила могућност насилног понашања појединаца или мањих група.

Пријаве сексуалних напада на жене у гомилама служе не само да се жене одврате од доласка на протестне скупове, него и да се дискредитују сами протестанти. Починиоци често мисле да ова кривична дела могу да врше некажњено. Важно је да полиција јасно стави до знања како се сексуално насиље неће толерисати и да ће бити кажњено. Кад год је то могуће, полиција треба да ступи у контакт са женским групама и осталима пре окупљања, како би разговарали о безбедности жена, а полицајци и полицајке треба да надзиру жене током окупљања, како би се побринули за њихову безбедност. Када полиција покаже да озбиљно схвата ове ризике, мања је шанса да ће до њих доћи.

Било је случајева када су полиција или снаге безбедности подстицале на сексуално насиље, нарочито у патријархалним друштвима у којима се можда сматра да женама није место на улицама и протестима.

Како се чини да је ово растући проблем, од кључног је значаја да се таква питања узму у обзир у фази планирања, као и питање на који начин жене могу да пријаве сексуално насиље током скупа или након њега.

Омогућавање

Након што су размотрени обавештајни подаци и ризици, у оперативном плану се прецизно описује како полиција намерава да оствари стратешке намере. На оперативном команданту је да сагледа читав скуп и одлучи када су утврђени циљеви примењиви на омогућавање одржавања безбедног скупа.

Полазна тачка полиције увек треба бити да размотри како најбоље може да испланира пружање подршке током окупљања, како би испунила жеље организатора. Омогућавање мирног окупљања мора да буде циљ чак и када учесници не поштују све аспекте домаћих закона. Иако организатор можда није поштовао закон, учесник окупљања можда и не зна за то. У сваком случају, након скупа могу да се предузму законске мере, а сила никада не треба да се користи против

учесника окупљања само зато што оно није пријављено у складу са законом.

Увођење ограничења: Ако се донесе одлука о увођењу ограничења окупљања, било да их унапред уводи надлежни орган или полиција током трајања окупљања, свака таква одлука мора да се заснива на наведеним принципима људских права. Полиција увек треба јасно да изнесе разлоге због којих предлаже или уводи ограничења, а организаторима увек треба понудити разумна алтернативна решења када ограничење представља значајан терет за окупљање. Увек је боље преговарати о могућим ограничењима са организаторима, него их увести без претходног упозорења. Организатори ће можда спремније да преговарају о неким ограничењима, као што су: избегавање опасних рута, задржавање отвореног приступа кључним локацијама или промена термина за окупљање. Међутим, неким ће се можда опирати, законски противити и оспоравати их. Због тога је важно што пре обавестити организаторе о евентуалним ограничењима која се утврде у фази оперативног планирања. Пре увођења ограничења, полиција треба да узме у обзир следеће:

- *Законите основе за регулисање и ограничавање:* Законите основе за увођење ограничења прописане су међународним документима за заштиту људских права. Нема потребе да се допуњују додатним основама из домаћег законодавства. Међутим, такве законите основе се нужно тумаче домаћим подзаконским актима или их тумачи надлежни орган, у складу са локалним контекстом.
- *Јавни простор:* Окупљања су једнако законит начин коришћења јавног простора као и било која комерцијална активност или саобраћање возила и кретање пешака. То мора да се узме у обзир током разматрања потребе за ограничењима;
- *Ограничења садржаја:* Окупљања се одржавају у циљу колективног изражавања, односно преношења неке поруке. Код ограничења визуелног или звучног садржаја било које поруке примењују се високи критеријуми, а уводи их искључиво полиција у случају непосредне претње насиља;
- *Непосредна близина (видокруг и домет слуха):* Јавна окупљања се одржавају у циљу преношења поруке одређеном лицу, групи или организацији. Због тога је опште правило да се омогући одржавање окупљања у непосредној близини (у видокругу и домету слуха) њихове циљане публике; и
- *Ограничења времена, места и начина:* Регулаторном органу је на располагању широк спектар могућих ограничења која не утичу

на поруку која жели да се пошаље. Ако се уводе ограничења у односу на време, место или начин окупљања, морају да се понуде и разумне алтернативне опције.

Стратешки командант сноси укупну одговорност за скуп, утврђивање стратешких намера, стратешког плана и оперативних параметара. Сва ограничења која се уводе пре окупљања морају да буду у складу са начином размишљања и релевантним плановима стратешких команданата. О свим ограничењима која се уводе током окупљања, на пример, због неког инцидента или насиља, одлучују оперативни команданти (а командни тим је требало унапред да размисли о њима у оквиру планирања непредвиђених ситуација). Такве непредвиђене ситуације је потребно унапред расправити са стратешким командантом (осим ако је живот у опасности) због њиховог утицаја на укупни план, а можда и на ниво расположивих ресурса за окупљање. Међутим, постојећи планови за непредвиђене ситуације могу да се коригују ако то ситуација захтева (тј. живот је у опасности).

Полиција увек треба да има на уму да одржавање окупљања треба омогућити без увођења ограничења за организаторе у мери у којој је то могуће, као и да сва ограничења треба да буду на нивоу нужног минимума, како би се остварили легитимни циљеви државних органа.

Комуникација

Дијалог који покрене стратешки командант мора да се прошири на нивоу оперативне команде. Полиција увек треба да настоји да обезбеди континуитет када се ради о особљу које учествује у дијалогу са одређеним организаторима. На тај начин ће се олакшати развој личних односа и допринети изградњи узајамног поверења. Такође, треба обезбедити постојање јасно дефинисане јединствене линије за комуникацију са спољним организацијама, како би се избегло преношење конфузних или контрадикторних порука.

Потребно је одредити тактичке команданте који могу да обављају дужност официра за везу са организаторима, а њихове улоге и одговорности треба договорити пре почетка операције. Такви службеници треба да буду вешти у фацитирању дијалога, преговарању и посредовању. У овој фази је потребно посебно размотрити питања језика

и дијалекта, како би могли да се ангажују преводиоци током читавог процеса.

Полиција треба да настоји да обезбеди да комуникација тече двосмерно: да полиција не само прикупља информације како би помогла у омогућавању мирног окупљања, него и да пружа одговарајуће и довољне информације другим кључним странама, како би и оне могле да допринесу омогућавању мирних окупљања.

Полиција увек треба да има на уму да комуницираће са организаторима првенствено помаже у утврђивању жеља и намера организатора у односу на окупљање и потенцијалних ризика и опасности, а тиме и у одређивању шта полиција треба да уради како би контролисала ризике и омогућила одржавање окупљања. Отворен и директан разговор може да доведе до успешног и обострано прихватљивог закључка.

Униформе: Одговарајућа униформа је важна за слање исправне поруке јавности. Међутим, полицијски службеници такође имају право да буду заштићени од насилног напада. Пажљиво успостављена равнотежа ношења праве униформе у право време мора да се заснива на могућности претње и ризику да прерано или прекасно коришћење заштитне опреме може да подстакне насиље. Испод униформе може да се носи заштита за тело. Све униформе и/или кациге треба да буду означене службеним бројем полицијских службеника, како би службеник био лакше идентификован ако се понаша непримерено, али и због његове добробити, медицинских разлога и командног ланца.

Разликовање

Када полиција утврди са ким ће комуницирати, треба да има на уму да постоје различити појединци и групе које могу да учествују у окупљању, а неки од њих можда немају исте циљеве и интересе као организатори. Док тражи одговарајуће групе са којима ће да разговара, полиција треба да идентификује и нарочито угрожена лица која могу да учествују у скупу. Ту су и различити појединци и организације на које окупљање може да утиче на различите начине и које можда треба укључити у процесе дијалога.

Непредвиђене ситуације

Сарадња са хитним службама у раној фази ће полицијском команданту омогућити да изради план за непредвиђене ситуације. То подразумева разматрање ситуација које би могле да настану током полицијског обезбеђивања окупљања и да доведу до озбиљног инцидента. Озбиљан инцидент је хитан случај који захтева спровођење специјалних поступака од стране једне или више хитних служби или локалних органа власти. Такви поступци се спроводе због:

- Спашавања и превоза великог броја повређених;
- Инцидента који захтева опсежне и комбиноване ресурсе хитних служби;
- Мобилизовања и организовања хитних служби и служби за подршку да збрину велики број људи којима је угрожен живот или су претрпели теже повреде; и
- Одговарања на очекивани велики број упита грађана и медија, обично према полицији.

Потенцијални ризици и опасности које треба узети у обзир укључују:

- Теже повреде меких ткива („crush” повреде);
- Пожаре у затвореним подручјима;
- Рушења конструкције, на пример, у случају када је постављен привремени подијум за говорнике или трибине за публику; и
- Озбиљне потребе за хитном медицинском помоћи.

Полицијски команданти треба да имају на уму могућност непредвиђених промена локалног контекста које нису повезане са полицијским обезбеђивањем. Неке од њих су:

- Прекид инфраструктуре;
- Неочекивана затварања путева; и
- Тешки временски услови.

Оперативне опције

Када се одреде циљеви полицијског рада, оперативни командант мора да одлучи коју полицијску тактику ће да користи како би они били остварени.

Одређене оперативне опције можда неће увек бити на располагању ако стратешки командант ограничи ресурсе. Међутим, оперативни

командант увек треба дати предност опцијама које подстичу на дијалог и мирно управљање окупљањем, у складу са ставом да је „проактиван полицијски рад много пожељнији од полицијског реаговања на неред.” Иако полиција може да има различите ресурсе на располагању, полицијска пракса треба да се ослања на основне принципе омогућавања и комуникације кад год је то могуће, да би биле остварене стратешке намере.

Потребно је размотрити неке од ових кључних фактора:

- Кодекс одевања (на пример, да ли ће полицијски службеници носити свакодневне униформе или опрему за nerede);
- Број полицијских службеника који ће бити распоређени;
- Метода распоређивања полицијских службеника (на пример, мањи број ће пешке изаћи на терен и дискретно присуствовати скупу, ангажовање великог броја полицијских службеника у групама возила, видљиво присуство у осетљивим објектима);
- Врста опреме и возила које учесници окупљања могу видети;
- Јасно видљиве тактичке опције на терену (на пример, пси или водени топови);
- Начин извођења брифинга (на пример, да ли су за брифинг потребне специјалне фотографије или видео-снимци да би се обезбедило потпуно разумевање);
- Да примена одређене тактике може негативно да утиче на окупљање (на пример, хеликоптери који ниско лете или употреба полицијских паса);
- Прикупљање доказа;
- Пријављивање и истрага кривичних дела; и
- Стратегија за притварање.

Оперативни командант треба да има на уму да присуство полиције може да повећа тензије или пак да умири људе, а иако се полиција фокусира на вербалну комуникацију, командант не треба да заборави на важност невербалне комуникације и утисак који полицијски ангажман може да остави на учеснике окупљања. На пример, велики број распоређених полицијских службеника који носе заштитну опрему са кацигама и штитовима, уз видљиво присуство водених топова или друге сличне опреме, оставиће знатно другачији утисак него полиција која носи рутинске униформе. Ако полиција жели да сарађује са организаторима и учесницима окупљања, потребно је да распореди своје службенике тако да – бројем и опремом – остављају утисак да су

спремни да разговарају и да заједно раде на омогућавању одржавања окупљања.

Ако је оперативни командант забринут због могућих нереда, у близини треба да буду распоређене резервне полицијске снаге у одговарајућем броју и са одговарајућом опремом, али ван видокруга учесника окупљања.

Оперативни командант треба да има на уму и родну равнотежу распоређеног особља, узимајући у обзир све расположиве информације и обавештајне податке. На тај начин се обезбеђује адекватна заступљеност полицајки, да би могло да се одговори на различите могуће сценарије и контексте.

У наредном делу се говори о неким од специјалних полицијских улога, врстама опреме и наоружању које је на располагању за остваривање специфичних циљева полицијског рада.

Полицијске улоге

Официри за везу са заједницом / полиција за дијалог

То су службеници који су одговорни за директно комуницирање са учесницима окупљања или члановима локалне заједнице. Они пролазе посебну обуку о комуникацији и преговарању и под директном су контролом оперативног команданта. Комуникација између полиције и организатора окупљања не треба да буде средство за прикупљање обавештајних података који ће касније да се искористе против тих организатора.

Ангажманом ових полицијских службеника могуће је:

- Грађанима објаснити намере полиције;
- Директно комуницирати са посредницима из заједнице;
- Изградити поверење између појединаца;
- Унапредити процес комуникације између организатора и полицијске команде; и
- Подржати принцип „без изненађења”.

Међутим, потребно је пазити да се:

- Ови полицијски службеници не доведу у опасан или изолован положај унутар масе; или

- Да се исти полицијски службеници касније не распореде да контролишу нереде.

Бициклическе јединице

Неке полицијске снаге распоређују полицијске службенике на бициклима, што се показало ефективним код формирања кордона и неагресивног пружања пратње групама. Они су од пресудног значаја када у протестима учествују бициклисти. Ако су добро обучене и истрениране, бициклическе јединице могу брзо да постану препрека или филтер за успоравање кретања скупа.

Ствари које треба узети у обзир:

- Бицикли треба да буду погодни за спору вожњу;
- Полицијски службеници треба да прођу одговарајућу обуку;
- Полицијски службеници се распоређују у тимовима од најмање два полицијска службеника на бициклима;
- Полицијски службеници се не распоређују када је велика шанса да окупљања постану агресивна; и
- Полицијски службеници треба да пазе да не дођу у изолацију.

Полицијски службеници за управљање групама

То су полицијски службеници који носе уобичајене, незаштићене униформе, али су прошли специјалну обуку о заједничком раду, а када су распоређени заједно као јединица, могу да примењују тактике за мирна окупљања (тј. отворени редови, појачани редови, клин формација са малим тимовима).

Такви полицијски службеници могу да буду присутни у скромном броју, да патролирају подручјем, да комуницирају са учесницима и, уопште, могу да омогуће активности повезане са окупљањем.

Они нуде неколико предности. Ако су прошли одговарајућу обуку, могу:

- Лако да остварују интеракцију са окупљањем;
- Помагати лицима у невољи (на пример, у случају несреће, изгубљене деце);
- Пружати мање агресивну слику;
- Омогућити скупу да прође поред њих или се лакше кретати кроз окупљање, како би решавали специфичне проблеме; и
- Помоћи у враћању подручја у нормалу.

Међутим, они имају и недостатке:

- Могу да буду слабо заштићени од пројектила или директног напада; и
- Да би били ефикасни, морају да се држе заједно у оквиру оперативне надлежности команданта њихове јединице.

Полицијски службеници и јединице за контролу нереда

Ови полицијски службеници су потпуно опремљени заштитном опремом, укључујући кациге, штитове, оклоп и палице, а прошли су специјалну обуку за рад на озбиљним јавним нередима. Они што дуже треба да остану ван видокруга учесника окупљања, а ангажују се само ако дође до погоршања ситуације или ако сигурно постоји ризик од насилних противдемонстраната или других група.

Они имају неколико предности, између осталог:

- Добро су заштићени од пројектила и директног напада;
- Поседују висок ниво стручног знања о контроли нереда, посебно су обучавани и добро опремљени, и треба да имају висок ниво личне дисциплине;
- Могу брзо да се крећу и да раде на бунтовним окупљањима или њиховим елементима; и
- Способни су да индивидуално користе силу у оквиру колективног полицијског рада.

Недостаци код ангажовања ових јединица су:

- Само њихово присуство често може да пошаље негативну поруку учесницима;
- Могу постати претерано агресивни или недисциплиновани;
- Ниво комуникације са осталим полицијским службеницима и грађанима ће бити драстично смањен због заштитне опреме на глави;
- Све док су они потребни, ситуација не може да се вратити у нормалу. Међутим, радње попут скидања кацига и спуштања штитова могу да буду облик невербалне комуникације која може помоћи у деескалацији; и
- Постоје и бојазни за здравље и добробит полицијских службеника, јер могу брзо да дехидрирају на топлом времену носећи пуну заштитну униформу.

Тимови за привођење

Коришћење тимова за привођење током нереда или када постоји могућност нереда, представља начин за притварање и уклањање појединих учесника окупљања, који би могли да подстакну остале на насиље.

Ствари које треба узети у обзир када се ангажују тимови за привођење:

- Морају да прођу посебну обуку, да буду добро опремљени и да имају висок ниво личне дисциплине;
- У раду са појединцима, морају да поступају на основу тачних и поузданих информација;
- Доношење одлуке о томе да ли привођења морају да се десе одмах или након скупа (по могућности уз коришћење доказа са ЦЦТВ видео-надзора или од тимова за прикупљање доказа);
- Одређивање броја полицијских службеника који морају да напусте прву линију да би помогли у ефикасном поступању са приведеним лицима; и
- Њихове радње могу да подстакну на солидарност, или чак да изазову љутњу учесника и да појачају осећај непријатељства према полицији.

Тимови за прикупљање доказа

Коришћењем дигиталних фотоапарата или видео-камера на окупљању не само да се могу прикупити докази о кршењу закона, него оно може да послужи и као психолошки инхибитор за одвраћање потенцијалних криминалаца и проблематичних учесника од кршења закона. Криминалци некад траже окупљања да би чинили кривична дела попут крађе или сексуалних напада.

Сврха таквог прикупљања доказа треба јасно да се пренесе организаторима и учесницима.

Међутим, опрема или праксе тајног надзирања користе се само након разматрања импликација такве активности по људска права и након прибављања судског одобрења, ако је то потребно. Због тога, тимови за прикупљање доказа треба да се користе само за прикупљање доказа за кривични поступак и:

- Увек на терену носе полицијску униформу;
- Прикупљају доказе наочиглед грађана;
- Адекватно су обучени и опремљени;

- Имају одговарајуће усмерење (на пример, под командом функционалног команданта);
- Користе се у складу са законским условима;
- Морају имати на уму да се директно усмеравање камера према појединцима са мале удаљености може сматрати провокативним и да може да изазове неред;
- Чувају фотографије или видео-снимке на безбедан начин, тако да не може да им приступи неовлашћено особље;
- Морају знати да адекватно изнесу своје доказе суду;
- Не снимају непрестано, него као одговор на повећање тензија, или у случају опасности од кривичних дела или насиља; и
- Задржавају филм и фотографије искључиво за непосредне полицијске потребе, или као доказе у судском поступку, а не дугорочно.

Ипак, треба имати на уму да сви полицијски службеници, и када нису на дужности, морају да буду спремни да дају потпуне писмене изјаве о својим запажањима током операција и да сведоче пред судом о криминалном понашању.

Полицијски службеници у цивилној одећи

Ангажовање полицијских службеника у цивилној одећи (било за потребе извиђања или у оквиру тима за привођење) да присуствују окупљању захтева пажљиво планирање. Прво, ангажовање тајних полицајаца везано је за право на приватни и породични живот,²² (члан 17 МПГПП-а) те, због тога, поступци тајних полицајаца морају да прођу тест пропорционалности и неопходности.²³

Команданти морају да имају на уму и:

- Безбедност полицијских службеника и могућност да безбедно преговарају о свом кретању кроз окупљање;

22 У случају Марка Кенедија (Mark Kennedy), тајног полицајца Полиције Уједињеног Краљевства, откривено је да су полицијски службеници ступали у дуготрајне интимне везе са активисткињама, да су имали децу са њима, и да су постали део њихове шире породице. У другим случајевима су идентитети мртве деце коришћени као маска за прикривање полицајаца. Види: Paul Lewis and Rob Evans, "UN official calls on British government to investigate undercover police scandal", The Guardian website, 23 January 2013, <<http://www.theguardian.com/uk/2013/jan/23/un-official-undercover-police-scandal>>.

23 Изјава специјалног известиоца Уједињених нација о правима на слободу мирног окупљања и удруживања на крају посете Уједињеном Краљевству. Види и: <<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=12945&LangID=E#sthash.gUJ3z9To.dpuf>>.

- Утицај губитка или крађе било којег дела полицијске опреме (на пример, оружје и радио-премници) на операцију; и
- Да полицијски службеници не смеју да делују као провокатори и никада не смеју да подстичу или да наводе на противзаконите радње, нити да учествују у њима.

Полицијски службеници на коњима

У неким државама ОЕБС-а ангажују се полицијски службеници на коњима, како би пратили или управљали великим или потенцијално проблематичним окупљањима, који у неким околностима могу да буду ефикаснији од полицајаца пешака. Међутим, коњи нису уобичајена опција код полицијских операција, а учесницима могу да изгледају претеће.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења коњичке полиције су:

- Полицијски службеници на коњима можда имају бољи поглед на окупљање и посматраче и могу да прикупљају информације о броју, понашању учесника скупа и предвиђеним проблемима;
- Они могу да буду корисни за комуницирање са учесницима зато што сви могу да их виде и имају приступ групи;
- Свако координисано распоређивање унутар окупљања треба да одобри оперативна команда, зато што у неким контекстима коњи могу случајно да повреде пешаке;
- Полиција никада не сме коње сматрати оружјем или средством за употребу силе;
- Пре коришћења коња на окупљањима, потребно је издати упозорење;
- Коњи имају другачије потребе, па увек треба да се потражи савет од старијег припадника коњичке полиције;
- Коњима је потребна штала и ветеринарска служба у близини и они не могу да буду на терену једнако дуго као људи;
- Полицијски службеници на коњима у пуној заштитној опреми имају слична ограничења у погледу времена и дехидрације као и полицајци пешаци; и
- Полицијски службеници на коњима могу да раде на прикупљању доказа, јер имају добар преглед са свог издигнутог положаја. У том случају, треба да буду опремљени камерама на кацигама.

Полицијски пси

Многе полицијске организације користе псе у различитим облицима полицијског рада, а могу да се користе индивидуално, или у оквиру већег тима. Међутим, како пси могу да буду застрашујући

и провокативни, не би требало да буду рутински коришћени, него само у специфичним околностима. Они нису погодни за рад на великим окупљањима.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења полицијских паса су:

- Пси не би требало да буду коришћени за контролисање, ограничавање или разбијање нереда;
- Пси и њихови водичи морају да се обучавају према високим стандардима;
- Водичи полицијских паса увек треба да имају подршку полицајаца пешака;
- Пре слања паса са водичима на скуп, потребно је издати упозорење;
- Пси не знају да праве разлику између оних који крше закон и оних који то не раде;
- Коришћење паса може да се сматра провокативним, претећим или увредљивим, а њихово ангажовање током скупа може да изазове различите ситуације;
- Псима је потребан одговарајући превоз и ветеринарске услуге, те због тога увек треба тражити савет пре њиховог ангажовања; и
- Коришћење паса може непропорционално да утиче на неке верске групе и заједнице које имају посебне историјске погледе на коришћење паса.

Ресурси и опрема

Препреке

Током рада на мирном окупљању могу да се користе различите врсте препрека, узимајући у обзир „принцип непосредне близине” (видокруг и домет слуха). Да би се ограничило кретање насилних окупљања или, у неким случајевима, да би се онемогућио поглед на противничке групе, постоје готове, наменске или прилагођене препреке:

- У готове препреке спадају природни зидови, зграде, жбуње или лишће, или изграђени функционални зидови за раздвајање заједница. Неке грађевине, попут амбасада, изграђене су са планираним препрекама;
- Наменске препреке укључују препреке за контролисање група (запреке за масе, понекад се називају француске препреке), Мојо препреке (користе се на концертима и догађајима на позорници), шикана препреке (користе се за успоравање кретања групе), Херас оградe (много различитих врста) и траке; а

- Прилагођене препреке укључују возила, полицијске службе-нике, јединице на бициклима, коњичке полиције или металне контејнере.

Најважније ствари које треба узети у обзир код коришћења препрека:

- Оне морају да буду постављене знатно пре формирања или почетка окупљања;
- Физичке препреке намећу ограничења у окупљању, па организаторе треба обавестити да ли полиција намерава да користи препреке у оквиру приступа „без изненађења”, али и да би заштитила скуп;
- Оне ће ометати кретање полиције, једнако као и кретање демонстраната;
- Полиција треба да се побрине за то да постоје одговарајуће улазне и излазне тачке;
- Људске препреке омогућавају дијалог, али могу да изазову и реакцију и агресију;
- Физичке препреке могу да ограниче дијалог, али могу и да спрече претерану реакцију полиције или учесника окупљања, тако што ће ограничити физички контакт;
- Врста препреке која се користи треба да буде у складу са ризицима. На пример, агресивни учесници окупљања лако могу препреке за контролисање групе да претворе у оружје;
- Физичке препреке не могу једноставно да се уклоне, што ограничава брзо распоређивање снага; и
- Већина препрека ће да ограничи кретање људи, а у „запаљивим” ситуацијама, лица око њих могу да остану заробљена, или чак затрпана.

Димна завеса

Коришћењем дима може да се створи визуелна баријера, која омогућава прераспоредивање полицијских снага или евакуисање рањивих лица ван видокруга осталих демонстраната.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења димних завеса су:

- Димне завесе се користе само у случају насилних напада на полицијске снаге (оружје, запаљива или експлозивна средства);
- Димне завесе се користе само у надлежности оперативне команде;
- Ветар може да промени правац кретања дима, а снажан ветар може да га учини неефикасним;

- Дим може учесницима окупљања да онемогући поглед на полицију, али и полицијским службеницима поглед на окупљање;
- Учесници окупљања могу да помешају димну завесу са сузавцем, што може да изазове непријатељску реакцију или панику;
- Морају да се размотре путеви за бег учесника окупљања, ако их ухвати паника;
- Неко може тврдити да је дим коришћен да би се прикрило упитно понашање полиције;
- Пре коришћења мора да се изда упозорење, изузев у хитним ситуацијама;
- Уређаји за стварање димне завесе никад не смеју да се усмеравају према људима; и
- Дим може негативно да утиче на полицијску акцију.

Коришћење полицијских возила

Коришћење полицијских возила као тактика треба да се пажљиво дефинише. Улетање возила у брзини међу учеснике окупљања није прихватљиво ни у каквим околностима. Такав поступак представља непромишљено коришћење потенцијално смртоносне силе и не може се оправдати у контексту људских права.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења полицијских возила су:

- Возила могу да се користе као мобилне препреке;
- Возила могу да се користе као системи за обраћање грађанима и комуницирање са учесницима;
- Возила могу да се користе за осветљење;
- Возила могу да се користе за превоз великог броја полицијских службеника, приведених лица или опреме;
- Возила могу да се користе за заштиту од пројектила;
- Возила могу да се користе за показивање снаге у циљу одвраћања од противзаконитог понашања;
- Возачи морају да прођу адекватну обуку и да имају одговарајућу дозволу; и
- Коришћење сирене или светала може да утиче на понашање учесника окупљања.

Вештачко осветљење

Може да се користи за осветљавање подручја, како би се смањиле опасности по здравље и безбедност или перцепција о анонимности појединаца. Осветљење може да помогне у обавештајном раду и прикупљању доказа. Ако је планирано да се окупљање одржи под слабир

природним светлом, током процеса планирања може да се узме у обзир вештачко осветљење.

Ствари које треба узети у обзир; вештачко осветљење се може:

- Обезбедити из авиона (јачко светло за осветљавање великих простора);
- Поставити на возило;
- Инсталирати на тло;
- Може да буде ручно; и
- За неко осветљење су потребни спољни извори енергије.

Подршка из ваздуха

Када је доступна, подршка из ваздуха може да буде велика предност за било који командни тим јер омогућава поглед на подручје, а доприноси и прикупљању доказа и информација. Постоје различите врсте подршке из ваздуха, укључујући:

- Хеликоптере;
- Авионе;
- Ваздушне бродове;
- Балоне са врућим ваздухом; и
- Дронове на даљинско управљање.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења подршке из ваздуха су:

- Трошкови;
- Доступност;
- Гориво и време летења;
- Подршка из ваздуха може да помогне у ефективном распоређивању ресурса;
- Надзор из ваздуха може да се сматри провокативним и да доведе до раста тензија на тлу;
- Може доћи до коришћења ласера против пилота;
- Бука авиона може да омета комуникацију; и
- Неопходне су могућности за слетање и узлетање.

Оружје

Пре него што полиција почне да користи било какво оружје, увек треба пажљиво размотрити да ли је сила неопходна у дато време, и побринути се да свако одобрено коришћење силе увек остане пропорционално, тј. да се користи минималан ниво и облик силе који је

неопходан за остваривање жељеног циља, као и да негативне последице коришћења силе не претежу над легитимним циљем. То значи да сила не треба да се користи ако би се њеном употребом у потребној мери нанела претерана штета лицима против којих се планира употребити, а потребно је пазити и да не дође до повређивања посматрача или мирних учесника.

Од виталног је значаја да се има на уму како употреба силе може да буде смртоносна, као и да свако коришћење оружја може да има нарочито штетан утицај на одређене рањиве групе, а нарочито децу и омладину, старија лица и лица са инвалидитетом или другим облицима физичких ограничења.

Свако коришћење оружја, као и линије овлашћења и издата упозорења, увек треба прописно документовати, ради накнадне контроле по завршетку скупа.

Линије службеника са штитовима

Распоређени полицијски службеници у заштитној опреми са кацигама и штитовима формирају препреку и демонстрирају снагу, како би одвратили учеснике од насилног понашања. Међутим, у неким ситуацијама, формирање реда полицијских службеника са штитовима може да има супротан ефекат и да подстакне на насилне реакције и неред. Употреба штитова је првенствено средство заштите, које се користи како пројектили не би повредили полицијске службенике. Могу да се користе офанзивно, заједно са палицама (види у наставку), или се пљосната страна штита може користити да се лица гурну уназад. Потребно је пазити да се ивица штита не употребљава офанзивно, јер може да нанесе озбиљне повреде, нарочито ударцима у главу или врат, који могу да буду смртоносни.

Ствари које треба узети у обзир код формирања линија службеника са штитовима су:

- Сви полицијски службеници морају да буду адекватно опремљени;
- За употребу штитова потребна је посебна обука, физичка спремност и одабрани полицијски службеници;
- Мора да постоји чврста команда и контрола, а супервизори на првој линији морају да буду спремни да зауставе полицијске службенике који претерају у реакцији;
- Сваким таквим ангажманом ограничава се могућност полиције да преговара и комуницира;

- Када службеници са штитовима више нису потребни, треба да се повуку; и
- У случају напада, изгредници могу да окрену штитове као волан и тако полицајцима да нанесу озбиљне повреде.

Палице

Ако полиција користи палице на координисан и дисциплинован начин, може да помери или да растера насилне учеснике окупљања или заштити полицијске службенике од напада. Сваки ударац палицом мора да буде оправдан и у складу са условом пропорционалности. Палице се користе само онда када употреба силе слабијег интензитета није била делотворна или је непрактична.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења палица су:

- Могу се користити за демонстрирање снаге и као визуелно упозорење протестантима да одврате појединце од насиља или да их подстакну на то да се одмакну;
- Не смеју да се користе за провоцирање, на пример, ударање палицама по полицијским штитовима да се гомила „разјари“;
- Коришћење палица сматра се агресивним и претећим и може да доведе до пораста тензија и ескалације насиља;
- Потребно је издати упозорење о употреби палица, али није обавезно ако то околности не дозвољавају, или ако се палице морају одмах употребити за елиминисање опасности;
- Ако не постоји ризик од смрти или озбиљне повреде, палицом се никада не сме ударати по глави или раменима или гениталијама, кичми и другим рањивим деловима тела, јер такви ударци могу да представљају смртоносну употребу силе или да изазову озбиљне повреде;
- Када се испуни законита сврха удараца палицом, употреба силе мора да престане;
- И полицијски службеник који издаје наредбу за употребу или извлачење палица, као и полицајац који користи палицу, сnose одговорност за употребу силе; и
- Таква употреба палица захтева висок стандард обуке, веома ефикасну команду и контролу, као и личну дисциплину.

Водени топ

Полиција користи различите врсте водених топова, а они имају бројне функције. Неки су опремљени камерама за прикупљање доказа (види део о тимовима за прикупљање доказа), док други могу да користе

воду заједно са хемијским средствима (види део о хемијским средствима). Код полицијског обезбеђивања окупљања, треба да се користе искључиво водени топови који су намењени за те сврхе, а не за гашење ватре. Свака употреба воденог топа мора да буде оправдана и у складу са условом пропорционалности.

Примарна функција воденог топа је испуштање великих количина воде у снажном млазу према учесницима окупљања. Водени топови се никада не користе за разбијање мирног окупљања.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења водених топова су:

- Коришћење воденог топа мора да буде одобрено на нивоу оперативне команде или на вишем нивоу;
- Водени топ мора да има спремне залихе воде из безбедних извора, уз довољно јак притисак за брзо допуњавање;
- Водени топ омогућава боље разликовање мета него сузавац, али слабије него муниција за онеспособљавање (тј. пластична муниција, гумена муниција, пластични меци са склопивим главама, пенасти меци, гумене кугле или несмртоносни меци за онеспособљавање);
- Учесници окупљања присуство воденог топа могу да сматрају застрашујућим или провокацијом;
- Учесници окупљања морају да буду упозорени пре његовог коришћења;
- Употреба воденог топа може да доведе до одређених ризика, као што је стварање клизаве површине, а јак притисак воде може да обори и да повреди људе;
- Водени топови су адекватнији за статичне скупове, него за покретна окупљања или маршеве;
- Морају се обезбедити адекватне руте за растурање или излазак учесника, како би људи могли безбедно да се удаље;
- Водени топови се никада не користе против лица која би притисак могао да гурне са грађевине;
- Медицинска помоћ мора да буде на располагању свим лицима којима је потребна;
- Топовима рукује искључиво особље које је обучено за то;
- Команданти морају да имају на уму да су потребни полицајци који ће да штите водени топ; и
- Водени топови се никада не користе на температурама испод нуле.

Хемијска средства

Употреба ЦС гаса, познатијег као сузавац, вероватно је најпознатија полицијска тактика за контролу група људи (у неким државама користи се слабији, али токсичнији хлороацетофенон или ЦН). Кристали хлоробензалмалононитрила суспендовани су у облаку гаса, а када се удахну или дођу у додир са влажном кожом око очију или уста, изазивају осећај жарења, кијање и кашаљ. У већини случајева, његово деловање ослаби за 10 до 20 минута. Међутим, продужено или концентрисано излагање може да доведе до настанка болних пликова.

ЦС гас се обично налази у канистеру и испаљује из специјално прилагођене пушке, а може да се баца и у ручним канистерима. У оба случаја, учесници окупљања могу да зграбе канистер и да га баце према полицијским редовима. Постоје и други системи где се гас испаљује у куглицама које испаре чим падну на земљу. Ове методе употребе никада не смеју да буду усмерене директно на неко лице.

У неким случајевима, ЦС гас може да се убаци у воду која се испаљује воденим топом. Ово је прецизнија употреба силе и може да се усмери директно на појединца. Мања је шанса да ће ова метода утицати на ширу популацију, јер се кристали не преносе ваздухом. Међутим, погођена лица ће дуже да буду под утицајем ЦС гаса, зато што се кристали апсорбују у њихову одећу.

Оперативни циљ треба да буде искључиво разбијање окупљања, а сузавац се никада не користи када људи нису у могућности да се удаље, као на пример, у затвореним просторима.

Одлука о разбијању скупа мора да буде неопходна и пропорционална. Односи се на ситуације када су учесници обавезно замољени да се удаље, али су игнорисали захтев. Такође, прво се користе мање агресивна средства за разбијање скупа. Пре употребе ЦС гаса, мора да се изда упозорење. Морају се пажљиво проценити ризици по мирне учеснике и остале грађане који не учествују у окупљању, како они не би били већи од штете која се жели спречити или зауставити разбијањем скупа.

Још једно надражујуће средство које има другачију употребу је ОЦ гас – *oleoresin capsicum* – или бибер спреј, који се прска у лице. Он није адекватан за разбијање скупа или покоривање учесника, него само као начин одбране од насилних појединаца. Обично је у облику

малих ручних боца са дршком сличном окидачу, попут малог апарата за гашење ватре. Спреј је под притиском па се никада не користи са удаљености мање од метра, како се ОЦ гасом не би нанеле повреде на лицу или очима.

Иако полицијске организације широко користе хемијска средства, она се у одређеним околностима никада не употребљавају. У те околности спадају: разбијање мирног окупљања у којем учествују старија лица, деца или остали који не могу брзо да се удаље да би избегли хемикалије, те окупљања у затвореним просторима или на спортским стадионима где су излази ограничени и постоји опасност од трауматских повреда. Смеју се користити искључиво адекватно тестирана и одобрена хемијска средства са јасним упутствима о коришћењу, уз предузете потребне мере опреза, како би се спречило непотребно или претерано наношење штете или повреда.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења хемијских средстава су:

- Свако слање хемијских средстава на терен мора да буде одобрено најмање на нивоу оперативне команде;
- Пројектили или канистери са хемијским средствима никада се не испаљују према појединцима;
- Полиција мора да поседује ефективну заштитну опрему, јер употреба хемијских средстава може да утиче на полицајце или да доведе до њиховог повређивања;
- Полицијски службеници који рукују оружјем морају да прођу одговарајућу обуку;
- Оперативни командант мора да контролише употребу на терену;
- Када се оствари жељени циљ, оперативна и тактичка команда морају да зауставе њихову употребу и распоређивање у оквиру операције;
- Временски услови могу да имају велики утицај на коришћење хемијских средстава;
- Ове тактике се првенствено користе за разбијање окупљања, и то само онда када друге методе нису успеле или имају мале шансе за успех, и искључиво у случају раширеног насиља;
- Пре коришћења мора да се изда упозорење;
- Никада се не користе у подручјима у којима учесници окупљања не могу лако да се разиђу, као што су фудбалски стадиони или слепе улице;
- Морају да се размотре путеви за бег ако људе ухвати паника;

- Рута за удаљавање мора да буде изводљива, имајући у виду правац ветра и место са којег ће да буде испуштена хемикалија;
- Рута за удаљавање мора да буде јасна и видљива учесницима окупљања, да би се повреде спречиле или свеле на најмању меру;
- Рута за удаљавање никада не иде у правцу полицијске линије без успутних бочних пролаза;
- Ако се хемијска средства преносе ваздухом, мора се узети у обзир становништво у датом подручју; на пример, уређаје са гасом не би требало постављати у близини болнице;
- Медицинска помоћ мора да буде на располагању свим лицима којима је потребна; и
- Темељно извештавање о употреби хемијских средстава треба да буде обавезно (зашто, како, ниво успешности, жртве, итд.).

Несмртоносна муниција за сузбијање нереда

Широм света се користи широк низ пројектила са мање смртоносном енергијом или несмртоносне муниције. Ту спадају: дрвена муниција, гумена муниција, пластични меци са склопивим главама, пенести меци, гумене кугле и несмртоносни меци за сузбијање нереда. Ударна брзина и калибар ових метака значајно варирају, а овај Приручник не бави се саветима о различитим типовима и производњи ове муниције. Међутим, потребно је узети у обзир неке ствари када говоримо о њиховој употреби током полицијског обезбеђивања окупљања.

Енергетски пројектили често се користе код употребе силе, а следећи су на реду по јачини након ватреног оружја. Имајући то у виду, полиција мора да схвати да су овакви пројектили мање смртоносни, али ако се неисправно користе, могу да изазову смрт или да нанесу теже повреде. Због тога морају да се поштују мере за смањење ризика.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења муниције за онеспособљавање су:

- Користе се само тестиране и одобрене врсте пројектила;
- Потребно је утврдити јасна упутства о удаљености са које смеју да се користе и метама;
- Полицијци треба да имају на уму везане ризике и да следе упутства;
- Оперативни командант даје одобрење за распоређивање, а тактички командант одобрава њихову употребу;
- Несмртоносна муниција за сузбијање нереда користи се искључиво када постоји непосредан ризик од тежих повреда или смрти;

- Користи је искључиво адекватно опремљено особље које је прошло одговарајућу обуку;
- Меци се испаљују само на лица која представљају непосредну претњу по живот или претњу повређивањем;
- Несмртоносни меци се никада не смеју спорадично испаљивати у гомилу људи;
- Код испаљивања несмртоносних метака, циља се искључиво на доњи део трупа или ноге (осим у случају непосредне претње по живот или претње повређивањем);
- Не сме се намерно циљати у тло, како би меци одскочили пре погађања мете;
- Оперативни командант мора да контролише употребу на терену;
- Када се оствари жељени циљ, оперативна и тактичка команда мора да размотри њихову даљу употребу и распоређивање у оквиру операције;
- Морају да се обезбеде адекватне руте за разилажење или излазак учесника, како би људи могли безбедно да се удаље;
- Медицинска помоћ мора да буде на располагању свим лицима којима је потребна;
- Несмртоносна муниција за сузбијање нереда користи се само онда када су друге методе безуспешно испробане или би имале мале шансе за успех; и
- Пре коришћења мора да се изда упозорење, када је то могуће.

Ватрено оружје

У Основним принципима употребе силе и оружја од стране полиције Уједињених нација наведено је да ватрено оружје може да се користи искључиво против лица која представљају непосредну и стварну претњу по било чији живот. Употреба ватреног оружја је екстремна опција употребе силе и смртоносна је. Ватрено оружје се никада не сме сматрати оперативним алатом за управљање јавним окупљањима. Ватрено оружје се не користи за разбијање окупљања, чак ни када је насиље у току.

Када постоји друга опција којом може да се постигне исти или сличан ефекат, она се примењује уместо ватреног оружја. Одузимање људског живота противно је првом принципу полицијског рада (заштита живота) и представља кршење права на живот. Дакле, ризиковање нечијег живота прихватљиво је једино у ситуацији када жели да се заштити или спаси живот неког другог лица.

Ако постоји потреба за распоређивањем полицијских службеника са специјалним наоружањем (уместо рутински наоружаних полицијских службеника) како би полицијски обезбеђивали одређене аспекте јавног скупа на основу раније примљених обавештајних података, такви службеници морају да буду добро обучени и опремљени, а њихова функција полицијских службеника са специјалним наоружањем траје онолико колико траје и окупљање.

Ствари које треба узети у обзир код коришћења ватреног оружја су:

- Полицијски службеници који одржавају јавни ред треба да носе искључиво оружје које се налази у футроли фиксираној са стране;
- Оружје се потеже само у ситуацији када је полицијски службеник или друго лице у непосредној животној опасности;
- Полицијски службеници који одржавају јавни ред треба да имају подршку малих наоружаних тимова опремљених прецизнијим дугим оружјем са побољшаним нишаном, када је то могуће;
- Тимове опремљене ватреним оружјем распоређује искључиво оперативна команда на основу јасних претњи, а контролишу их службеници тактичке команде на терену;
- Команда и полицијски службеници који користе оружје одговорни су за употребу ватреног оружја;
- Ватрено оружје се користи само онда када су друге методе безуспешно испробане или би имале мале шансе за успех;
- Испалује се искључиво по један циљани метак, и то само док се не уклони претња: аутоматска паљба никада није прихватљива;
- Насумично пуцање у гомилу никада није законито, нити прихватљиво;
- Циља се искључиво на појединце који представљају непосредни и стварни ризик по било чији живот, укључујући полицијске службенике;
- Полицијски службеници који носе ватрено оружје морају да имају на уму могућност залуталих метака, као и да могу погодити невиног посматрача;
- Када се оствари жељени циљ, употреба ватреног оружја мора да се заустави, а оперативна и тактичка команда морају да размотре његово даље распоређивање. Као и у свим случајевима употребе силе, полицијски службеник мора да престане да користи ватрено оружје када се циљ оствари или када његова употреба више није неопходна;
- Морају да се размотре путеви за бег учесника окупљања ако их ухвати паника;

- Медицинска помоћ мора да буде на располагању свим лицима којима је потребна; и
- Полиција мора да пријави и да размотри свако коришћење ватреног оружја.

**Контролни списак
одговорности командног тима
у фази оперативног планирања**

Стратешка команда ће да:

- ✓ Достави стратешки план оперативном команданту;
- ✓ Надгледа припрему оперативног плана, тако да он буде у складу са стратешким намерама;
- ✓ Настави линије дијалога са организаторима; и
- ✓ Обезбеди адекватне ресурсе за успешно полицијско обезбеђивање окупљања

Стратешка команда ће да:

- ✓ Започне конкретан дијалог са организаторима;
- ✓ Изради оперативни план у складу са стратешким намерама и да прикаже јасне процесе доношења одлука за сваки ангажман који утиче на људска права;
- ✓ Прецизно одреди које оперативне опције ће да се користе у свакој ситуацији, те како решавати ризике које носи њихова примена;
- ✓ Пренесе све релевантне информације стратешкој команди;
- ✓ Утврди релевантне циљеве полицијског рада;
- ✓ Одреди потребне тактике за остваривање тих циљева, узимајући у обзир процене ризика; и
- ✓ Одреди оперативне команданте.

ПОГЛАВЉЕ 7. ФАЗА ТАКТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА

Када се састави оперативни план, оперативни командант распоређује одговарајући број особља за сваку специфичну функцију или географско подручје. При томе мора да се пази да само полицијски службеници који су прошли адекватну обуку и поседују потребну опрему добију одговарајуће задатке.

Мора се посветити пажња именовању тактичких команданата и њиховим конкретним улогама или функцијама. Тактичким командантима треба оставити довољно времена да се припреме за ту улогу и омогућити им да изврше адекватне провере и контроле, како не би дошло до непредвиђених проблема. Они морају да израде властити тактички план, који одговара њиховој улози.

Сви полицијски службеници који су распоређени на тактичку дужност током јавних окупљања имају право на заштиту својих индивидуалних права и слобода. Потребно је имати на уму и здравље и безбедност полицијских службеника и обезбедити им ефективну припрему и ресурсе. У наставку су наведена нека од кључних питања која полицијски команданти треба да размотре.

Знање

Брифинг: Брифинзи са полицијским службеницима су витални део сваке операције и треба да се спроводе како би се сваки службеник на дужности упознао са стратешким намерама за предметни скуп и тактичким параметрима. Сви полицијски службеници морају потпуно да разумеју своје конкретне улоге и одговорности. Брифинзи треба да се спроводе и ради подсећања полицајаца на њихове одговорности према међународном праву људских права, ограничења у употреби силе и дужност да се таква употреба силе пријави надређеном.

Оперативни командант је одговоран за то да се побрине да сви тактички команданти буду адекватно информисани, а они са своје стране морају да информишу све полицијске службенике под њиховом командом пре распоређивања на скупу. Оперативни план треба да буде унапред доступан свим полицијским службеницима, како би били добро информисани и припремљени. Једна од опција је да се оперативни план на безбедан начин унапред пошаље

свим полицијским службеницима. Потребно је водити записник о садржају свих брифинга. Код великих или потенцијално сложених распоређивања, добро је да оперативни командант организује table-top вежбу са свим тактичким командантима, у којој могу да се симулишу различити сценарији и непредвиђене ситуације.

Добар брифинг подразумева:

- Место које одговара величини групе;
- Време и место које не дозвољава ометање;
- Полицајци имају могућност да постављају питања службенику који води брифинг, да би им се појасниле њихове улоге;
- Писмена упутства тактичких команданата, како не би било сумњи око тога шта се од појединаца очекује; и
- Доследност када мора да се спроведе неколико брифинга због обима операције.

Тактички команданти су одговорни и за то да се побрину да полицијски службеници буду обавештени о евентуалним изменама и развоју догађаја током окупљања.

Омогућавање

Кораци наведени у наставку представљају предуслове за ефикасно омогућавање сваког окупљања.

Обука: Полицијски службеници који се распоређују за рад на обезбеђивању окупљања треба да прођу одговарајућу обуку и да буду опремљени у складу са својом улогом и специфичним задужењима.

Провера опреме: Сви полицијски службеници су одговорни за проверу сопствене опреме, како би утврдили да ли је исправна. Када се полицијски службеници распоређују на терен са специјалном, мање смртоносном опремом или ватреним оружјем, потребно је пажљиво евидентирати серијске бројеве предмета, ко је задужио опрему, када је задужена, а ако се користи муниција, тачан број метака који је сваки полицијски службеник задужио. Надређени службеник надгледа поменути процес и супотписује израђену евиденцију.

На дан окупљања мора да буде на располагању довољна количина радио-опреме (укључујући резервне батерије), како би могла да се

одвија комуникација између тактичких команданата и оперативног команданта. Посебну пажњу треба посветити полицајцима који су распоређени на удаљено место и могли би лако да се одвоје или изолују од колега. Треба да постоји и помоћни списак са бројевима мобилних телефона, како би се комуникација могла наставити и у случају квара на радио-опреми. Сав радијски саобраћај и релевантни телефонски позиви се снимају и чувају, ако је могуће, за случај да ти подаци буду потребни у оквиру било какве будуће истраге.

Звучнике треба тестирати да се види да ли су адекватни за обим и место окупљања, а електронски натписи треба да буду написани на одговарајућем језику и да имају независан извор напајања.

Превоз: Полицијски службеници који обезбеђују окупљање морају имати на располагању довољан број возила да их превезу до места на које су распоређени у оквиру рада на окупљању. Осим тога, на располагању морају да буду и адекватна возила за безбедан превоз приведених лица, а када су ангажовани медицински тимови, потребна су одговарајућа возила за превоз болесних или повређених. Када се затражи помоћ од полицијских службеника који не познају локално подручје, треба размислити о ангажовању локалних возача и водича.

Освежење: Полицајцима, који су на терену дужи временски период, потребни су храна и тоалет, па команданти треба да обезбеде довољне количине хране и да организују адекватне просторије за тоалет или могућност замене на краћи период, како би се полицајцима омогућило да оду у тоалет. Вода је нарочито важна полицајцима који раде на терену на високим температурама, а још је важнија када носе заштитну опрему током одржавања јавног реда. Исто тако, полицајци који раде на ниским температурама увек треба да имају на располагању топле напитке током и након рада на обезбеђивању окупљања.

Одмор и опоравак: Полицијски службеници који раде велики број часова без престанка, треба да добију прилику за одговарајући одмор. То укључује команданте и полицајце у првим редовима. Замор умањује способност доношења одлука, па је од пресудног значаја да се полицијски службеници добро одморе. То значи да треба да буду на располагању замене. Темељним планирањем треба да се спречи претерано трајање једне смене на дужности.

Интересне групе: Пре скупа је потребно идентификовати и укључити остале интересне групе. Ватрогасне службе и службе хитне помоћи треба да имају слободан пролаз током читавог трајања окупљања, јер било какве сметње у обављању њихових дужности могу да имају озбиљан утицај на безбедност локалног становништва. Окупљање може да утиче и на остале локалне пружаоце услуга, а њиховим раним укључивањем би се проблеми могли одмах решавати.

Важно је обезбедити добру координацију када се ради о операцији у којој учествује више агенција. То подразумева успостављање јасног командног ланца, коришћење исте радијске фреквенције за комуникацију између агенција, итд. Било би добро успоставити заједничку просторију тактичке команде, у којој остали кључни актери могу директно да комуницирају са оперативним командантом да би се испуниле потребе шире јавности. Међутим, полицијски командни тим и даље има примарну контролу над скупом.

Комуникација

„Без изненађења“: Успостављањем и одржавањем отворених линија за дијалог током фазе припрема, информативни канали могу да остану отворени, не само између организатора окупљања и полиције, него и са осталим актерима. На тај начин се полицији омогућава да доноси пажљиво информисане одлуке и одбаци неистине и разјасни неспоразуме. Полиција мора да има на уму да друга лица могу погрешно да схвате њене акције и ангажмане, па би се информисањем других о акцији пре њеног почетка могле смањити и ублажити тензије. Полиција такође пре окупљања треба да ступи у контакт са кључним цивилним актерима и да одржава редовне контакте са њима током припрема за скуп. У неким случајевима, контакти треба да се одржавају и током читавог окупљања, као и по његовом завршетку. То може значити да полиција одржава контакте са власницима локалних фирми на које ће окупљање утицати или посредницима из локалне заједнице, у циљу решавања проблема и преношења информација.

Организатори: Контакти са организаторима окупљања треба да се одржавају током припрема за окупљање, као и током читавог његовог трајања. Размена бројева мобилних телефона је можда најбољи начин за одржавање контакта. Добра пракса подразумева именоване

службеника за комуникације у раној фази планирања скупа, који ће да остане на том месту током читавог процеса.

Одржавање реда и мира на окупљањима: Добра је пракса (иако то не би требало да буде законска обавеза) да организатори окупљања ангажују јасно уочљиве редаре који ће помагати у одржавању скупа и бринути се за поштовање евентуалних законски уведених ограничења. Редари немају овлашћења полицијских службеника и не смеју да користе силу; уместо тога, они треба да настоје да учесницима окупљања помогну саветима када је то потребно, или да их наговоре на сарадњу.

Заштитници људских права: Заштитници људских права су лица која раде на унапређењу и заштити људских права мирним средствима, било самостално или заједно са другима. Њихова улога је призната Декларацијом Уједињених нација о праву и одговорности појединаца, група и друштвених органа да унапређују и штите универзално призната људска права и основне слободе. Сарадња са групама за заштиту људских права у раној фази може да допринесе смањењу тензија и изградњи поверења. Групе за заштиту људских права могу да понуде и додатно стручно знање када је то потребно. У оквиру приступа „без изненађења”, полицијски команданти треба да настоје да редовно комуницирају са релевантним организацијама за заштиту људских права, како би подстакли размену мишљења и могли да реагују на бојазни које изразе групе за људска права у вези са полицијским обезбеђивањем окупљања уопштено.²⁴ Заштитници људских права могу да се укључе у праћење слободе окупљања, а полиција треба да сарађује са њима и да омогући њихов рад.

Пословна заједница: Пре скупа је потребно ступити у контакт са локалним фирмама на које ће окупљање вероватно да утиче, како би могле да планирају алтернативно радно време, превоз, особље и доставу. Ово је нарочито важно када је сама фирма у фокусу пажње учесника окупљања.

Локална заједница: Пружање информација о обиму и размерама окупљања у раној фази ће омогућити лицима која живе у том делу,

24 *Guidelines on Protection of Human Rights Defenders*, (Warsaw: ODIHR, 2014), <<http://www.osce.org/odihr/119633>>.

или свакодневно путују у то подручје на посао да направе алтернативне планове. Пружањем информација, људима се може помоћи да прилагоде руте којима путују, адекватно планирају дневно чување деце или набаве важне залихе пре почетка окупљања. На тај начин, полицијски команданти смањују могућност сукоба између заједнице и учесника окупљања.

Разликовање

Оперативни и тактички команданти треба да се побрину за то да сви полицијски службеници буду потпуно свесни различитости међу учесницима окупљања, као и потребе да буду у стању да препознају могуће потребе различитих категорија лица током трајања скупа, те да у сваком тренутку треба да праве разлику између мирних и проблематичних учесника, да би омогућили безбедно одржавање окупљања.

Контролни списак

Одговорности командног тима у последњој фази припрема

Стратешка команда ће да:

- ✓ Провери оперативни план да би се побринула за то да он испуњава стратешке намере;
- ✓ Обезбеди довољно ресурса;
- ✓ Побрине се за доношење медијске стратегије; и
- ✓ Преноси нове информације оперативном команданту.

Оперативна команда ће да:

- ✓ Настави да одржава отворене линије комуникације са организаторима и другим актерима;
- ✓ Именује и брифује тактичке команданте;
- ✓ Побрине се за то да сви тактички планови одговарају оперативним и стратешким плановима;
- ✓ Одређује време и место за полицијске брифинге;
- ✓ Организује table-top вежбу или симулацију са тактичким командантима;²⁵
- ✓ Редовно преиспитује циљеве и оперативне опције полицијског обезбеђивања у односу на процену ризика, како би обезбедили њихову адекватност; и
- ✓ Преноси нове информације стратешкој команди.

Тактички команданти ће да:

- ✓ Израде тактичке планове уз консултације са оперативном командом и другим тактичким командантима;
- ✓ Провере географско подручје или опрему за коју су одговорни, како би у раној фази могли да се реше непредвиђени проблеми;
- ✓ Побрину се за то да имају довољан број особља за извршење задатка за који су одговорни;
- ✓ Провере да ли је све њихово особље прошло одговарајућу обуку и да ли је прописно опремљено за извршење задатака;
- ✓ Када дођу до нових информација, да их пренесу оперативној команди; и
- ✓ Побрину се за добробит распоређених полицијских службеника.

25 Table-top вежба се изводи пре скупа, како би се тестирала ваљаност планова, често за великим конференцијским столом.

Део III

ДОК ТРАЈЕ ОКУПЉАЊЕ

ПОГЛАВЉЕ 8. ОМОГУЋАВАЊЕ МИРНИХ ОКУПЉАЊА

Прописно планирање је кључ за успешно омогућавање сваког окупљања. Када се изради план са јасним циљевима полицијског обезбеђивања, код већине окупљања неће бити потребно учешће оперативног или стратешког команданта у доношењу одлука. Већина великих и малих окупљања неће довести до већих проблема, а ометање живота других лица ће бити краткотрајно. Само мали број окупљања доведе до насиља или изгреда.

Полиција је одговорна за то да омогући одржавање окупљања у складу са пријавом или договором и увек треба да настоји да ангажује минималан број полицијских ресурса који су потребни да би скуп прошао мирно. Тактички команданти треба непрестано да преиспитују полицијску операцију током трајања окупљања и да се ослањају на модел одлучивања у одређивању свог приступа током читавог скупа.

У овом делу се говори о главним активностима које полиција треба да спроведе у омогућавању одржавања мирних окупљања. Поглавље почиње са освртом на окупљања о којима је полиција унапред обавештена, било на основу формалне или неформалне пријаве окупљања, коју су организатори доставили надлежним органима или на основу полицијских обавештајних података. Затим је описано на који начин полиција треба да реагује када до окупљања дође спонтано, или без пријаве или претходног упозорења полицији. Такође се разматрају неки фактори који утичу на понашање људи који учествују у окупљањима и начини на које скупови могу да прерасту у нереди или насиље.

Знање

Полицијски команданти треба да настоје да увек имају најновија сазнања о окупљању и да све нове информације о окупљању, учесницима или другим дешавањима, која могу да утичу на скуп, буду достављене одговарајућим полицијским службеницима.

Омогућавање

Присуство полиције: Важно је да полицијски службеници, кад год је то могуће, заузму положаје пре него што се учесници скупа почну окупљати. Полиција мора да буде у могућности да полицијске службенике и опрему распореди на најадекватнија места, да постави препреке, затвори путеве, размотри своју процену ризика и побрине се за спровођење свих других договора, у циљу омогућавања окупљања и заштите учесника.

Рано распоређивање полицијских службеника нарочито је важно када место или рута окупљања укључује споран или осетљив простор. Ако је важно да се учесници окупљања или протестанти не окупе на одређеним местима, полиција онда мора прва да заузме тај простор. На тај начин ће се избећи или смањити фрустрација и потреба за употребом силе како би полиција померила скуп или неки његов део.

Ако рано дође на локацију, виши полицијски службеник ће имати прилику и да се састане са организаторима и другим кључним актерима, укључујући медије, како буду пристизали, и да им пренесе најновије информације или одржи брифинг о планираним догађајима у складу са принципом „без изненађења.”

Полицијски команданти треба да препознају разлику између видљивог и стварног присуства полиције. Кад год је то могуће, већина полицијских службеника и опреме треба да буде распоређена близу места окупљања, али ван непосредног видокруга учесника скупа. Алтернатива је флексибилно распоређивање обучених јединица без пуне опреме за сузбијање нереда које по потреби могу да обуку заштитну опрему.

Толеранција: Иако је њена одговорност да подржава јавни ред и закон, полиција увек треба да има на уму да њена улога подразумева одређени ниво дискреције. При обезбеђивању јавних окупљања, полиција треба да буде спремна да толерише мања кршења закона и испаде. Претерано строга примена закона може да изазове бес међу учесницима окупљања и да доведе до ескалације тензија и антагонизма према полицији. То треба експлицитно навести у оперативним плановима и додатно потврдити на брифинзима.

Евидентирање одлука: Полицијски команданти треба да се побрину за то да се све донесене одлуке или издате наредбе евидентирају у реалном времену, јер треба да буду доступне за потребе накнадног анализирања скупова.

Комуникација

Као и у другим фазама процеса, отворени дијалог са организаторима треба наставити. Ако је организатор ангажовао редаре, било професионално или на добровољној основи, може да се именује полицијски официр за везу да би пружао информације редарима или организаторима окупљања (ако редари нису присутни).

Током брифинга се дају информације о полицијској операцији, а затим се до краја окупљања одржава контакт са главним редаром.

Тактички командант треба да буде задужен за одржавање отворене линије дијалога са организаторима током скупа, преношење њихових захтева оперативном команданту и преношење информација и захтева полиције према организаторима.

Полиција увек треба да настоји да обезбеди да полицијски службеници шаљу искрену и доследну поруку свима са којима комуницирају током трајања окупљања. То укључује организаторе скупа, учеснике, противнике скупа, медије и заштитнике људских права. Такође треба да обезбеди несметан проток информација током трајања окупљања, као и да све релевантне стране буду информисане о евентуалним изменама окружења и околности до којих може да дође, у складу са принципом „без изненађења.”

Полиција такође треба да настоји да одржава двосмерну комуникацију са релевантним странама, уместо да само прикупља информације које могу да помогну полицијској операцији. То значи не само да треба да тражи мишљења организатора и учесника у реалном времену и да одговара на њихове бојазни, него и да доставља информације организаторима, како би они могли да прилагоде своје понашање и да реагују на било какве растуће тензије. Двосмерни ток информација посебно може да се искористи за ефикасно одговарање на гласине, које могу да се појаве и прошире током окупљања. Гласине могу да буду нарочито

проблематичне у ситуацијама када су односи између организатора и полиције лоши и неповерљиви.

Полицијски команданти треба да посвете посебну пажњу врсти униформе које носе полицијски службеници и опреми коју носе, броју полицијских службеника које је одмах лако уочити на месту окупљања и врсти возила или друге опреме која се налази у видокругу учесника. Изглед полицијских службеника и ресурса који се користе представља вид невербалне комуникације, а видљиво присуство полиције ће послати јасну поруку о намери и очекивањима организаторима и лицима која се окупљају да би учествовала у скупу. Ако су распоређени полицијски службеници у свакодневним униформама, то може да остави утисак да полиција има контролу и да очекује миран скуп, а када полицијски службеници на терену носе опрему за сузбијање нереда, изгледаће агресивније и као да очекују нереде. Призор полицијских службеника у опреми за сузбијање нереда може да подигне тензије међу учесницима или да снизи праг за насиље над полицајцима, зато што они изгледају заштићено. На тај начин се, у ствари, могу повећати шансе за агресивност и несарадњу са полицијом.

Разликовање

Команданти увек треба да настоје да одрже ниво свести полицијских службеника о разликама између учесника и да буду спремни да одговоре на промењиве потребе различитих категорија учесника док тече окупљање. Такође треба да буду у стању да разликују различите групе унутар окупљања, а нарочито треба да буду свесни појединаца који би својим речима и делима могли да допринесу порасту тензија и које би требало ставити под контролу хитном и раном интервенцијом.

Понашање полиције

Полицијски команданти треба да имају на уму да је полиција једнако подложна утицајима групне динамике, као и учесници окупљања. Полицијски службеници често имају сличан демографски профил као и лица која обезбеђују и могу да осећају различите емоције, укључујући немир, несигурност, бес или страх, нарочито ако расту тензије. Кључне разлике између групе полицијских службеника и групе

демонстраната су у томе што су полицијски службеници прошли обуку о одржавању јавног реда, имају асортиман специјалне опреме и под командом су надређеног полицијског службеника. Због тога је важно да се оперативни и тактички командант побрину за то да полицијски службеници задрже дисциплину и контролу, чак и када су суочени са вербалним насиљем појединаца или другим видовима провокација.

Полицијски команданти увек треба да размишљају о томе како да унапреде односе са учесницима окупљања. Треба да имају на уму да динамика окупљања може да се промени у зависности од односа између учесника и полиције и стеченог утиска о законитости полицијске улоге у омогућавању одржавања скупа. Сва окупљања укључују разне групе учесника, које имају различита мишљења и ставове према полицији и другим учесницима. Само мали број окупљања има потпуно непријатељски став према полицији. Исто као што непријатељство према полицији може да се појача као резултат полицијских акција, исто тако могу да порасту симпатије и поштовање према полицији. Дела толеранције и човечности (на пример, помагање лицима у невољи) полицијских службеника могу да поправе њихов однос са демонстрантима, да промовишу самостално одржавање реда међу учесницима и да допринесу ублажавању тензија, док свака употреба силе може негативно утицати на понашање учесника и повећати шансе за nerede у другим деловима окупљања. Полицијске службенике увек треба охрабривати да успоставе позитиван однос са лицима која обезбеђују.

Ако се полиција конфронтира са учесницима, то може да умањи или поткопа њену легитимност у њиховим очима. Међутим, када полиција олакшава ствари и комуницира са људима, можда ће их прихватити лица која обезбеђују. Учесници који прихватају легитимност полиције склонији су да остану мирни, што значајно смањује могућност нереда. Овакви учесници ће вероватно да подстакну и друге да остану мирни, а по свој прилици ће и да се дистанцирају од непримереног или насилног понашања мањине. Одржавање комуникације и омогућавање свих фаза окупљања је, због тога, кључно за миран и успешан исход скупа.

Спонтана окупљања

У неким случајевима, окупљања се организују као одговор на неко актуелно или хитно питање, а организатори и/или појединци који учествују у њему можда желе да се окупе у кратком року. У таквим околностима није могуће испунити законску обавезу пријављивања скупа. Понекад се окупљање организује са циљем да изненади оне у суседству. Изненадно окупљање („*flash mob*“) је врста спонтаног окупљања, када се група људи на брзину окупи (обично се организује путем СМС порука или друштвених медија) да би изразили неки став или мишљење, а након тога се брзо разиђу. Нека окупљања се организују без пријављивања полицији зато што организатори не верују полицији или се плаше да ће скуп бити забрањен, те због тога не желе да открију да ће до окупљања доћи.

Иако такви скупови можда крше локалне прописе, полиција треба да омогући одржавање мирних окупљања. Ако полиција није имала прилику да изврши припреме за скуп и распореди ресурсе, може да буде потребан хитан полицијски одговор. Уопштено, полиција треба да има планове за непредвиђене ситуације да би решавала такве случајеве.

Захваљујући технолошком развоју друштвених медија, мобилних телефона и интернета, људима је све лакше да организују окупљање у кратком року, без ослањања на традиционалне облике организације. Многа спонтана окупљања, у ствари, и немају формалног организатора, него се сазивају путем различитих неформалних друштвених мрежа.

Када дође до окупљања о којем полиција није унапред обавештена ни на који начин, очекује се да прва полицијска екипа која стигне на место догађаја предузме прве кораке. Полицијски службеници који први стигну на лице места, увек прво морају да се фокусирају на омогућавање одржавања мирног окупљања и стабилизовање ситуације на најбољи начин. Другим речима, треба да се побрину да сва дешавања остану мирна, да учесници буду безбедни, а ако дође до нереди, да се такво понашање не прошири или не угрози друге.

Ако полиција ради на непланираном окупљању, полицијски команданти (било на оперативном или тактичком нивоу) прво треба да процене ситуацију и да примене модел одлучивања описан у Поглављу 3, како би адекватно реаговали и омогућили одржавање окупљања. Важно је да полиција покуша да покрене дијалог са организаторима,

како би се јасно изнеле намере и једних и других. Полиција треба да пази на то да не предузме радње којима би могли да се изазову нереди или опасност међу учесницима окупљања. Уз визуелну процену ситуације, полиција ће моћи да распореди одговарајуће ресурсе, како би на најефикаснији начин омогућила одржавање окупљања. Ако се ради о насилном окупљању, ограничавање насиља треба да буде приоритет. Већина непланираних окупљања ће остати мирна, и као таква, захтевају тек нешто више од пажње полиције у пролазу.

Јавна безбедност мора да буде први приоритет за полицију, а током већине окупљања потребна је помоћ у контроли саобраћаја током и по завршетку скупа, док се људи разилазе. Потребно је посветити пажњу и евентуалним противницима окупљања и размотрити да ли су склони подизању тензија или насилном понашању.

Полиција затим треба да размотри и питање безбедности лица која су посредно укључена у окупљање. Можда је потребно преусмерити саобраћај из тог подручја и објавити информације о евентуалним кашњењима у превозу. Потребно је обавестити и различите службе, као што су ватрогасци и хитна помоћ, јер свако одлагање у пружању таквих услуга може да утиче на хитан одговор у случају инцидента. Полиција треба да узме у обзир и локалну заједницу и фирме у том подручју. Велика окупљања могу да привуку криминалце опортунисте. Коначно, полиција треба да размотри факторе, као што су старосна доб и род учесника и лица која се налазе у близини.

Ако се окупљање одужи, полиција ће можда морати да успостави командну структуру, да утврди стратешке намере и циљеве полицијског рада, да распореди оперативне опције и ресурсе и да даље одржава формалне линије комуникације са организаторима. Омогућавање одржавања мирног окупљања може да подразумева одређене неугодности за грађане, а ако не постоји јасна опасност по јавну безбедност, први корак полиције не би требало да буде усмерен на прекид или разбијање скупа.

Сваку одлуку о ограничавању или разбијању окупљања потребно је пажљиво размотрити, уз одмеравање права и слобода свих укључених лица, као и ризика од ескалације и могуће штете у случају разбијања скупа.

Омогућавање учесницима да се разиђу

У одређеном тренутку, учесници окупљања ће одлучити да напусте место окупљања. Учесницима окупљања треба омогућити да се спонтано разиђу, а појединцима треба дозволити да напусте то подручје, без уплитања полиције. Учесницима треба да се омогући слободан приступ безбедним рутама за удаљавање од места окупљања, а потребно их је и заштитити од напада непријатељски настројених противника, који могу да им прете насиљем.

Ако дође до било каквог облика активног полицијског разбијања скупа, увек се узимају у обзир одређени фактори:

- Морају да постоје одговарајуће руте за излаз или бег, како би људи могли да се разиђу;
- Полицији је теже да контролише мале распршене групе него једну велику;
- Када се скуп разбије, људи морају да буду у могућности да се врате кући;
- Само присуство већег броја полицијских службеника може да одложи спонтано разилажење учесника окупљања, па треба размислити о склањању полицијских службеника из видокруга учесника, али тако да и даље остану доступни за хитан ангажман; и
- Полиција такође треба да настоји да размотри сва специфична питања која се односе на разбијање окупљања која би могла непропорционално да утичу на безбедност жена, деце или лица са инвалидитетом.

Ако окупљање има мали или никакав утицај на права и слободе других лица или добробит локалног становништва и одвија се на безбедној локацији, полиција треба да учесницима омогући да ту остану и размотри дуготрајно присуство скупа, кроз различите облике дијалога.

Контролни списак

Одговорности командног тима у фази омогућавања скупа

Стратешка команда ће да:

- ✓ Прати рад полиције на обезбеђивању скупа, како би обезбедила непрестано поштовање људских права;
- ✓ Разматра стратешке намере, како би биле адекватне за операцију;
- ✓ Сарађује са оперативним командантом, да би се обезбедила довољна расположивост ресурса; и
- ✓ Информише оперативног команданта.

Оперативна команда ће да:

- ✓ Обезбеди редовно информисање свих тактичких команданата о операцији;
- ✓ Преноси информације према стратешкој команди и у супротном правцу;
- ✓ Управља скупом у складу са људским правима и стратешким намерама;
- ✓ Непрестано ревидира и потврђује или мења циљеве полицијског рада или примену полицијске тактике у складу са проценом ризика и новим информацијама;
- ✓ Побрине се за то да се прописно истраже сви докази о криминалном понашању; и
- ✓ Настави да прати добробит својих полицијских службеника.

Тактичка команда ће да:

- ✓ Информише све полицијске службенике под својом командом;
- ✓ Побрине се за то да сви полицијски службеници поступају у складу са људским правима и преиспита свако непримерено понашање;
- ✓ Што пре пријави сваку употребу силе;
- ✓ Побрине се за то да се сви докази о кривичним делима, укључујући повреду службене дужности на страни полиције обезбеде, сачувају и доставе тиму за истраге;
- ✓ Преноси информације према оперативној команди и у супротном правцу;
- ✓ Одобрава или забрањује полицијске тактике у зависности од ситуације; и
- ✓ Прати добробит полицијских службеника под њиховом командом.

ПОГЛАВЉЕ 9. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ НЕРЕДА И НАСИЉА

Полиција мора да има на уму да се велика већина окупљања заврши мирно, уз поштовање закона и других ограничења, и да се учесници на крају мирно разиђу. Неред и насиље се дешавају релативно ретко, иако може да изгледа да су много чешћи зато што се такво насиље обавезно пријављује.

Полиција увек треба да размотри како ће радње које предузму (или не предузму) и изјаве које дају (или не дају) утицати на ескалацију тензија пре или током самог окупљања. Полиција можда нема контролу над бројем учесника окупљања, али могу да контролишу ниво комуникације, због чега су ефективна комуникација (не само са учесницима окупљања и организаторима него и на широј основи, на пример, путем друштвених медија) и политика „без изненађења” толико важне. Подстицањем доброг понашања, полиција ствара много боље шансе да окупљање протекне мирно, него у ситуацији кад непрестано чека да се суочи са лошим понашањем.

Све док је окупљање ненасилно, чак и ако је незаконито, полиција треба да избегава употребу силе. Као што је наведено, сила се користи само онда када ниједна друга алтернатива не делује. Употреба силе у било ком контексту увек треба да буде на минималном нивоу, који је нужан да би поново био успостављен јавни ред. Полиција увек треба да има спреман низ различитих оперативних опција за смањење потребе за коришћењем силе током обезбеђивања окупљања, а пре употребе било какве силе, треба да се ослања на опције које укључују комуникацију, дијалог и прикупљање доказа, а не интервенцију. Када је могуће, полиција треба да задржи стрпљење и сачека да неформални начини за смањење тензија или нереда почну да делују.

Деескалација

Појам деескалација се често погрешно тумачи. Он не значи исто што и пасивност. Деескалација је активно смањење тензија кроз комуникацију и предузимање различитих радњи, уместо чекања да избију нереда или насиље. Деескалација треба да се сматра позитивном и проактивном полицијском тактиком, а не пуком реакцијом на променљиви контекст. Кад ситуација ескалира и дође до употребе силе,

полиција треба што пре активно да смањи њене размере, како би ситуацију вратила у нормалу.

Како је више пута истакнуто у овом Приручнику, полицијски команданти треба да користе различите видове комуникације за смањење тензија и деескалирање ситуације, кад год је то могуће. Нарочито је важно да полицијски командант одржава контакте са организатором окупљања и другим релевантним актерима током трајања окупљања, лицем у лице, или путем мобилних телефона. Када дође до прекида комуникације, увек је важно поново успоставити линије комуникације, дијалога, као и видове посредовања или умиривања учесника, и то треба да постане норма. Полиција увек треба да буде спремна да објасни своје деловање или неделовање и да прихвати кривицу када је то потребно. Дијалог и комуникација могу значајно да утичу на смањење тензија. Полиција увек треба да настоји да ситуацију врати у стање прихватљивог реда и ниских тензија. Међутим, треба имати на уму и да полиција и чланови заједнице могу да имају различите перцепције.

Деескалација тензија може да захтева невербалну комуникацију у циљу преношења полицијских намера широј групи људи, као што је померање воденог топа или полицијских возила ван видокруга кад престане потреба за њима. То може да подразумева распоређивање локалних полицијских службеника у стандардним униформама, да би заменили полицијске службенике опремљене за сузбијање нереда. Међутим, командант полиције увек мора да има на уму да је дужан да понуди заштиту полицијским службеницима када је то потребно.

Обуздавање (спречавање ширења)

Један од начина поступања у случају избијања нереда је да се окруже и надзиру лица која се насилно понашају. Постоје многи облици обуздавања. У најосновнијем облику, то једноставно може да подразумева пажљиво усмеравање учесника окупљања, како би били безбедни од саобраћаја који се одвија у близини. Може да се ради и о опсежнијој акцији која захтева ангажман значајних полицијских ресурса, као што је обезбеђивање пратње мирном маршу док пролази поред противника који могу да постану насилни.

Једна од контроверзнијих метода коју полиција понекад користи позната је под називом „котао” („*kettling*”). Полиција тада ограничава кретање (неких) учесника окупљања, тако што их физички окружи у одређеном подручју. Теоретски, полиција на тај начин може да ограничи кретање групе људи који се насилно понашају, или у случају када постоји непосредан ризик од јавних нереда или озбиљног оштећења имовине. Окружена лица ће се постепено пуштати у малим групама, које могу да се контролишу.

Полицијски команданти увек треба да имају на уму да постоји велики ризик да ће трајање таквог ограничавања и обуздавања бити непропорционално (нарочито ако је лоше испланирано и координисано), а то се односи и на случајеве када се велики број окружених лица понаша мирно. Постоји и ризик да ће се лица, која нису ограничена на овај начин, солидарисати са онима која јесу. Због тога, обуздавање и ограничавање може да буде контрапродуктивно. Треба да постоје и протоколи да би се лицима која се случајно нађу у окружењу омогућило да изађу. Када се само неки учесници окупљања насилно понашају, осталима треба дозволити да мирно наставе. Сврха обуздавања увек треба бити да се спречи наставак или ескалација насиља и омогући наставак мирног окупљања.

Важно је да организатори окупљања и лица која су окружена и под надзором буду редовно информисана о разлозима и вероватном трајању таквог надзора. Лицима, која се налазе у окруженом и надзираном делу, мора да буде омогућено задовољавање основних потреба, као на пример, одлазак у тоалет и потребне залихе воде (ово је нарочито важно на екстремној врућини или хладноћи). Полиција увек треба да има на уму различитости између учесника окупљања, који могу да се затекну у било каквом окружењу ове врсте, па људима мора да се омогући одлазак из окруженог дела, а нарочито потенцијално рањивим лицима, као што су труднице, деца, старија лица и болесна или повређена лица. Окружење треба да траје минимално и само онолико колико је неопходно и мора редовно да се преиспитује.

Многи учесници окупљања, групе за заштиту људских права и неки судови изразили су значајне бојазни када се ради о обуздавању и ограничавању ове врсте. Утврђено је да је полицијско стварање „котла” незаконито у многим контекстима. Метода „котла” не прави разлику између учесника; полиција не разликује учеснике и оне који не учествују у окупљању, као ни мирне и проблематичне учеснике.

Дозвољавање неким лицима да пређу полицијску линију, уз истовремено спречавање других да то учине, може да доведе до ескалације тензија, а кордон који не дозвољава излаз потенцијално крши права појединца на слободу и слободу кретања.²⁶ У Извештају ОЕБС/ОДИХР-а о праћењу слободе мирног окупљања у одабраним државама учесницама ОЕБС-а из 2014. године препоручује се да се „стратегије за контролу група које се ослањају на обуздавање и ограничавање (‘котао’ или ‘сатеривање у тор’) користе само онда када је то неопходно у циљу спречавања озбиљног оштећења или повреде и када не може да се примени алтернативна полицијска тактика која би била мање рестриктивна у погледу права на слободу и права на слободу кретања.”²⁷ Обуздавање сатеривањем у „котлове” захтева ангажман великог броја полицијског особља, што може значити да ће велики број полицијских службеника бити на терену дуге временске периоде.

Разбијање окупљања

Прва опција за полицију увек треба да буде да људима омогући да се спонтано разиђу. Полицијско разбијање скупа увек треба да буде последња опција и користити се искључиво као одговор на насиље или непосредну претњу насиљем.

Пре примене других оперативних опција, полиција прво треба да испроба вербалне и визуелне захтеве према учесницима да се разиђу и преговоре са организаторима или кључним лицима од утицаја и редарима, како би се омогућило удаљавање од места окупљања. То би требало да буде рутински приступ у случају када људи одбијају да оду, осим ако је већ у току раширено насиље, и свако одлагање би довело у опасност особље одговорно за јавну безбедност.

Када се донесе одлука о употреби силе за разбијање насилног окупљања, одобрење мора да дође од оперативног команданта. Одлука мора да буде у потпуности документована, уз навођење потпуних разлога који стоје иза одабраних опција.

26 *Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly* (Смернице о слободи мирног окупљања), оп. цит., напомена 1, с. 79.

27 OSCE/ODIHR *Report Monitoring of Freedom of Peaceful Assembly in Selected OSCE Participating States*, Warsaw, 17 December 2014, <<http://www.osce.org/odihr/132281?download=true>>.

Пре употребе силе, увек треба да буде издато упозорење учесницима окупљања. Једини изузетак је ситуација у којој било какво одлагање може да доведе до непосредног губитка живота или озбиљних повреда. Упозорење се издаје више пута, коришћењем одговарајуће справе за појачавање звука и на адекватном језику. Упозорење треба да буде јасно и разговетно, без ометања другим звуковима, као што је претерана бука мотора. Некад је потребно издати упозорење са више различитих места, како би сви учесници могли да га чују. Када је окупљање вишејезично, полиција треба да размисли о издавању упозорења на више језика, па чак и о коришћењу писаних знакова или табли са електронским натписима, када су доступне.

Полиција учесницима мора да остави довољно времена да испуне њене захтеве пре издавања другог упозорења или употребе силе.

Када је могуће, треба направити визуелни и аудио-снимак упозорења и одговора грађана на њега.

Ако полиција одлучи да је потребно употребити силу, то треба да се односи на циљане интервенције према насилним учесницима, а оне треба да остану на минималном нивоу, који је неопходан да се насиље заустави и поново успостави јавни ред. Полиција увек треба да има на уму разлике међу учесницима окупљања и да узме у обзир вероватни утицај употребе силе на нарочито рањива лица.

Када се мањина учесника насилно понаша, потребно је предузети мере против тих појединаца, а осталим учесницима треба дозволити да наставе окупљање, или да се спонтано разиђу. Одлука о примени тактике за разбијање скупа треба да се заснива на понашању већине, а не на делима појединаца.

Контролни списак Одговорности командног тима

Стратешка команда ће да:

- ✓ Настави да прати рад на разбијању скупа, да би обезбедила непрестано поштовање људских права;
- ✓ Одлучи о потреби за употребом силе да би се подстакло разилажење учесника;
- ✓ Преузме контролу над ресурсима који више нису потребни оперативној команди; и
- ✓ Побрине се за расположивост одговарајућих ресурса за вођење истраге по пријавама против полицијских службеника због повреде службене дужности или, у случају када истрагу води нека друга организација, пријави ствар без одлагања и стави све релевантне доказе на располагање.

Оперативна команда ће да:

- ✓ Подржи мирно разилажење учесника скупа;
- ✓ Настави дијалог са организаторима и другим актерима;
- ✓ Када мирно разилажење учесника није могуће, тражи или ће дати одобрење за употребу силе, искључиво тамо где је то неопходно;
- ✓ Побрине се за то да се редовно разматра свако одобрење за примену оперативних опција, а када се околности промене, повући ће одобрење;
- ✓ Побрине се за то да се сви ресурси који више нису потребни пребаце под контролу стратешке команде; и
- ✓ Настави да преноси релевантне информације стратешкој или тактичкој команди.

Тактичка команда ће да:

- ✓ Настави да преноси информације оперативној команди;
- ✓ Евидентира сваку употребу силе од стране полиције и да пренесе појединости оперативној команди;
- ✓ Побрине се за то да полицијски службеници поступају професионално, законито и у складу са људским правима и да се придржавају оперативног плана;
- ✓ Настави да прати добробит својих полицијских службеника; и
- ✓ Прати безбедност људи који напуштају окупљање, посвећујући посебну пажњу лицима са којима су повезани специфични фактори ризика, на пример, женама које саме путују кући, тешко покретним лицима, ЛГБТИ учесницима..

Део IV

НАКОН ОКУПЉАЊА

ПОГЛАВЉЕ 10. БАВЉЕЊЕ ПРАКТИЧНИМ ПИТАЊИМА

Окупљање је дефинисано као привремени скуп; међутим, не постоји сагласност око тога колико кратко или дуго окупљање може да траје, а да и даље може да се сматра привременим скупом. Током протеклих година, повећан је број много дуготрајнијих окупљања, на којима су демонстранти често присутни на полутрајној основи, на месту где су подигли шаторске конструкције и друге објекте за задовољавање својих потреба.

Кључни принципи и радње описане у овом Поглављу треба да буду усвојени за све врсте окупљања, било да је дошло до насиља или нереди, или не. Људи који напуштају место окупљања треба да се заштите, нарочито ако је окупљање наишло на насилан отпор и можда постоји ризик од злочина из мржње.

Након великих окупљања, полиција често открије угрожена лица, укључујући изгубљену децу или жртве криминала, па прописно обучено особље треба да буде у стању да решава такве случајеве. Медицинско особље и средства треба да буду на лицу места до потпуног разилажења учесника окупљања.

Управљање ресурсима

Након сваког окупљања, врши се постепена примопредаја ресурса локалним полицијским командантима, који ће да наставе са свакодневним полицијским радом у том подручју. Брзина повлачења полицијских ресурса за одржавање јавног реда ће зависити од одређених индивидуалних околности. Међутим, полицијски службеници прво треба да се врате у своје станице и да остану у приправности одређени период пре него што коначно буду отпуштени са дужности. На тај начин се обезбеђује довољан број расположивих ресурса, да би полицијски командни тим могао да реши проблем ако дође до инцидента током разилажења учесника окупљања.

Током периода између приправности и одступања, стратешки командант треба да размисли о распоређивању ресурса за решавање евентуалних инцидента, као што су:

- Места злочина;
- Уклањање препрека и саобраћајних знакова;

- Чување, превоз и обрада приведених лица;
- Управљање доказима; и
- Враћање и пописивање полицијске опреме.

Евидентирање употребе силе

Полицијски службеник који употреби силу мора то да пријави надређеном чим то буде изводљиво, а писмени записник мора да буде израђен што пре. Када надређени службеник сматра да је употреба силе била неоправдана, или ако буде поднесена притужба против неког полицијског службеника, стратешки командант ће да се побрине за ангажман довољног броја ресурса, да би се обезбедили докази и спровеле истраге у складу са политиком деловања и процедурама за употребе силе. Препоручује се формирање посебног тима, који ће оперативни командант задужити да прикупи све релевантне материјале за накнадну анализу и разматрање операције.

Повреде полицијских службеника

Медицинске службе морају да буду на располагању повређеним полицијским службеницима. То укључује и дуготрајно саветовање и терапију управљања стресом у случају акутне реакције на стрес и посттрауматског стресног поремећаја. Полицијски службеници који учествују у трауматским инцидентима можда немају очигледне физичке повреде, али су можда претрпели емоционалну трауму, која може да се манифестује на друге начине. У таквим случајевима, полицијски службеници треба да прођу професионално лечење пре повратка на дужност.

Враћање опреме

Приликом враћања ватреног оружја и мање смртоносне опреме, важно је да надређени изврше проверу како би били сигурни да су враћене исте количине опреме и муниције које су издате пре скупа. Свако неподударање захтева писмени извештај који се, по потреби, комбинује са евентуалним извештајима о употреби силе. Потребно је провести истрагу у случају изгубљене опреме, или ако се појави опрема која раније није била на списку.

Притвор

На привођење учесника током прикупљања (зато што су починили административни прекршај, кривично или неко друго дело) примењују се високи критеријуми, имајући у виду слободу и безбедност, као и да је свако уплитање у слободу окупљања временски осетљиво.

Притвор се примењује само у врло хитним ситуацијама, када би остатак лица на слободи довео до чињења тешких кривичних дела.²⁸

Са лицима која су законито приведена и притворена током окупљања треба да се поступа са поштовањем. Она се приводе у одговарајућу полицијску станицу, без непотребног одлагања, а полицијски службеник који је извршио привођење и службеник који прима приведена лица у полицијској станици морају да направе записник о привођењу.

Приведеном лицу морају да се наведу разлози за привођење на језику који разуме, а оно мора да буде пуштено на слободу или што пре изведено пред суд како би се размотрила законитост притварања. Обавезно се води записник о притварању лица и поступању према њему током притвора. Притворено лице има право да обавести треће лице о свом привођењу, право на приступ правним саветима и лекарски преглед.

Важно је да се различите категорије притворених лица држе раздвојено, узимајући у обзир њихову старосну доб, род или разлог притварања. Због тога се мушкарци и жене држе у притвору одвојено, а деца морају да буду раздвојена од одраслих лица. Приведеним лицима мора да се обезбеди удобан и хигијенски смештај, са одговарајућим осветљењем и довољно простора за кретање. Морају да се обезбеде одговарајући санитарни услови, укључујући воду за прање, као и одговарајућа храна. На захтев, морају да се обезбеде и питка вода и лекарске услуге.

Потребно је увести протоколе за заустављање и претрес, притварање или привођење учесника. Изузетно је важно да државе успоставе јасне протоколе за законито заустављање и претрес или спровођење учесника окупљања. Такви протоколи треба да садрже смернице о томе када су такве мере адекватне, а када нису, на који начин се спроводе

²⁸ *Guidelines on Protection of Human Rights Defenders, on. cum.,* напомена 1.

и како поступати са лицима након привођења. Током израде ових протокола, потребно је обратити пажњу на међународну судску праксу када се ради о правима на приватни и породични живот, слободу и слободу кретања.²⁹

Контролни списак Одговорности командног тима

Стратешка команда ће да:

- ✓ Постепено пренесе контролу на полицијске службенике који свакодневно раде у датом подручју;
- ✓ Распореди ресурсе за спровођење истрага; и
- ✓ Побрине се за то да истраге буду ефикасне.

Тактичка команда ће да:

- ✓ Надгледа прописно чување, превоз и обраду приведених лица; и
- ✓ Надгледа прикупљање доказа и истраге.

Оперативна команда ће да:

- ✓ Побрине се за то да употреба силе од стране полицијских службеника буде прописно евидентирана;
- ✓ Када су почињена кривична дела, побрине се за подношење одговарајућих пријава и извршење радњи у оквиру кривично-правног поступка;
- ✓ Побрине се за то да информације о приведеним лицима буду прописно евидентирани;
- ✓ Побрине се за коректно поступање са приведеним и притвореним лицима;
- ✓ Управља местима злочина;
- ✓ Врати опрему; и
- ✓ Побрине се за пружање лекарских услуга полицијским службеницима, када је потребно.

29 *Ибидем.*

ПОГЛАВЉЕ 11. АНАЛИЗА УСПЕШНОСТИ ИЗВРШЕНЕ ОПЕРАЦИЈЕ И УЧЕЊЕ

Од кључног је значаја да полиција нешто научи из својих успеха и евентуалних неуспеха. По завршетку окупљања врши се свеобухватна анализа, како би се размотрила дешавања и исходи у складу са Стратешким планом и конкретним стратешким намерама.

Чак и када се чини да је све протекло глатко, по завршетку скупа је потребно извршити потпуну анализу са полицијским службеницима и кључним спољним актерима. Једнако је важно осврнути се на ствари које су добро прошле и на оне које нису. Прикупљање свих релевантних информација омогућава полицијским службеницима, актерима и организаторима окупљања, када је то могуће, да размене мишљења и искуства, да би се утврдиле лекције које могу да доведу до измена будућих планова или организационих политика деловања, или како би се обуке прилагодили у циљу унапређења способности полицијских служби да обезбеде будуће скупове.

Од виталне је важности да комплетно укључено особље, без обзира на чин, схвати да је сврха анализе успешности извршених операција да се потпуно и тачно евидентирају догађаји и унапреди учинак, а не да се неке припише кривица. Сви полицијски службеници који су допринели полицијској операцији треба да учествују у анализи њене успешности. То треба да се објасни актерима и другим укљученим странама, као и ако се планира да информације евентуално буду достављене медијима.

Врсте анализе успешности извршене операције

Уопштено, постоје три врсте анализе успешности извршене операције: хитна (или тренутна) анализа, интерна организациона анализа и анализа у којој учествује више агенција. Хитна анализа се врши након свих скупова; организациону анализу треба извршити након већих скупова; док се анализа у којој учествује више агенција спроводи када обезбеђивање скупа подразумева интензиван ангажман више агенција или када је укључено неколико заједница.

Током анализе успешности извршене операције, узима се у обзир следеће:

- Анализа се спроводи отворено и искрено;
- Циљ анализе је разумевање или учење на нивоу појединца, групе или организације;
- Анализа треба да буде у складу са професионалним одговорностима; и
- Допринос свих укључених се цени на исти начин.

Анализе се прописно евидентирају, а резултати се достављају свим члановима тима.

Хитна анализа успешности операције: Ова анализа се врши одмах након завршетка скупа и разилажења учесника. Сви команданти обједињују информације од полицијских службеника под њиховом командом, а официри за везу или дијалог са заједницом обједињују информације које су добили од организатора окупљања. Оне се затим прослеђују стратешком команданту, који предузима даље радње.

Када се очекује избијање насиља и/или привођење значајног броја људи током окупљања, препоручљиво је да се ангажује специјални тим за анализу успешности операције, који ће да разговара са сваким полицијским службеником пре него што оде са дужности, да би се побринули за следеће:

- Сви случајеви употребе силе су прописно евидентирани;
- Докази познати полицијским службеницима су прикупљени и достављени тиму за истраге; и
- Идентификовани су полицијски службеници којима треба подршка, на пример, саветовање о трауми.

Током хитне анализе:

- Обезбеђује се брзо прикупљање важних информација на основу брифинга са учесницима;
- Прикупљају се и евидентирају информације о инцидентима;
- Омогућена је непосредна дискусија о различитим питањима и бојазнима;
- Говори се о кључним безбедносним питањима; и
- Пружа се прилика да се особљу и актерима упуте захвале.

Сваки тактички командант ће да изврши малу анализу успешности операције пре изношења својих сазнања оперативној команди.

Преглед након извршене акције је незахтевна, ефективна врста хитне анализе за тимове, са специфичним циљем да се утврде лекције за будућност.³⁰ Заснива се на одговорима на четири питања:

- *Шта смо планирали да учинимо?* Која нам је била намера? Шта је требало да се деси? Јесу ли командант и полицијски службеници имали другачије намере? Шта вам је било на уму?
- *Шта смо заиста урадили?* Шта би се видело на камери? Без окривљавања, размотрити кључне догађаје, хронолошки редослед и улоге.
- *Шта смо научили?* Фокусирати се на оно што смо научили, а не на наредне кораке. Шта сада знамо, а што нисмо знали раније? Које јаке и слабе стране смо открили? Какав савет бисмо дали некеме ко сада започиње операцију?
- *Шта ћемо урадити?* Како да се припремимо за следећи сличан скуп? Шта ћемо променити?

Још једна ефикасна опција за учење подразумева коришћење тимова за колегијално оцењивање у којима учествују искусни припадници различитих полицијских снага који сарађују са истраживачима на опсервационим теренским истраживањима у циљу утврђивања добрих пракси и научених лекција.³¹

Организациона анализа успешности операције: Организациона анализа успешности операције врши се када је потребно више конкретних информација о скупу, или када се скуп одвијао током дужег временског периода. Ова врста анализе следи сличан формат, иако се извештаји достављају у писменој форми.

30 Види: After Action Review Guidelines for Practice at: <[http://www.commonknowledge.org/docs/Nancy%20Dixon%20-%20After%20Action%20Review%20\(AAR\)%20Guidelines.pdf](http://www.commonknowledge.org/docs/Nancy%20Dixon%20-%20After%20Action%20Review%20(AAR)%20Guidelines.pdf)>.

31 GODIAC – *Good practice for dialogue and communication as strategic principles for policing political manifestations in Europe Field study Handbook*, (Stockholm: Polisen, 2013), <http://polisen.se/PageFiles/321996/Field_study_Handbook_2013.pdf>.

Организациона анализа успешности операције:

- Спроводи се у року од четири недеље након операције (у посебним случајевима може да траје дуже);
- Укључује исте кључне актере као и хитна анализа;
- Бави се организационим, а не личним питањима;
- Фокусира се на тражење јаких и слабих страна, као и идеја за будућност; и
- Пружа прилику да се особљу и актерима упуте захвале.

Анализа успешности операције у којој је учествовало неколико агенција: Када је више агенција интензивно учествовало у омогућавању окупљања, или када је укључено више заједница или актера, препоручује се вршење ове врсте анализе. Формат анализе остаје исти. Међутим, може да се примени процес слојевите анализе, где се сличне анализе врше унутар различитих агенција, које затим достављају информације једном централном телу које их обједињује и обрађује.

Анализа успешности операције у којој је учествовало неколико агенција:

- Спроводи се у року од шест недеља након инцидента (у посебним случајевима може да траје дуже);
- Фокусира се на међуагенцијску координацију или утицај на заједницу;
- Фокусира се на тражење јаких и слабих страна за убудуће;
- Укључује могућности за учешће спољних кључних актера, а може да обухвата и облике јавног дијалога или јавне догађаје; и
- Пружа прилику да се особљу и актерима упуте захвале.

У следећим случајевима се препоручује да независно тело води процес анализе успешности извршене операције:

- Током окупљања или разбијања скупа дошло је до значајног инцидента;
- Избијање насиља ширих размера;
- Ангажован је значајан број полицијских снага;
- Примљене су озбиљне оптужбе против полиције због повреда службене дужности; и
- Стратешки командант сматра да ће то користити полицијској служби у будућности.

Ако је потребна оваква анализа, потребно је омогућити учешће представника организатора и учесника окупљања, као и осталих кључних актера.

Научене лекције

По завршетку организационе или хитне анализе извршене операције и ажурирања и обједињавања евиденције, стратешки командант је одговоран за састављање извештаја, који ће да буде основа за утврђивање научених лекција.

У наведеном извештају се:

- Сажето описује редослед догађаја;
- Идентификују укључене функције;
- Описују радње полицијских службеника;
- Уздржава се од критиковања индивидуалних активности;
- Описује се прецизан временски след; и
- Од почетка до краја је базиран на чињеницама, концизан је и објективан.

Овај извештај омогућава полицијској служби да:

- Демонстрира када је реакција била ефикасна, а када није, и да објективно утврди због чега је то тако;
- Препоручи начине за унапређење будућих реакција; и
- Подстакне отворену културу.

Учешће грађана: Иако се документ са наученим лекцијама користи у интерном процесу учења унутар полицијске организације, он треба да се користи и за поновно ангажовање у раду са спољним актерима, укључујући организаторе окупљања, учеснике, политичаре и политичке странке, медије и организације за заштиту људских права, било у оквиру процеса поновног успостављања комуникације и поверења или у оквиру сталног процеса преузимања јавне одговорности.

Такав дијалог и комуникација нарочито су важни ако је током окупљања дошло до насиља или нереда, или су изнесене јавне критике на рачун полицијског обезбеђивања скупа. То је кључни елемент позитивног и одговорног полицијског рада усмереног на заједницу и темељни део сваког приступа полицијском раду заснованог на поштовању људских права. Када се полицијско обезбеђивање

окупљања посматра негативно, а нарочито ако је полиција употребила силу (или није успела да заштити учеснике окупљања од других лица), то је проблематична оставштина и терет за будуће скупове и носи повећан ризик од фрустрације, непријатељства и беса. То лако може да доведе до конфронтације са полицијом на наредном окупљању. Такав развој догађаја треба да буде спречен кроз одговарајућу комуникацију са грађанима, транспарентну евалуацију и истрагу по потреби.

Вођење евиденције: Информације о процесу планирања, улогама и одговорностима, стратешким намерама које обликују процес доношења одлука и исходима тих одлука треба да буду доступне за разматрање, а нарочито информације које се односе на одлуке које утичу на права и слободе појединца. Применом модела и оквира за планирање који су описани у овом Приручнику, полицијски командни тим би требало да буде у стању да изради структурисане планове и регистре одлука који ће бити део процеса анализирања успешности извршене операције и допринети иницијалном планирању за будуће скупове.

По завршетку скупа, или по завршетку смене ако окупљања трају неколико дана, сви полицијски службеници морају да размотре своје поступке и да се побрину да се изради тачна евиденција њихових поступака, као и поступака других лица. Сви записници морају да буду потписани, датирани, са временском ознаком и достављени надређеном на контролу и потпис.

Сви полицијски службеници морају да забележе свако запажање или да заштите доказе о кривичном делу или дисциплинском прекршају. Полицијски службеници такође морају да евидентирају сваки инцидент када су морали да употребе силу и да то пријаве надређеном што пре.

Поред тога, команданти морају да направе писмену евиденцију примљених информација и одлука које су донели у оквиру извршавања својих дужности. Оперативна команда мора да евидентира све релевантне одлуке, наводећи основу за доношење одлуке, расположиве опције и резултат одлуке.

Применом оквира модела одлучивања, команданти могу бити сигурни да су евидентирали све релевантне чињенице. Тактички команданти такође треба да евидентирају све примљене информације

које су прослеђене оперативној команди, јер то може да буде део њиховог процеса одлучивања. Када тактички командант задужи другог полицијског службеника да помогне у вођењу евиденције или дневника, командант мора да надгледа и проверава евиденцију, како би се побринуо за то да се чињенице верно записују.

Оперативни командант је дужан да обезбеди да полицијски службеници под његовом командом израде своје записнике и да их потпише и датира пре него што полицијски службеници заврше смену. Међу изузетке од овог правила спадају полицијски службеници који су на лечењу повреда, или који нису доступни због других ванредних ситуација. У тим случајевима, њихови записници се припремају и потписују чим то буде изводљиво.

Оперативни командант је дужан да води евиденцију о временском следу окупљања, уз примљене информације, податке о распоређивању полицијских снага, акцијама, инцидентима и полицијском одговору. Он или она има на располагању тим који му помаже у евидентирању ових појединости, али на оперативном команданту је да провери да ли је евиденција исправна и да је потпише као тачан записник о догађајима и чињеницама. Оперативни командант је дужан да води личну евиденцију релевантних одлука које су донесене и информација које је проследио стратешкој команди. Такође је дужан да провери и да потпише евиденцију оперативних команданата.

Стратешка команда такође мора да евидентира своје процесе одлучивања и разлоге за евентуалне промене стратешких намера. Дужни су и да провере и потпишу евиденцију оперативне команде.

Ова евиденција је од виталног значаја за транспарентност доказа и одговорност, а омогућава и контролу од стране државе, њених грађана или надзорних тела. И ова евиденција се обједињује са осталим информацијама у оквиру анализе успешности извршене операције. Треба имати на уму да се са информацијама осетљиве природе мора пажљиво поступати, да не би дошло до непотребног утицаја на приватност појединаца. Полиција мора да поштује поверљивост информација из више разлога, а неки од њих су интегритет појединаца, истраге о кривичним делима, принцип претпоставке невиности и безбедност државе. Међутим, полиција мора да размотри информацију и да успостави равнотежу између потпуног и делимичног објављивања, или пак необјављивања у циљу заштите права на

приватност. Полиција никада не сме да задржава информације да би прикрила преступе, полицијске грешке или повреде службене дужности.

Акциони план: Завршни део извештаја о наученим лекцијама треба да садржи препоруке у циљу унапређивања будућих акција. Те препоруке треба да буду преточене у акционе планове за увођење унапређења унутар организације.

Акциони план треба да буде:

- **Специфичан** – Детаљно говори о активности, неуспеху, најбољој пракси или недостатку и описује шта је потребно урадити да би дошло до побољшања;
- **Мерљив** – Описано је на који начин ће се показати да је дошло до побољшања;
- **Остварив** – Мора да садржи циљеве које организација може да оствари;
- **Релевантан** – Садржи унапређења која су заиста битна за полицију, препоруке за друге агенције утврђују се засебно; и
- **Временски одређен** – Садржи реалне рокове за увођење унапређења.

Извештај и његови налази треба да буду доступни другим агенцијама или јавно објављени, под условом да не садрже никакве поверљиве информације. Потребно је размислити о уклањању поверљивих информација из извештаја пре јавног објављивања преосталог дела. Све научене лекције треба да се преточе у измене обука за полицијске службенике свих чинова, уз посебан нагласак на командантима.

Контролни списак

Одговорности командног тима током анализе успешности извршене операције и евалуације

Стратешка команда ће да:

- ✓ Обезбеди да се након сваког скупа спроведе одговарајућа анализа успешности операције;
- ✓ Обједини информације од оперативног команданта и да пружи повратне информације;
- ✓ Припреми и састави извештај на основу анализе извршене операције, и употпуни га препорукама и акционим планом; и
- ✓ Побрине се за то да се води евиденција стратешких одлука и да провери и потпише забелешке оперативног команданта.

Оперативна команда ће да:

- ✓ Прикупи резултате анализе успешности извршене операције од тактичких команданата и да пружи повратне информације;
- ✓ Састави и обједини информације пре њиховог изношења стратешком команданту;
- ✓ Побрине се за то да се води евиденција о временском следу окупљања, распореду полицијских снага, инцидентима и акцијама;
- ✓ Употпуни евиденцију донесених релевантних одлука; и
- ✓ Провери и да потпише забелешке тактичког команданта.

Тактичка команда ће да:

- ✓ Прикупи резултате анализе успешности извршене операције од својих полицијских службеника или других актера и да пружи повратне информације;
- ✓ Састави и обједини информације пре њиховог изношења оперативном команданту;
- ✓ Побрине се за то да комплетно особље под њиховом командом припреми евиденцију и забелешке, да их провери и потпише;
- ✓ Води евиденцију својих одлука и других релевантних информација; и
- ✓ Побрине се за полицијске службенике након скупа (одмор, накнада за прековремени рад, лечење повреда, управљање стресом, саветовање, преглед учинка, награде, итд.).

Додатак

РЕЧНИК ПОЈМОВА

У речнику су појашњени појмови коришћени у овом Приручнику. Наведене дефиниције користе се у оквиру овог Приручника и не представљају званичне дефиниције ОЕБС-а

Законито окупљање	Окупљање које је у складу са свимлокалним законским прописима.
Збор	Статичне демонстрације.
Истовремена окупљања	Окупљање које се одвија на истом месту и у исто време када и друго окупљање, али није повезано са тим другим скупом.
„Мање смртоносна” сила	Систем наоружања или оперативна опција која ће вероватно нанети фаталне повреде ако се користи на одређени начин, иако није осмишљена да буде смртоносна.
Мирно окупљање	Окупљање које подразумева мирне активности групе и индивидуалних учесника (чак и у случајевима када мали број изолованих појединаца врши насиље).
Насилно окупљање	Окупљање које укључује колективно понашање којим се наносе физичке или емоционалне повреде другима или упућује претња у том смислу.
Насилно понашање	Понашање којим се наносе физичке или емоционалне повреде другима или упућује претња у том смислу.

Насиље	Противзаконита или насилна употреба физичке силе.
Незаконито окупљање	Окупљање које се одвија у супротности са законом којим су регулисана окупљања.
Окупљање	Планирано присуство одређеног броја лица на јавном месту ради колективног изражавања неког става.
Опасност	Све што може да доведе до наношења повреда неком лицу.
Оперативни командант	Полицијски службеник нижег чина који је задужен за неко географско подручје или одређену функцију.
Организатор	Лице или лица која су примарно одговорна за окупљање.
Пријава	Пријављивање којим се достављају информације о предстојећем окупљању, али које не представља захтев за издавање дозволе за окупљање.
Принцип пропорционалности	Принцип који налаже да надлежни органи увек дају предност најмање наметљивим средствима за остваривање легитимног циља.
Протест	Формално изражавање неслагања или приговора забринутог лица, групе или организације, што може да укључује окупљања, ненасилну директну акцију или грађанску непослушност.
Противдемонстрације	Окупљање које се организује у циљу изражавања неслагања са ставовима који се износе на другом окупљању, а дешава се на истом или скоро истом месту и у исто време као и примарно окупљање
Редар	Лице које сарађује са организаторима окупљања, а задужено је за то да омогући одржавање догађаја и помогне да се обезбеди поштовање законски уведених ограничења.

Ризик	Вероватноћа да ће нека опасност довести до повређивања људи или наношења штете имовини.
Спонтано окупљање	Окупљање које се организује као хитан одговор на неки догађај или вест.
Стратешке намере	Свеобухватне намере у којима су утврђени циљеви полицијске операције током окупљања.
Стратешки командант	Виши полицијски службеник који може да обезбеди ресурсе или да надгледа операцију полицијског обезбеђивања окупљања.
Тактички командант	Полицијски службеник средњег чина, чија је дужност да планира и руководи операцијом полицијског обезбеђивања окупљања.
Тактичке опције	Одређена средства која су доступна полицији, како би остварила циљеве полицијског обезбеђивања.
Циљеви полицијског обезбеђивања	Законити циљеви које полиција настоји да постигне применом оперативних опција у циљу остваривања стратешких намера током обезбеђивања окупљања.

ПРЕГЛЕД УЛОГА И ОДГОВОРНОСТИ РАЗЛИЧИТИХ КОМАНДНИХ НИВОА ПРЕ, ТОКОМ И НАКОН ОКУПЉАЊА

ПРЕ окупљања

Стратешка команда:

- Израдити стратешки план са стратешким намерама за окупљање, укључујући одлуку о начину полицијског обезбеђивања и медијској стратегији;
- Израдити стратешки план на основу четири кључна принципа: знање, омогућавање, комуникација и разликовање;
- Знати које су информације потребне за израду стратешког плана, где може да се дође до тих информација и како их претворити у обавештајне податке;
- Знати на који начин омогућити демонстрације, шта је потребно да се оне омогуће и који су ризици;
- Планирати комуникацију са организаторима и осталим актерима и ко ће да буде одговоран за то;
- Применити принцип „без изненађења” и покушати успостављање дијалога;
- Изградити поверење, израдити медијску стратегију у те сврхе;
- Правити разлику међу учесницима и њиховим (вероватним) циљевима;
- Побринути се за то да оперативна и тактичка команда буду добро информисани о стратешком плану, укључујући медијску стратегију;
- Успоставити добро интегрисану командну структуру (такође, када је потребно више оперативних команданата, побринути се за то да постоје јасне линије командовања и комуникације) са неопходним функцијама, укључујући обавештајну функцију, истраге и функцију подршке;
- Утврдити ограничења за оперативне опције;
- Обавестити оперативни ниво о тим ограничењима;
- Донети одлуку о распоређивању ресурса;
- Повезати се са организаторима и другим актерима;
- Потписати оперативни план (или више њих); и
- Водити евиденцију донесених одлука.

Оперативна команда:

- На основу стратешког плана, приступити практичном планирању за окупљање и изградити оперативни план у којем ће да објасни како ће стратешки план да буде спроведен и како ће се приступити обезбеђивању окупљања уопштено;
- Утврдити циљеве полицијског рада (на основу стратешких намера) и оперативне опције; припремити брифинг и распоред особља и осмислити како ће да управља ресурсима током скупа;
- Проверити са стратешком командом да ли оперативни планови испуњавају стратешке намере;
- Успоставити командну структуру, од оперативног нивоа до терена;
- Побринути се за то да ангажман полиције буде сразмеран окупљању и (евентуалној) претњи утврђеној на основу обавештајних података;
- Водити евиденцију донесених одлука; и
- Припремити брифинг за оперативни ниво и објаснити стратешке намере и евентуална ограничења која се уводе стратешким планом, оперативни план, укључујући циљеве полицијског обезбеђивања, и расположиве оперативне опције.

Тактичка команда:

- Схватити стратешке намере и спровести оперативни план;
- Контролисати ресурсе који су распоређени у одређеном географском подручју или функцији; и
- Информисати полицијске службенике под својом командом о стратешким намерама и оперативном плану;

ТОКОМ окупљања**Стратешка команда:**

- Пратити скуп, задржати преглед над операцијом;
- По потреби размотрити стратешке намере;
- Укључити оперативног команданта;
- Водити евиденцију донесених одлука; и
- Одржавати контакт са актерима, укључујући организаторе.

Оперативна команда:

- Омогућити одржавање скупа;
- Разматрати и по потреби прилагођавати циљеве полицијског обезбеђивања и примењене тактике;
- Побринути се за то да тактички команданти поступају у складу са стратешким намерама и оперативним планом;
- Пратити добробит распоређених полицијских службеника;
- Водити евиденцију донесених одлука;
- Побринути се за то да се сваки криминални инцидент одмах или накнадно истражи;
- Обезбедити да све релевантне информације дођу до стратешке команде; и
- Побринути се за то да све релевантне информације буду пренесене тактичкој команди.

Тактичка команда:

- Надзирати полицијске службенике;
- Прихватити одговорност за понашање полицијских службеника под својом командом;
- Што пре пријавити сваку употребу силе;
- Побринути се за то да се сви докази о кривичним делима, укључујући повреду службене дужности на страни полиције прописно обезбеде, сачувају и доставе тиму за истраге;
- Доносити одлуке у оквиру своје одговорности, укључујући одобравање или забрану коришћења одређене полицијске тактике;
- Обезбедити да све релевантне информације дођу до оперативне команде;
- Побринути се за то да све релевантне информације буду пренесене распоређеним полицијским службеницима;
- Пратити добробит полицијских службеника под својом командом.

НАКОН окупљања**Стратешка команда:**

- Побринути се за то да се изврши адекватна анализа успешности операције;
- Објединити све информације од оперативне команде;
- Припремити и саставити извештај са наученим лекцијама;
- Побринути се за то да се води евиденција стратешких одлука; и

- Потписати оперативни извештај.

Оперативна команда:

- Прикупити информације из анализа успешности операције које је организовала тактичка команда;
- Објединити све информације од тактичке команде и проследити их стратешкој команди;
- Побринути се за то да се води евиденција о временском следу окупљања, распореду полицијских снага, инцидентима и акцијама;
- Побринути се за то да се води евиденција релевантних одлука; и
- Потписати извештај тактичке команде.

Тактичка команда:

- Извршити анализу извршене операције са полицијским службеницима који су били укључени у њу;
- Прикупити резултате анализа, укључујући и анализе актера, и проследити их оперативној команди;
- Побринути се за то да комплетно особље под њиховом командом припреми евиденцију, а онда је проверити и потписати;
- Направити евиденцију донесених одлука; и
- Побринути се за полицијске службенике којима је то потребно након скупа.

БИБЛИОГРАФИЈА И КОРИСНИ ЛИНКОВИ

Штампани извори информација

“Policing Assemblies”, Amnesty International, 2013.

<https://www.amnesty.nl/sites/default/files/ainl_phrp_short_paper_policing_assemblies.pdf>.

“Manual of Guidance on Keeping the Peace”, Association of Chief Police (ACPO), 2010,

<<http://www.acpo.police.uk/ProfessionalPractice/UniformedOperations.aspx>>.

Alexander E. Berlonghi “Understanding and planning for different spectator crowds”, *Safety Science*, Vol. 18, No. 4, 1995, pp. 239–247.

J. Bliss,, C. Fallon,, N. Headen, and R. Gaskins “Crowd Reactions to Sublethal Weapons: Universal Triggers for Crowd Violence”, *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, Vol. 48, 2004, pp. 243–254.

“European Police Code of Ethics”, Council of Europe, 2001.,

<<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=223251>>.

“Understanding Crowd Behaviours Guidance and Lessons Identified”, Emergency Planning College (Leeds: University of Leeds, 2009),

<<https://www.gov.uk/government/publications/understanding-crowd-behaviours-documents>>.

“Egypt – Keeping Women Out: Sexual Violence Against Women in the Public Sphere”, FIDH, 2014, <<http://www.fidh.org/en/north-africa-middle-east/egypt/15140-egypt-epidemic-of-sexual-violence-continues>>.

“Recommendations for Policing Political Manifestations in Europe”, Godiac 2013, <<http://polisen.se/en/Languages/The-Swedish-Police/International-cooperation/Cooperation-in-Europe/The-Godiac-Project/>>.

“Field study Handbook”, Godiac, 2013,

<http://polisen.se/PageFiles/321996/Field_study_Handbook_2013.pdf>.

“Adapting to Protest”, Her Majesty’s Inspector of Constabulary, 2009,

<<http://www.hmic.gov.uk/publication/adapting-to-protest/>>.

“Adapting to Protest – Nurturing the British Model of Policing”, Her Majesty’s Inspector of Constabulary, 2010, <<http://www.hmic.gov.uk/publication/adapting-to-protest-nurturing-the-british-model-of-policing/>>.

J. Hoggett, and C. Stott, “Crowd psychology, public order police training and the policing of football crowds”, *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, Vol. 33 No: 2, 2010, pp.218–235.

“Demonstrating respect for rights? A human rights approach to policing protest”, Houses of Parliament, Human Rights Joint Committee, 2009, <<http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200809/jtselect/jtrights/47/4702.htm>>.

K. Lansing,, *The Rite of Return: Coming Back from Duty-Induced PTSD* (USA: High Ground Press, 2012).

T.D. Madensen, and J.Knutsson,, *Preventing Crowd Violence* (Lynne Rienr, Boulder, Colorado, 2011).

“Handling of the Media during political demonstrations, Observations and recommendations”, OSCE Special Report, 2007, <<http://www.osce.org/fom/25744>>.

“Guidebook on Democratic Policing by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General”, OSCE, *SPMU Publication Series Vol. 1, 2nd Edition*, 2008, <<http://www.osce.org/spmu/23804>>.

“Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly” (2nd edition), OSCE ODIHR & Venice Commission, 2010, <<http://www.osce.org/odihr/73405>>.

“Handbook on Monitoring Freedom of Peaceful Assembly”, OSCE ODIHR, 2011, <<http://www.osce.org/odihr/82979>>.

“Guidelines on Protection of Human Rights Defenders”, OSCE ODIHR, 2014, <<http://www.osce.org/odihr/119633>>.

S. Reicher, *The psychology of crowd dynamics*, in M.A. Hogg and R.S. Tindale (Eds.), *Blackwell handbook of social psychology: Group processes*,. (Oxford: Blackwell., 2001).

S. Reicher, C. Stott, J. Drury, O. Adang, P. Cronin, and A. Livingstone, “Knowledge Based Public Order Policing: Principles and Practice”, *Policing*, Vol. 1, No. 4, 2007, pp. 403–415.

S. Reicher,, C. Stott,, P. Cronin,, & O.Adang,, “An integrated approach to crowd psychology and public order policing. Policing: An International Journal of Police Strategies & Management”, 2004, pp. 558–572.

Roberts, and T. Garton Ash, (eds),*Civil Resistance & Power Politics: The Experience of Non-Violent Action from Gandhi to the Present Day* (Oxford: Oxford University Press, 2011).

C.Stott, & O. Adang, *Understanding and managing risk. Policing football matches with an international dimension in the European Union*, (UK: Bavnepanke Press, Slagelse, 2009).

“Dialogue Police: Experiences, Observations and Opportunities”, Swedish National Policing Board, 2010, <<http://polisen.se/en/Languages/Service/Publications/Hallare/Dialogue-Police/>>.

“Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners”, United Nations, 1977, < <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36e8.html>>.

“Code of Conduct for Law Enforcement Officials”, United Nations, 1979, <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx>>.

“Basic principles on the use of force and firearms by law enforcement officials”, United Nations, 1990, <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UseOfForceAndFirearms.aspx>>.

“Authority, Command and Control in United Nations Peacekeeping Operations”, United Nations, Policy, Department of Peacekeeping Operations/Department of Field Support, Ref. 2008.4, February 2008, <<http://www.peacekeepingbestpractices.unlb.org/PBPS/Library/Authority,%20Command%20and%20Control%20in%20UN%20PKOs%20FINAL%20SIGNED%2015%20Feb%2008.pdf>>.

“Formed Police Units in United Nations Peacekeeping Operations, Policy (Revised)”, United Nations, Department of Peacekeeping Operations/ Department of Field Support, Ref. 2009, 32, 2009, <http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/documents/formed_police_unit_policy_032010.pdf>.

Извори информација на интернету

Организација	Интернет страница
American Civil Liberties Union	https://www.aclu.org/
Amnesty International	www.amnesty.org
Article 19	http://www.article19.org/
Association of Chief Police Officers (UK)	www.acpo.police.uk
Canadian Civil Liberties Association	http://ccla.org/
Commonwealth Human Rights Initiative	www.humanrightsinitiative.org
Савет Европе	www.coe.int
Европски суд за људска права	www.echr.coe.int
Federation Internationale des Ligues des Droits de l'Homme (FIDH)	http://www.fidh.org/en/
Human Rights Watch	www.hrw.org
International Association of Chiefs of Police	www.theiacp.org/
Међународни кривични суд	www.un.org/law/icc/index
Међународна федерација Црвеног крста	www.ifrc.org
Канцеларија за демократске институције и људска права	www.osce.org/odihr
Организација за европску безбедност и сарадњу	www.osce.org
Организација америчких држава	www.oas.org
Уједињене нације	www.un.org
Систем службених докумената УН (ОДС)	http://documents.un.org

